

**türk mühendis ve mimar
odaları birliği
xxii. dönem
çalışma raporu**

XXII. ÇALIŞMA DÖNEMİNDE ABAMIZDAN AYRILAN,
YURTSEVER TEKNİK ELEMANLARIN VE ORTAK
MÜCADELE İÇİNDE OLDUĞUMUZ İŞÇİ,KÖYLÜ,
ÖĞRETMEN, ÖĞRENCİ, MEMUR, HUKUKÇU VE
SAĞLIK GÖREVLİLERİNİN ANILARI ÖNÜNDE
SAYGI İLE EĞİLİRİZ.

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ XXIII. GENEL KURULU

YER : DSİ TOPLANTI SALONU - ANKARA

GÜN : 13-14 Mayıs 1978

SAAT : 10.00

GÜNDEM :

- 1 — Açılış, Başkanlık Divanı seçimi,
- 2 — Saygı duruşu,
- 3 — Yönetim Kurulu adına Başkanın konuşması,
- 4 — Konukların konuşmaları,
- 5 — Komisyon seçimleri,
- 6 — Çalışma Raporunun okunması, görüşülmesi ve hakkında karar alınması,
- 7 — Komisyon raporlarının görüşülmesi ve hakkında karar alınması,
- 8 — Yeni yıl çalışma esaslarının belirlenmesi,
- 9 — Adayların ilânı, Sayım Kurulunun belirlenmesi,
- 10 — Seçimler,
- 11 — Seçim sonuçlarının ilanı ve kapanış.

XXII. ÇALIŞMA DÖNEMİNDE

TMMOB'DE

GÖREV ALANLAR

YÜKSEK ONUR KURULU

Rüştü Özal	(Asıl)	İnşaat Mühendisleri Odası
Metin Oruç Beştepe	(Asıl)	Elektrik Mühendisleri Odası
Besalet Timuçin	(Asıl)	Gemi Mak.İşl.Mühendisleri Odası
Gürol Gürkan	(Asıl)	Mimarlar Odası
Haldun Özen	(Asıl)	Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası
Sıtkı Yazar	(Yedek)	Makine Mühendisleri Odası
Ahmet Kuşçu	(Yedek)	Orman Mühendisleri Odası
Arif Delikanlı	(Yedek)	Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası
Ahmet Arpacıoğlu	(Yedek)	Ziraat Mühendisleri Odası
Vural Sezer	(Yedek)	Maden Mühendisleri Odası

DENETLEME KURULU

Lütfi Akkan	(Asil)	Elektrik Mühendisleri Odası
Atilla Ergüleç	(Asil)	Makina Mühendisleri Odası
Hüseyin Tanrıöver	(Asil)	Mimarlar Odası
Mustafa Küçükkeçe	(Yedek)	Ziraat Mühendisleri Odası
Erdal Akdağ	(Yedek)	Harita ve Kadastro Müh. Odası
Halit Doğan	(Yedek)	Orman Mühendisleri Odası

TMMOB YÖNETİM KURULU GÖREV BÖLÜMÜ

Teoman Öztürk	(Başkan)	Mimarlar Odası
Murat Gültekingil	(Bşk. Yard.)	Kimya Mühendisleri Odası
Bülent Tanık	(Sayman Üye)	Şehir Planlama Mühendisleri Odası

GENEL SEKRETER

Kaya Güvenç	Makine Mühendisleri Odası
-------------	---------------------------

GENEL SEKRETER YARDIMCILARI

Mustafa Kurukafa	Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası
Önder Küçükkaragöz	İnşaat Mühendisleri Odası
Oğuz Türkyılmaz	Makine Mühendisleri Odası

TMMOB YÖNETİM KURULU

Elektrik M.O.	Aybars Ungan	Abdulkadir Kahraman-Bekir Özgirgin
Fizik M.O.	Şerafettin Gültekin	Önder Pekcan-Güven Donatan
Gemi M.O.	Naci Çankaya	Tansel Timur-Bülent Şener
Gemi Mak. İşl. M.O.	Erdal Akman	Metin Ebcim-Hikmet Sertbaş
Harita ve Kad. M.O.	Mustafa Kurukafa	H.Fatih Yılmaz-Celal Beşiktepe
İç Mimarlar Odası	Aygün J.Çilingir	Muammer Narin-Sacit Atas
İnşaat M.O.	Berat Uzel	Müslüm Solgun-Tarık Caner
Jeoloji M.O.	Ertuğrul Tonguç	Ruhi Yetiş-Hasan Özasan
Kimya M.O.	Murat Gültekingil	Yusuf Kılıç-Yücel Özel
Maden M.O.	Yalçın Çilingir	Samih Özgen-Atılğan Sökmen
Makina M.O.	Uğur Erkan	Levent Tosun-Fevzi Şolt
	(20.2.78'e kadar)	
	Fevzi Şolt	Levent Tosun
	(20.2.78'den sonra)	

Metalürji M. H.	Melih Törel	Erdinç Talu-Rıdvan Bozman
Meteoroloji M.O.	Ali Aydemir	Halis Özgen-Dinçer Ersundu
Mimarlar Odası	Teoman Öztürk	Ahmet Sönmez-Güven Birkan
Orman M.O.	İsmet Öztunalı	Yüksel Karakurt-Kenan Öztan
Petrol M.O.	Hüseyin Gürcan	A.Sabih Özen-Latif Vrana
Şehir Pl. M.M.O.	Bülent Tanık	Fevzi Özyenen-Murat Güvenç
Ziraat M.O.	Sinan Varol	Orhan Bahçelioğlu-Celal Göksu

YAYIN KURULU

Halit Öztürk
C.Akın Barlas

Selim Özkar

HUKUK DANIŞMANI
Nevzat Helvacı

DİĞER GÖREVLİLER

Enver Önen
Necati Özcan
Nuri Aydoğdu
Bekir Yalçın
Yakup Sarıkaya
Ali Akaya
Memiş Ekinci

İÇİNDEKİLER

1 — GİRİŞ

2 - TMMOB XXII. DÖNEM ÇALIŞMALARI

2.1 ÇALIŞMALARIN ANAHAHLARI

2.1.1 XXII. Genel Kurul

2.1.2 XXII. Dönem Çalışma Programı

2.1.3 XXII. Dönem Çalışmaları

2.2 DEMOKRATİK ÖRGÜTLERLE BİRLİKTE YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.2.1 Giriş

2.2.2. Değerlendirme

2.2.3 Çalışmalar

2.2.4 1 Mayıs 1977/1 Mayıs 1978

2.2.5 18 Eylül/Ceyhan Miting ve Yürüyüşü

2.2.6 9 Ekim/Niğde ve Antalya Miting ve Yürüyüşleri

2.2.7 5 Kasım/Trabzon, Bursa ve Denizli Miting ve Yürüyüşleri

2.2.8 24 Aralık/İzmir Miting ve Yürüyüşü

2.2.9 15 Ocak/İstanbul Miting ve Yürüyüşü

2.2.10 Üniversite ve Y. Okulların Sorunları Forumu

2.2.11 Açık hava basın toplantıları

2.2.12 Kapalı salon toplantıları - semt toplantıları

2.2.13 20 Mart 1978/Faşizme İhtar Eylemi

2.2.14 Basın toplantıları ve ,— Açıklamalar

2.2.15 Diğer çalışmalar

2.2.16 Sürmekte olan çalışmalar

2.2.17 Sonuç

2.3 TEKNİK ELEMAN ÖRGÜTLERİ İLE BİRLİKTE YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.4 ÖRGÜT İÇİ ÇALIŞMALAR

2.4.1 Giriş

2.4.2 TMMOB Danışma Kurulları

2.4.3 20 Mart/1 Mayıs çalışmaları

- 2.4.4 Dayanışma ve bağış fonları
- 2.4.5 "Üniversite ve Y. Okullardaki sorunlar
- 2.4.6 Saldırıları, baskılar, kısımlar
- 2.4.7 Üyelerin özlük sorunları
- 2.4.8 Hukuk Bürosu çalışmaları
- 2.4.9 Örgütlenme çalışmaları
- 2.4.10 Uzmanlık alanlarındaki çalışmalar
- 2.4.11 Kamu kuruluşları ile ilişkiler
- 2.4.12 Yayın
- 2.4.13 Dış ilişkiler
- 2.4.14 Y. Onur Kurulu çalışmaları
- 2.4.15 Ortak bina - ortak basımevi/tektip uygulamalar
- 2.4.16 Ortak belge/kalite belgeleme
- 2.4.17 Diğer konular
- 2.4.18 Sonuç

MALİ RAPOR VE DENETLEME KURULU RAPORU

- 3.1 Mali Rapor
- 3.2 Denetleme Kurulu Raporu
- 3.3 XXIII. Dönem tahmini gelir ve gider bütçeleri
- 3.4 Tahmini bütçeler konusunda Denetleme Kurulu görüşü

4 — EKLER

- 4.1 İşyeri Temsilcilikleri Yönetmeliği
- 4.2 Sosyal Yardım ve Dayanışma Yönetmeliği
- 4.3 Hukuk İşleri Yönetmeliği
- 4.4 il Koordinasyon Kurulları Çerçeve Protokolü
- 4.5 Dış İlişkiler Raporu
- 4.6 Enerji Raporu
- 4.7 Uçak Sanayi Dosyası
- 4.8 Sendikasız Kamu Görevlilerinin Ücret Sorunu Üzerine Görüşler
- 4.9 Yakacak Raporu
- 4.10 İSDEMİR Dosyası
- 4.11 Vardiya Sorunu
- 4.12 Basın toplantıları ve açıklamaları dizini

GİRİŞ

Sömürü, baskı, saldırı ve zulüm uygulamalarının eksilmeden sürdüğü bir çalışma dönemi daha, bu Genel Kurulla, sona ermektedir.

Bu dönemde; tüm ilerici demokrat Devrimci kişi ve kuruluşları hedef alan bu uygulamalar, doğal olarak emekçi halkın ayrılmaz bir parçası olan üyelerimize ve örgütlerimize de yöneltilmiştir.

Ancak, ülkesinin ve halkının Arlarını savunduğu için bombalı - silahlı saldırılara uğrayan TMMOB ve üyeleri, bu uygulamalardan yılmamış; sömürü ve saldırılara karşı verilen mücadelelerde, emekçi kitlelerin safında yer alarak görevlerini yerine gereğe çalışmışlardır.

Bu raporda, TMMOB'nin ülke ve meslek sorunlarından kaynaklanan XXII. Dönem Çalışmalarının bir özeti verilmektedir.

TMMOB'nin, XXIII. Genel Kurulan güçlenerek çıkacağına ve bağımsızlık-demokrasi mücadelesindeki görevlerini önümüzdeki dönemlerde de güçlendirerek sürdüreceğine inanıyoruz.

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ (TMMOB) XXII. DÖNEM ÇALIŞMALARI

2.1

türk mühendis ve mimar odaları birliği
xxii. dönem çalışmalarının ana hatları

2.1.1 XXII. GENEL KURUL

TMMOB XXII. Genel Kurulu, 25 - 26 Haziran 1977 günleri Ankara'da yapıldı. XXI. Dönem çalışmalarının değerlendirildiği Genel Kurulda, XXII. Dönem çalışmalarına ışık tutacak kararlar alındı. Anti-emperyalist, anti-faşist mücadelede görevlilerini yerine getirmeğe çalışan örgütümüzün bu görevini daha etkin bir biçimde sürdürmesi için hazırlanan «Yeni Dönem Çalışma Esasları» konulu bir rapor Genel Kurula sunuldu. Oybirliği ile onaylanan rapor aynen şöyle idi:

«TMMOB YENİ DÖNEM ÇALIŞMA ESASLARI»

«Giriş

Çalışma esaslarımız ne olmalıdır.

Geride kalan çalışma döneminden edinilen deneyimler, çalışma esaslarının yeniden ele alınarak, belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Gerek örgüt içi çalışmalarında, gerekse demokratik kitle örgütleri ile olan ortak çalışma ve eylemlerde beliren aksamalar, çalışma esaslarına ilişkin bir tartışmanın gündeme gelmesine neden olmuştur. Örgüt içinde ayrılıkçı tavırların kemikleşmeye başlamış olması ne denli üzerinde durulmaya değer bir nokta ise, demokratik kitle örgütleriyle ortak çalışma ve eylemlerde, anlaşma zemininin güçlülük ve gecikmeyle sağlanabilmesi de o denli önemlidir. Kuşkusuz her iki durum da birer zaafın belirtisidir.

Bu genel kurulun, çalışma esaslarına ilişkin her türlü yanlış görüş ve yaklaşımların ayıklanacağı bir genel kurul olacağı inancındayız.

TMMOB ne oranda başarılı olmuştur

TMMOB, yaşamış olduğumuz bir yıllık çalışma döneminde ne oranda başarılı olmuştur? Bir demokratik kitle örgütü olarak, mücadele boyutu ne olmuştur? Egemen sınıfların geniş halk kitlelerine yönelttiği sömürü, baskı ve zulüm uygulamalarının doruğa ulaştığı bir dönemi yaşadık.

Bir yandan emperyalist-kapitalist sistemin acımasız sömürsünün getirdiği

işsizlik, pahalılık ve enflasyonun yığınları kasıp kavurduğunu, öte yandan ekonomik ve demokratik hakları ve ülke çıkarları için mücadele veren insanlarımızın kıyım, baskı, saldırı ve işkencelere uğradıklarını, faşist silahlı çetelerin kurşunları ile yararlandıklarını, öldürüldüklerini gördük.

Yıllardır Halkın çıkarlarını savunan, emperyalist - kapitalist sistemin sömürü ve saldırılarına karşı kendi somut sorunlarından kaynaklanan bir mücadeleyi sürdüren, bu mücadelenin bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin bir parçası olduğuna inanan TMMOB Odaları ve üyelerimiz de bu uygulamalardan paylarına düşeni aldılar. Tüm bu sindirme ve yıldırımlar karşısında, bilinçli ve kararlı bir mücadelenin kesintisiz olarak sürdürüldüğü bir gerçektir. Ancak verilen bu mücadelenin arzulan düzeyde gelişmediği de bir gerçektir. Özellikle çalışma esasları çerçevesinde saptanan belirsizlikler ve bu belirsizlikler üzerinde yükselen tartışmalar, mücadelemizin boyutlanmasını engelledi. Bu tartışmalar, bir yandan örgüt içi çalışmalara sekte vururken, diğer yandan demokratik kitle örgütleriyle olan ortak çalışma ve eylemlerde tikanıklıklara yol açtı.

Ekonomik ve demokratik talepler doğrultusunda yeterince mücadele verildiğini iddia etmek mümkün müdür? Bu talepler doğrultusunda, üyelerin ne oranda ekonomik ve demokratik mücadele içine çekilebildiği, üzerinde önemle durulması gereken bir noktadır. Uzmanlık alanlarımız açısından emekçi halk yığınlarının çıkarları ve taleplerinin yeterince savunulduğunu iddia etmek mümkün müdür? Emperyalist-kapitalist sistemin teşhirinin varolan olanaklar ile daha yaygın ve etkili bir biçimde yapılabileceği ise bir başka gerçektir. Bu anlamda, kendi kendimize daha bir çok soru yöneltmemiz mümkündür. Ancak şu bir genel doğrudur ki, verilen mücadelenin etkinliği, yapılan çalışma programlarını yaşama geçirme oranı ile ilintilidir. Programların yasama geçtiği oranda, verilen mücadele etkili olur. Gerek tek tek Odaların ve gerekse TMMOB'nin yapmış oldukları çalışma programlarını büyük oranda ve etkili bir biçimde yaşama geçirdiklerini söylemek mümkün değildir. TMMOB'nin Odalar arasında koordinasyonu sağlayıcı bir örgüt olmadığı, tersine bir üst merkez örgüt olduğu gerçeğinin kavranmaması, yapılan programların yaşama geçirilmesine engel olmakta, TMMOB 18 Odaya bölünmüş bir örgüt olarak görülmektedir. O kadar ki, maddi olanaklar tek tek Odalar kanalıyla rasyonellikten uzak olarak kullanılmakta ve deyim yerindeyse büyük oranda heder edilmektedir. «Birlik Haberleri» merkezi yayın organı, bu anlamda gerçekleştirilen bir olumlu adım iken ve bazı Odalar «Birlik Haberleri» ile birlikte yayın organlarının yayını durdurmuşlarken, bugün yeniden bir yayın karmaşası içine girilmiştir. Ortak bina ve basımevi gibi birlikteliği sağlayacak olan son derece önemli bir tasarı, üç yıl üst üste programlarda yer almış olmasına karşın yasama geçirilememiştir.

Diğer yandan, demokratik kitle örgütleri ile ortak çalışma ve eylemlerdeki tikanıklık, örgüt içi çalışmalarda görülen aksaklıklar kadar önemli olmuştur. Bir ortak bildirinin, ancak haftalarca süren tartışmalar sonunda kaleme alınabilmiş olmasının kaynaklandığı yanlış görüş ve eğilimleri saptamak ve bu konuya eğilmek acil bir görev olarak görülmelidir.

Bütün bunlar, yani gerek örgüt içi çalışmalarda, gerekse demokratik kitle örgütleri ile olan ortak çalışma ve eylemlerde görülen olumsuzluklar,

demokratik kitle örgütlerinin işlev ve işleyişleri ile ilintilidir. Kısacası, çalışma esaslarına ilişkin yanlış anlayış ve yaklaşımlardan kaynaklanmaktadır.

TMMOB'nin çalışma esasları neler olmalıdır

TMMOB'nin çalışma programının gerek oluşturulmasında ve gerekse yaşama geçirilmesinde temel alınacak esaslar neler olmalıdır?

Anti-emperyalist, anti-faşist ve anti-şövenist olmak

TMMOB, programını, her türlü eylem biçimi ile yaşama geçirirken, anti-emperyalist ve anti-faşist olma esasını bir an bile gözden uzak tutmamalıdır. Üye tabanını, somut sorunlardan hareketle bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi doğrultusunda ekonomik-demokratik mücadeleye sokmak ve bu mücadele etrafında, toparlanmak, her türden eylem biçimlerini yaşama geçirmekle mümkündür. Birkaç eylem türüne bağlı kalmamalı, her türlü eylem biçiminden yararlanmaya çalışılmalıdır. Bu mücadelede, bağımsızlık uğruna verilen mücadelenin anti-emperyalist bir mücadele olduğu, demokrasi mücadelesinin ise işçi sınıfı demokrasisi uğruna verilen bir mücadele olduğu bir an bile unutulmamalı, ekonomik-demokratik mücadele bu doğrultuda yürütülmelidir. Emperyalist saldırganların emekçi sınıfların sırtından finanse ederek yine onlara karşı kullanmayı amaçladığı silahlanmaya karşı durmak da, anti-emperyalist mücadelenin önemli öğelerinden biridir.

Bu esas, belirlenen anlayış çerçevesinde, demokratik kitle örgütleriyle olan ortak çalışma ve eylemlerde de esas alınmalıdır. Demokratik kitle örgütleriyle oluşturulacak ortak çalışma ve eylem programlarının bu esas üzerinde yükselmesi için azami çabayı göstermeliyiz, işyerleri, anti-faşist birer kale olacaksa, biz teknik elemanlar olarak işçi sınıfının yanında yer almalıyız, ona omuz vermeliyiz. Bunun için işyeri örgütlenmesini; yaşayan, canlı birer organizma haline getirmeliyiz. Anti-faşist mücadelede, işyeri düzeyindeki örgütlenmeyi esas almalıyız. Bir işyerinde, anti faşist mücadele içinde işçi sınıfı ile omuz-omuz, sırt-sırtta dayanan üyeler kazanmak, anti-emperyalist ve anti-faşist kavramlar üzerinde yıllar boyu sürececek kısır ve verimsiz tartışmalardan milyon kez yararlıdır.

TMMOB; faşizme kitle tabanı kazanmasında faşist demagojinin oynadığı rolün önemini göz önünde tutarak, bu demagojiyi açığa çıkartmak için mücadele etmelidir.

Anti-şövenist olma esası ise işçi sınıfının ideolojisi doğrultusunda verilen bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi çerçevesinde, ulusların kendi kaderlerini tayin etme haklarının tanınması şeklinde anlaşılmalıdır.

Ekonomik ve demokratik haklar için mücadele etmek

TMMOB'nin örgüt olarak yaşaması, somut sorunlardan hareket esasının bir an için bile unutulmaması ile mümkündür. Bunu unutmak, kökü kurumuş bir ağaç haline gelme ile eşdeğerdir. Üyelerinin ekonomik ve demokratik hakları doğrultusunda mücadele etmeyen bir örgüt, yaşayan değil ölü bir örgüttür.

Çatışma programı, kitle tabanının düzenle olan çelişkilerini, bu çelişkilerin dayanmış olduğu sosyo-ekonomik ve politik gerçekleri ve sömürüyü ele alacak şekilde çizilmelidir. Çelişkilerin ve nedenlerinin saptanması ile yetinmeyen ekonomik ve demokratik talepleri öne süren, bu talepleri bağımsızlık demokrasi mücadelesi doğrultusunda siyasi taleplere dönüştüren ve bu siyasi talepleri üye tabanına benimseten bir çalışma esası, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Üye tabanımızın yer aldığı tüm üretim alanlarının bilimsel bir düzeyde incelenmesi, bize emperyalist, kapitalist işleyişi ülkemiz gerçekleri düzeyinde daha yakından ve daha doğru kavrama olanağı verir. Böylece emperyalizme karşı bağımsızlık ve faşizme karşı demokrasi mücadelesinde bizleri daha güçlü kılar.

Üretim alanlarının incelenmesi aynı zamanda bizlere üye sorunlarını, ülke ve dünya sorunlarını, halkın sorunlarını daha doğru kavrama olanağını verir. Bu nedenle, üretim alanlarının sistematik bir biçimde incelenmesi, TMMOB ve Odalarının temel çalışma alanıdır. TMMOB ve Odalarının, danışma kurullarından itibaren bu temel amaca uygun bir örgütlenmeye ulaşması gerekir.

Bizlerin birlikteliğini sağlayacak çalışma tarzına ancak böyle bir anlayışla ulaşabilir.

Bu anlayışla, TMMOB; emperyalizme ve faşizme karşı kendi uzmanlık alanlarımızda mücadele eden, mesleki alandaki çalışmaları geliştiren, bu alandaki anti-demokratik, baskıcı uygulamalara karşı duran ve o yüzden aynı zamanda mesleki karakteri olan bir demokratik kitle örgütüdür.

Bu; demokratik kitle örgütleriyle olan ortak çalışma ve eylemlerde de esas alınmalıdır. Demokratik kitle örgütleriyle oluşturulacak ortak çalışma ve eylem programlarının bu esas üzerinde yükselmesi için azami çabayı göstermeliyiz. Mücadelenin en geniş kitle tabanında yaygınlaşmasına çalışmak Bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi içinde kitlelerin ekonomik ve demokratik talepleri platformunda sürdürülen mücadelenin en geniş üye tabanında yaygınlaştırılması esas alınmalıdır.

En geniş kitleye, gerçek kurtuluşlarının işçi sınıfı ve emekçi halkın kurtuluşu ile özdeş olduğunun bilincini taşımak, onları mücadele içine sokmak, ancak ve ancak çalışma programının en geniş kitleyi kapsayacak biçimde çizilmesi ve yaşama geçirilmesiyle mümkündür. İşyeri düzeyinde örgütlenmenin nasıl sağlanacağı ve işleyiş biçimi üzerinde ayrıntılı bir çalışma yapılması gerekmektedir. Diğer yandan, Şube, Oda ve TMMOB'ye uzanan örgütlenme yapısı ile de, mücadeleyi en geniş kitle tabanında yaygınlaştırmanın pekiştirilmesine çalışmalıdır. Kitle içinde çalışmanın ve onları mücadele içine sokmanın zengin yollarını bulmaya çalışmalıyız. Şubeler ve Temsilciliklerin koordinasyonunun kurumlaştırılması ve bu koordinasyonun kitleyi yönlendirici çalışmalar yapması sağlanmalıdır. Demokratik kitle örgütleriyle olan ortak çalışma ve eylem programlarında da aynı esasa özen göstermeliyiz. Yalnızca örgüt yöneticilerini içerecek ve orada kalacak bir mücadele, sınırlıdır ve er geç tıkanmaya mahkumdur. Bu ortak programlarda, mümkün olan en geniş kitleyi mücadeleye sokmak son derecede önemlidir.

Örgütsel disipline özen gösterirken,örgütsel bağımsızlığı korumak,ancak,işçi

sınıfının devrimci mücadelesinin yol göstericiliğini esas almak

Örgütsel disipline özen göstererek, örgüt içi çalışmalarda sağlıklı ve verimli işleyişi sağlarken, örgütsel bağımsızlığın korunarak işçi sınıfının devrimci mücadelesinin yol göstericiliğini esas almakla da demokratik kitle örgütleriyle olan ortak çalışma ve işlemlerin tutarlı ve etkin bir biçimde yaşama geçmesi sağlanır.

Örgütsel disiplin, çalışma programının yaşama geçmesinde hayati önem taşır. Örgütsel disiplin, kısaca çoğunluğun görüşlerine uygun bir işleyiş olarak tanımlanabilir. Sorunlar alabildiğine tartışılır, ikna yöntemi sonuna dek zorlanır, görüş birliğine verilmiyorsa oylamaya gidilir. Kabul edilen kararlara tüm birimlerin uyması zorunludur, «işimize gelen kararlara uyarız» davranışı, kesinlikle yanlıştır ve terk edilmelidir. TMMOB bu anlayış içinde, bazı yanlış görüşlerin vurguladığı gibi, 18 Odanın toplamı değil, yada 18 Oda dışında yalnızca koordinasyonu sağlayan bir örgüt değil, bir üst örgüttür. Bunu kabul etmemek, örgütsel disipline özen göstermemek, bu disiplin içinde alınan kararlara uymamak, yada «işimize gelen kararlara uyarız» demek, birliktelikten değil, ayrılıktan yana olmak demektir.

Çoğunluğun kararlarına uymayıp, ayrılıkçı tavır geliştirmek mücadeleyi zayıflatıcı bir tavidir. Doğru olanı; kararlara uymak, ayrılıkçı tavır yerine birliktelikten yana olmak, farklı görüşlerle örgüt içinde mücadele etmektir. Bu tür bir anlayış, örgüt disiplinini onaylayan bir anlayış, TMMOB'yi bir üst örgüt olarak gören bir anlayış, bizi daha güçlü kılacaktır. Eldeki olanaklarla, en etkin sesi çıkarmak, bu esasın zedelenmeden yaşama geçmesi ile mümkündür. Diğer taraftan demokratik kitle örgütleriyle olan ortak çalışma ve eylemlerde örgütsel bağımsızlığı korumak, ancak işçi sınıfının devrimci mücadelesinin yol göstericiliğini esas almak üzerinde önemle durulması gereken bir noktadır. Ortak programlar hazırlanırken ve yaşama geçirilirken, bu esasın üzerinde titizlikle durulmalıdır.

Öte yandan mühendis ve mimarların dünyadaki örgütleriyle kurulacak ilişkilerin, TMMOB'nin gelişmesi ve güçlenmesine katkıda bulunacağı unutulmamalıdır.

Siyasi farklılıkları hareket noktası haline getirmemek

Bu esasa, gerek örgüt içinde, gerekse diğer demokratik kitle örgütleriyle olan ortak çalışma ve eylemlerde azami özen gösterilmelidir. Geçmiş dönemde çalışmaların ve eylemlerin daha etkin boyutlara varmasını engelleyen, siyaset farklılıklarının hareket noktası haline getirilmesi şeklindeki bu yanlış eğilimin terk edilmesine çalışılmalıdır.

Özellikle diğer demokratik kitle örgütleriyle olan ortak çalışma ve eylemlerde, bu yanlış eğilim, engelleyici bir boyuta varmıştır. Aynı zaaf bir oranda örgüt içindeki çalışma ve eylemlerde de kendini göstermiştir. Ayrılıkçı davranışların aynı yanlış eğilimden kaynaklandığını vurgulamak isteriz.»

2.1.2 XXII. DÖNEM ÇALIŞMA PROGRAMI

Genel Kurul sonunda seçilerek görev bölümü yapan yeni Yönetim Kurulu; Oda Sekreter Üyelerinin de katıldığı toplantılar sonucunda elde edilen TMMOB XXII. Dönem Çalışma Programını onaylayarak çalışmalarına başladı. Bir dönem boyunca sürdürülen çalışmalara esas olan program şöyle idi :

«TMMOB, yıllardır süregelen mücadeleler, deneyler, çalışma ilke ve hedefleri ile XXII. Genel Kurul Kararları, Bildirisi ve Yeni Dönem Çalışma Esasları ışığında, Odalarından ve üyelerinden aldığı güçle aşağıdaki programı gerçekleştirmeye çalışacaktır.

Demokratik kuruluşlarla yapılacak çalışmalar :

TMMOB; anti-emperyalist, anti-faşist mücadelede, sömürü, baskı ve zulüm uygulamalarına hedef olan tüm kitlelerin örgütleriyle programlı bir eylem birliğinin gerçekleşmesi için, bu dönemde de payına düşen görevleri yerine getirecek, bu yolda çaba harcayacaktır. Ortak çalışmalarda en geniş kitlelerin (her birimde-her kademedede), fiili birlik ve dayanışma içinde olmasına özen gösterilecektir.

TMMOB, demokratik kuruluşlarla kararlaştırılan ortak eylem programında yer alan ekonomik - demokratik haklar, faşist baskı ve saldırılar konularında çalışmalar yapacak, ortak eylem programının süreç içinde geliştirilmesi için çaba harcayacaktır.

Teknik eleman kuruluşlarıyla yapılacak çalışmalar :

TMMOB, Teknik Eleman Örgütlerinin «Ortak Eylem Programı»nın ve buna koşut olarak yürürlüğe konan «Uygulama Programı»nda yer alan sendikalaşma mücadelesi, teknik eleman kurultayı, çalışanlar kurultayı, teknik eğitim, sosyal güvenlik fonu-sendikalaşma fonu, iş güvenliği, işçi-memur ayırımı konularında çalışmalar yapacaktır.

Uzmanlık alanlarındaki çalışmalar :

TMMOB ve Odalarının bu temel çalışma alanında uzmanlık bilgilerinden yararlanılarak, üretim alanları sistemli bir biçimde incelenecek, emperyalizmin ve yerli ortaklarının sürdürdüğü iç ve dış sömürü, faşist demagoji teşhir edilecek, ülke yapısı ve gelişmeler konusunda çalışmalar yapılacak, kısa ve uzun vadeli öneriler geliştirilecektir. Bu çalışmalarda bugüne kadar incelenmemiş konuların ele alınması ve yeterince incelenmemiş konuların derinleştirilmesi hedef alınacaktır.

TMMOB, birden fazla Odanın uzmanlık alanına giren konulardaki çalışmalarda, genel politikayı saptayacak, bu çalışmaları programlayacak, koordine edecek ve sonuçlarını birleştirecektir.

Çalışma Konuları :

1. Demir - Çelik

Yürütücü : TMMOB, Makina M.O.

İlgili Odalar: İnşaat M.O., Jeoloji M.O., Kimya M.O., Maden M.O., Metalürji M.O.

2. Alüminyum

Yürütücü : TMMOB, Metalürji M.O.

İlgili Odalar: İnşaat M.O., Jeoloji M.O., Maden M.O., Makina M.O.

3. Bakır

Yürütücü : TMMOB, Maden M.O.

İlgili Odalar: Elektrik M.O., Jeoloji M.O., Makina M.O., Metalürji M.O.

4. Kentleşme ve Küçük Sanayi

Yürütücü: Mimarlar Odası.

İlgili Odalar: Harita ve Kadastro M.O., Şehir Planlama M.M.O.

5. Ulaşım

Yürütücü : TMMOB, İnşaat M.O.,

İlgili Odalar: Elektrik M.O., Gemi M.O., Gemi Makinaları İşletme M.O., Jeoloji M.O., Makina M.O., Mimarlar O., Şehir Planlama M.M.O.

6. Turizm

Yürütücü: TMMOB, Şehir Planlama M.M.O.

İlgili Odalar: Harita ve Kadastro M.O., Mimarlar O.,

7. Toplu Konut

Yürütücü: Mimarlar O.

İlgili Odalar: İnşaat M.O., Şehir Planlama M.M.O.

8. Kırsal Alanlardaki Sorunlar

Yürütücü : TMMOB, Orman M.O., Ziraat M.O.,

İlgili Odalar: 18 Oda

9. Çevre Sorunları

Yürütücü : TMMOB, Kimya M.O.

İlgili Odalar: Harita ve Kadastro M.O., İnşaat M.O., Makina M.O., Metalürji M.O., Mimarlar O., Orman M.O., Şehir Planlama M.M.O., Ziraat M.O.,

10 Teknik Hizmet ithali - Teknoloji Transferi

Yürütücü: TMMOB

İlgili Odalar: 18 Oda.

11. Eğitim

Yürütücü : TMMOB

İlgili Odalar: 18 Oda.

12. Deprem

Yürütücü : TMMOB, Mimarlar O.

İlgili Odalar: Harita ve Kadastro M.O., İnşaat M.O., İç Mimarlar O., Jeoloji M.O., Şehir Planlama M.M.O.

Sayılan çalışmalar dışında kent topraklarının kamu y cıra n n a kullanılması, yerel yönetimler ve diğer güncel konularda çalışmalar yapılacak, Kimya M.O. tarafından düzenlenen Sanayi Kongresi ve Elektrik M.O. tarafından düzenlenen Enerji Kongresine diğer Odaların katılması sağlanacaktır. Örgütlenme çalışmaları

TMMOB, Odalar, Şubeler, Temsilcilikler ve TMMOB işyeri Temsilcilikleri olarak çalışan örgütümüzün, programını hayata geçirebilecek, verilen mücadelede en geniş kitleyi seferber edebilecek ve üye tabanının kendi içinde ve diğer çalışanlarla dayanışma içinde olmasını sağlayacak düzeye getirilmesi için çalışılacaktır.

1 — Uzmanlık alanları yakın Odaların, uzmanlığın korunması kaydıyla birleşmeleri konusunda çalışmalar yapılacak ve bu çalışmalar Oda genel kurullarına götürülecek, eğilim kararları alınmasına çalışılacaktır.

2 — Birden fazla Odanın şube ya da temsilciliği bulunan illerde, bir çerçeve protokol içinde il Koordinasyon Kurulları kurulması için çalışmalar yapılacaktır.

3 — İşyeri Temsilciliklerinin canlı bir organizma olması, anfi-faşist mücadeledeki gerçek yerlerini alması için çalışmalar yapılacak, yeni işyeri Temsilciliği ve İşyeri Komitesi Yönetmeliği uygulanarak seçimler yenilenecektir.

Diğer çalışmalar

TMMOB'nin yürütücülüğünde, yayın, ortak bina-ortak basımevi, ortak bel-ge-kalite kontrol, dış ilişkileri, üyelerimizin güncel sorunları, kamu kuruluşlarıyla ilişkiler konularında çalışmalar sürdürülecek, Ortak Hukuk Bürosu yeni koşullara uyarlanacak, Sosyal Yardım ve Dayanışma Fonu çalışmaları yaygınlaştırılacaktır.»

2.1.3. XXII. DÖNEM ÇALIŞMALARI

TMMOB, XXII. Çalışma Döneminde, geçtiğimiz Genel Kurulda onaylanan çalışma esaslarını gözетerek programını gerçekleştirmek için çaba harcadı.

Her yönü ile zor koşullar altında sürdürülen çalışmalarla yapılabilenlerin - varolan güç ve kaynaklar değerlendirildiğinde - yeterli olduğu söylenemez. Bu bölümün başlarında yer alan ve XXII. Genel Kurulda oybirliği ile kabul edilen «Yeni Dönem Çalışma Esasları» başlıklı rapordaki saptamalar günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Raporda belirtilen görüş ve öneriler doğrultusunda oldukça sınırlı adımların atılabilmesi, TMMOB'nin verdiği mücadelelerde yeterince etkili olamamasının başlıca nedenlerindedir.

XXIII. Genel Kurulun bu durumu değerlendirmesi ve çözüm yolunda adımlar

atması gerekmektedir.

Gerek örgütümüz içinde, gerekse diğer demokratik örgütlerle yapılan çalışmalarda görevlerini yerine getirmek için bir dönem boyunca çaba harcayan Yönetim Kurulumuz; XXIII. Genel Kurula, bu rapor ile, geçen dönem çalışmalarının bir özetini sunmaktadır.

Genel Kurulumuzda yapılacak eleştiri ve özeleştirilerle, alınacak kararlarla, gelecek dönemde daha güçlü ve etkin bir TMMOB yolunda adımlar atılacağına inanıyoruz.

2.2

demokratik örgütlerle birlikte yapılan çalışmalar

2.2.1 GİRİŞ

Ülkemizde, dün olduğu gibi bugün de; sömürü, baskı ve zulme karşı verilen mücadeleler sürmektedir.

Bir yandan, bir avuç egemen azınlık; yüzyıllardır, her gün daha fazla sömürü, baskı ve zulüm için elinden geleni yapmakta, geniş emekçi yığınların üzerine en acımasız yol ve yöntemlerle yürümekte; öte yandan milyonlarca emekçi bunlara karşı dikilmekte, sömürüşüz, baskısız, zulümsüz günler için mücadele vermektedir.

Giderek daha da belirginleşmekte olan bu saflardan, emekçi yığınların mücadele safında yer alan demokratik örgütler; bu mücadelede payına düşeni yerine getirebilmek için. gerek tek başlarına gerekse bir araya gelerek çalışmalar yapmaktadırlar.

Demokratik örgütlerin ortak çalışıma geleneğinin oldukça yeni sayılabileceği ülkemizde, 1970'lerde başlayan (önceki yıllarda da bazı denemeler olmuş, fakat sürmemiştir) ve günümüze dek süren çabaların vardığı düzeye bakıldığında, önemli adımların atıldığı fakat bunun yeterli olmadığı görülmektedir.

Oysa ki, bu yetersizliğin aşılmasının, birlikte saptanan amaç, ilke ve program doğrultusunda sağlıklı bir eylem ve güç birliğinin (merkezi ve ülke düzeyinde) sağlanmasının ve geliştirilmesinin yararı açıktır. Bu, dün olduğu gibi bugün de, demokratik örgütlerin yerine getirmesi gereken acil ve kaçınılmaz bir görev olarak ortada durmaktadır.

Başlangıcından bu yana görevin yeterince yerine getirilememesinde, dönem-dönem değişen çeşitli engellerin payı vardır. Başlangıçlarda bilgisizlik, deneysizlik, örgütlerin nicel ve nitel yönlerden yetersizlikleri, eksiklikleri ve farklılıkları v.b. gibi engeller görülmektedir. Sonraları, 1974'lere dek, dönemin yoğun baskıları ve koşulları yüzünden, gerek örgütlerin kendi içlerinde, gerekse örgütler arasında dağınıklık ve kopukluklar etkili olmuştur.

1974'lerden sonra bu koşulların bir ölçüde değişmesi ile bazı adımlar atılabilmiş; ancak süreç içinde ortaya çıkan ve belirginleşen siyasi ayrılıklar ve buna bağlı olarak sürdürülen katı, dayatmacı ve dar grupçu tavırlar, uzunca bir süre, ortak çalışmanın gelişmesini engellemiştir. Engellerin bir ölçüde aşıldığı yakın zamanlara dek, verimsiz, kısır tartışmaların uzun, uzun

sürdürüldüğü; gerekli etkinlikte, tutarlılıkta ve zamanda görevi yerine getirme olanağının ya bulunmadığı yada güçlkle bulunduğu günler yaşanmıştır.

Bu günlerin arkasından gelen ve sekiz - dokuz yılın deney ve birikimlerinin temel olduğu 1977-78 dönemi, demokratik örgütlerin birlikte yaptıkları çalışmalar açısından, önceki dönemlere göre, bir ölçüde daha verimli ve daha sağlıklı olarak nitelenebilir.

Ancak, örgütleri gerek tek tek, gerekse bir arada ele alıp değerlendirdiğimiz zaman ilk görülen şey; gelişmelerin ve yapılabilenlerin varolan birikim ve kaynaklara oranla son derecede yetersiz olduğudur.

Geçmiş deneylerin, birikimlerin ve koşulların, 1976 sonları ve 1977 başlarından itibaren bir araya gelinerek, daha doğru değerlendirilmesi ile, yapılması gerekenlerin önündeki engellerin azalmaya başladığı şu günlerde yapılacak kısa bir değerlendirmenin ve bunun Genel Kurulda tartışılmasının, gerek örgütümüzün yapacağı gerekse diğer demokratik örgütlerle birlikte yapılacak çalışmalara yararlı olacağı umulmaktadır.

2.2.2. DEĞERLENDİRME

Gereksiz yorum ve tartışmalara neden olmaması için hemen başlangıçta bir konuyu açıklamakta yarar vardır. Bu değerlendirme, Türkiye'nin ve demokratik örgütlerin bugünkü koşul ve yapılan göz önüne alınarak yapılmıştır ve bugün için geçerlidir. Geleceğin değişecek koşulları içinde elbette yeniden gözden geçirilecek ve geliştirilecektir.

Bugün demokratik örgütlerin arşivlerinde, yayınlarında ve ellerinde 1960'lardan bu yana yapılan çalışmaların oldukça ayrıntılı ve sağlıklı bir tarihçesi olduğundan ve gerekirse Genel Kurulda ayrıntılı bilgi verilebileceğinden burada bunlara değinilmemekte, daha çok bunların değerlendirilmesi ile elde olunan genel sonuçlar yer almaktadır.

Bilindiği gibi, 12 Mart öncesinde demokratik örgütler hem tek başlarına hem de bir araya gelerek etkin eylemler programlamış ve bunları hayata geçirmişlerdir. Ancak bunu başaran yapı öylesine bir yapıdır ki, sıkı yönetimin gelmesi ile her şey birdenbire durmuş, bu durgunluk ve hareketsizlik yıllarca sürebilmiştir. Bu deneylerin değerlendirilmesi ile örgütlerin içlerinde ve bir araya gelişlerinde sürekli ve sağlıklı yapıya bir an önce kavuşabilme olanağı bulunan dönemler ise sosyal pratikten kaynaklanmayan, ona yönelmeyen, bilimsel yanı olmayan kavram tartışmaları ile, bundan doğan hareketsiz yada ağır hareketli yapılarla geçiştirilmiştir.

Bu yapının değiştirilmesi, eskinin bir daha yaşanmaması, istenen ve gerekli düzeye varılması önemli bir görev olarak, halâ, gündemde durmaktadır.

Demokratik örgütlerin günümüze dek yaptıkları görevler, yetersiz de olsa, küçümsenemez, inkar edilemez. Ancak sorun, tek tek yada ortaklaşa güçlü, sürekli ve kalıcı bir mücadele yolunda eksikliklerden, yanlışlıklardan ve verimsizliklerden arınmaktır. Demokratik örgütler platformunda bunun sağlanabilmesi için gerekli olan ön koşul ise, doğruları saptayan, benimseyen

ve bunu uygulamaya aktarabilen örgütlerin varlığı olmaktadır. Son yıllar içinde olumlu sayılabilecek adımların atılabildiği gözlenmekte olsa da; örgütlerin varlık ve yapılarını zedeleyen, içlerinde ve dolayısıyla bir araya gelişlerinde zaafılar yaratan yaklaşımları-çoğunlukça bilindiği halde-bir kez daha belirtmekte yarar vardır.

Demokratik örgütlerin ve kitlelerinin yapıları ve nitelikleri genel olarak bilinmektedir. Örgütlerin kitleleri, siyasi görüşü o yada bu olan bireylerden oluşur. Onları bir araya getiren, örgütlü hareket etme gereksinimi duyuran şey; ayrıntılı siyasi görüşlerinden önce, somut sorunları ve ortak talepleridir. Bu yüzden bu örgütlerin görevleri siyasi bir parti gibi iktidara yönelik bir mücadele vermek değil, kitlelerin sorun ve taleplerinden kaynaklanan mücadeleleri geliştirerek sürdürmek (bu mücadele kuşkusuz siyasal bir öze sahiptir) ve hem kitlelerin sorunlarının çözümüne, hem de genel mücadeleye katkıda bulunmaktır. Yani, demokratik örgütler bir siyasi parti değildirler, olamazlar. Verebilecekleri mücadelenin niteliği ve boyutları sınırlıdır, bellidir.

Yönetimlerde, dönem-dönem, şu yada bu görüşe sahip yöneticiler ağırlıkla yer alabilirler ve kitlelerince değiştirilebilirler. Ancak değişmemesi gereken şey, kitlelerin somut sorun ve taleplerinden kaynaklanan anti-faşist, anti emperyalist, anti-şovenist öze sahip mücadelelerin geliştirilerek sürdürülmesidir.

Yönetimlerde hangi siyasal görüş egemen olursa olsun, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin bir parçası olan bu mücadelelerde parçalayıcı ve engelleyici değil; geliştirici, kitlelerin fiili birlik ve dayanışmasını güçlendirici düşünce ve uygulamaların egemen olması gerekir.

Bu doğrular, her yerde ve herkesçe yinelenildiği halde, uygulamaya gelindiğinde böyle konulmamakta ve buna uygun davranılmamaktadır.

Bugün yaşanmakta olan kargaşalarda, Türkiye Solunun içinde bulunduğu durum önemli rol oynamaktadır. Bu durum, demokratik örgütlere de yansımakta ve yukarıda belirtilen doğrular göz ardı edilerek, onlara gerek kendi içlerinde gerekse bir araya gelişlerinde gereksiz tartışmalar, zaafılar, abartılmış görevler ve verimsizlikler getirmektedir.

Şurası açıkça bilinen bir gerçektir ki; Demokratik örgütlerin yapı ve niteliğini unutarak onları bir siyasal parti gibi gören ve bu alanı dar siyasal çıkarlar için başlıca ve vazgeçilmez bir alan olarak seçenler; siyasal örgütler platformlarında yapılması gerekenleri demokratik örgütler platformunda yapmağa caba harcayanlar; bugün için hem genel mücadeleyi, hem de demokratik örgütlerin verebileceği mücadeleyi engellemektedirler.

Ancak pratik göstermektedir ki; bu tavırlar uzunca bir süre sürse de, bu tavır sürdüren siyasete geçici güncel bazı kazançlar sağlıyor olsa da gerçekte ne o siyasete ne de demokratik örgüte bir yarar sağlamamakta, aksine zarar getirmekte ve sonunda mutlaka yenilmektedir. Ne var ki bu tavırlar, arkasında, bir yandan onarılması güç olan ve zaman kaybettiren izler bırakırken; öte yandan örgütlerin tek-tek yada bir arada vermesi gereken mücadeleleri, geçici de olsa, zayıflatmakta, geciktirmekte ve parçalanmaları

getirmektedir.

Bu dönemin ve bu tavırların sürekli olmayacağı, giderek daha sağlıklı bir yapıya varacağı kuşkusuzdur. Böyle iken uzun vadeli tutarlı mücadeleleri yeğlemek yerine, güncel çıkar hesapları ile, üzerine düşen görevleri yerine getirmesi gereken demokratik örgütleri kısırlığa, parçalanmalara ve etkisizliğe sürükleyen tavırların doğurduğu bazı sonuçları sergilemek yararlı olacaktır.

Geçirdiğimiz deneyler bizlere gereksiz, tutarsız ve kısır kavram tartışmaları ile çok şeylerin yitirildiğini göstermiştir. Asgari ortak noktaları bularak eylemler gerçekleştirilmesinin gerektiği günlerde; her hangi bir siyasal görüşün azami programının dayatılması ile hiç bir şey yapamadan, yalnızca tartışma ile geçen günler; en etkin kitle eylemlerinin yapılacağı günün öncesinde bir kelime yada bir slogan üzerinde sürdürülen dayatma ve tartışmalarla o eylemin yapılmasının tehlikeye düştüğü günler yaşanmıştır.

Bu tartışmaların, yani dar grupçu siyasal dayatmaların ön planda tutulduğu tartışmaların, faşist baskı ve saldırıların yoğunlaştığı günlerde sürdürülmesi bir çok aksaklıklar yaratmıştır.

Yalnızca bu tartışmalar bile bizlere göstermiştir ki; Demokratik örgütlerin yapı ve niteliklerini göz ardı ederek sürdürülen gereksiz ve kısır tartışmalarla zaman geçirilmekte; verimsizlik ve hantallık egemen olmakta, olayların ardından giden mücadeleler ağırlık kazanmaktadır.

Türkiye Solunun bugünkü yapısı içinde demokratik örgütlere dar siyasal amaçlarla yaklaşıldığında ve yalnızca dar siyasal çıkarlar ön planda tutulduğunda, örgütlerin bütünlüğü ve bu bütünlükle yapılması gerekli görevler ikinci plana atılmakta; güncel çıkarlar için örgütlerin bağımsızlığına ve iç işlerine karışmalar yaygınlaşmaktadır. Demokratik örgütlerin bağımsızlığına, bütünlüğüne ve merkezi yapısına dikkat etmekle, içişlerine karışmamakla tutarlı gelişmelerin sağlanabileceği; amaca ulaşmanın, örgütlerin dar siyasal grupçu tavırlarla bölünmesinden değil, onların, bağımsızlığına ve bütünlüğüne olanca saygının gösterilmesinden geçtiğini bilerek davranmakla olabileceği unutulmaktadır.

Bu yüzden, hem örgütlerin kendi içlerinde, hem de bir araya gelişlerinde istenen etkinliğe ulaşamamakta, ortaya çıkan güvensizlikler görevlerin yerine getirilmesini engellemektedir. Geçtiğimiz yıl içinde yer, yer ve inatla sürdürülen yanlışlar yüzünden ayrı platformlarda parçalı ve dağınık mücadeleler görülmüştür.

Bu yol açılınca ve yaygınlaştırılınca, örgütlerin ve kitlelerinin siyasal görüşlere göre parçalanması ve birbirlerine karşı mücadeleyi ön plana çıkarmaları hız kazanmakta; tutarsız olan bu yolda ısrarla bir yanlış yarış sürdürülmektedir. 1977 yılı içinde görülmüştür ki; bu yaklaşımların sonucunda örgütlerin merkezleri ile alt birimleri karşı karşıya getirilebilmekte, yada alt birimleri birbirlerine karşı yer alabilmektedir. Hatta öyle örnekler vardır ki, bir örgütün bir yöneticisinin bir yerde, diğerinin öteki yerde bulunması sağlanabilmiştir.

İşte bu sağlıklı gelişmeler, örgütlerin kitlelerine de yansımakta; emperyalizme ve faşizme karşı mücadelenin arka plana atılmasını, birbirlerine

karşı mücadelenin öne geçmesini doğurmaktadır. Özetle; ilişkilerde örgütlerin içişlerine karışarak; bağımsızlığına, bütünlüğüne, merkezi yapısına saygılı davranmayarak, örgütlerin ve kitlelerinin siyasal görüşlere göre parçalanması ve bu parçaların ayrı yerlerde saf tutarak ve birbirlerini dışlayarak mücadele etmeğe çabalamaları, bu yüzden de birbirlerine karşı mücadeleyi ön plana geçirmeleri mücadeleyi zayıflatmakta, güçsüz kılmaktadır.

Bütün bunların sonucunda, kitlelerin giderek birbirlerine kaynaşmaları ve ortak bir mücadelenin güçlü, etkin birer parçası haline gelmeleri gerekirken, aksine gelişmeler görülmektedir. Bir çok deneyde ve bugünkü pratikte de yaşandığı gibi; bu yaklaşımlar, tabanda fiili birlik ve dayanışmanın sağlanmasını amaçlayan çalışmaları aksatmakta, kitlelerde de bölünme, dağınıklık, yılgınlık ve pasiflik yaratmaktadır.

Çok yaygın olarak görülmemekle birlikte, yukarıda sıralamağa çalıştığımız temel yanlışlardan kaynaklanan birkaç tâli yanışı da belirtmekte yarar vardır.

Siyasal yaklaşımlar böyle olunca; bazı örgütlerin yönetim ve kitlelerinde zaman-zaman «Türkiye Solunun sorunları çözülmenden demokratik örgütler hiç bir şey yapamaz» yada « aman bekleyelim, hiç bir şey yapmayalım» diyen görüşler egemen olmakta ve demokratik örgütlerin görevlerini yerine getirmelerini engelleyebilmektedirler. Bu yapıdan kaynaklanan bir başka yanış da, «Benim örgütlenmem yetersiz. Önce ben kendi örgütlenmemi mükemmel bir düzeye eriştireyim, sonra bu yapı ile ortak çalışmalara katılabilirim...» biçiminde ortaya çıkmaktadır. Oysa ki, tek başına ve bir arada çalışanın aynı zamanda yapılabileceği ve bunun her ki örgütlenmeye de - eğer doğru davranılabiliyorsa - yarar sağlayacağı, ikisinin birbirini etkileyeceği ve geliştirebileceği açıktır.

Buraya dek yapılan saptamalar değerlendirilerek, sonuç olarak, şunlar söylenebilir : Eğer demokratik örgütlerin kendi başlarına yada bir arada etkin ve yeterli düzeyde görev yapmaları isteniyorsa, yukarıda belirtilen yanlışlardan arınmak gerekmektedir. Israrla sürdürülen «görünen ve bilinen doğruların, ille de yaşanarak, yeniden keşfedilmesi ...» gibi pahası ağır olan, güç ve zaman kaybettiren tavırlardan artık vazgeçilmelidir.

Demokratik örgütlerin böylesine bir yapı içinde sürdürdükleri çalışmalarda, geçtiğimiz dönemde, önemli eksiklikler de görülmüştür. DİSK'le ve dışındaki ilerici, devrimci sendikalarla bir araya gelememek, geçen dönemin önemli eksikliklerindedir. Bu konuda geçtiğimiz aylarda bazı adımların atılması umut vericidir. Küçük esnaf ve sanatkârlarla ilişki kurulamaması da çalışmaların bir başka eksik yönünü oluşturmaktadır.

Böyle olunca, örgütlen ile birlikte tüm emekçi kitlelerin bir araya gelmesinin önündeki engeller kaldırılamayınca, mücadelenin istenen düzeye varamayacağı ve etkin olamayacağı görülmektedir.

1977 yılı ortalarından itibaren yanlışların ve eksikliklerin giderilmesi yolunda bazı adımların atıldığı, az da olsa bir kısım engellerin aşılabilirdiği bilinmektedir. Merkezi eylem ve güç birliği çalışmaları içinde yer alan ve almayan demokratik örgütleri, 1978 yılında da, zor fakat başarılması gerekli görevler

beklemektedir.

Bu görevlerin yerine getirilebilmesi ile, kitlelerimizin sorunlarının çözümüne, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesine, sınırlı da olsa, yararlı bir güç katılabileceği unutulmamalıdır.

2.2.3 ÇALIŞMALAR

1977-1978 döneminde Ankara'da yeni katılımlarla sayıları 30'a çıkan demokratik örgütler; merkezi düzeyde oluşturulan bir programın uygulanması konusunda çaba harcamışlardır. Önceden seçilen dokuz il ve daha sonra çalışma istekleri gelen beş il ve ilçede çalışmalarını sürdüren kuruluşlar, bir yandan programlarının belirli bölümlerini hayata geçirirken, öte yandan çalışmaları yaygınlaştırmaya ve programlarını geliştirmeye önem vermişlerdir. Bu dönemde birlikte çalışma içinde yer alan örgütler şunlardır :

TMMOB, TÖB-DER, TÜR-DER, KÖY-KOOİP, TÜTED, TÜR-DER, HALKEVLERİ, DGDF, İGD, OHD, İKD, AKD, TİB, TÜRÖD, ATO, PİM, SGB, DHKD, İM-DER, TÜR-ZERBANK-DER, PİM, TÜR-OR-DER, ENERJİ-DER. İŞÇİ KÜR-TÜR-DER, T. ZİRAATÇILAR-DER, DEVSAN-DER, ANK. DEMİR YOLLARI M. DER, HSM-DER, SHM-DER.

Genel olarak bu yapı böyle olmakla birlikte, zaman-zaman ayrılmalar ve yeniden katılımlarla değişiklikler olmuştur.

TMMOB; geçen dönemlerde de olduğu gibi, bu çalışmaların gerek hazırlık ve program aşamalarında, gerekse uygulama öncesi ve uygulama çalışmalarında etkin olarak yer almış ve görevlerini yerine getirmiştir.

Aşağıda yapılabilen çalışmaların bir özeti sunulmaktadır.

2.2.4 «1.MAYIS.1977 - 1.MAYIS.1978»

Uluslararası işçi birlik, dayanışma ve mücadele günü olan «1 Mayıs»; Türkiye'de, uzunca bir aradan sonra, ikinci kez 1.Mayıs.1977'de İstanbul'da yüz binlerin katılımı ile kutlandı. Demokratik örgütlerin merkezi organizasyonlarla ve ülke düzeyinde katılımlarının sağlandığı bu tören öncesinde ortak çalışmalar ve haberleşmeler yoğun olarak sürdürüldü. Ortak basın açıklamaları ve duyurularla DİSK'in öncülüğünde düzenlenen kutlama törenine ilişkin görüşlerini sürekli olarak kamuoyuna ileten demokratik örgütlerin kitleleri, o gün, ülkenin dört bir yanından gelerek 1 Mayıs alanında toplandılar. Yüz binlerce devrimci, ilerici, demokrat bu alanda işçi sınıfının ve diğer kitlelerin ekonomik, demokratik taleplerini dile getirdiler. Tören öncesinde sürdürülen baskı ve zulüm uygulamaları, törenin sonlarına doğru doruğa ulaştı ve o gün egemen güçlerin tertipleri ile kana bulandı. Otuz dört insanımızın öldüğü, yüzlercesinin yaralandığı 1.Mayıs.1977 katliam tertipçilerinin ve onlara hizmet edenlerin çirkin yüzlerini bir kez daha açığa çıkardı.

Tören sonrasında bir araya gelen demokratik örgütler,yaşananların bir değerlendirmesini yaparak görüşlerini ortaklaşa ve ayrı-ayrı kamuoyuna

ilettiler. 1 Mayıs'ların engellenemeyeceğini ve 1.Mayıs.1978'in daha güçlü bir biçimde kutlanması için kendilerine düşen görevleri yerine getirmede kararlı olduklarını açıkladılar.

Bu yıl DİSK'in öncülüğünde bir kez daha kutlanacak olan 1.Mayıs.1978'in daha güçlü bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için ortak çalışmalar halen sürdürülmektedir.

2.2.5 «18 EYLÜL/CEYHAN MİTİNG VE YÜRÜYÜŞÜ»

KÖY-KOOP'un düzenlediği ve demokratik örgütlerin desteklediği «Taban Fiyatlarını Protesto Miting ve Yürüyüşü» 18.Eylül.1977 günü Ceyhan'da yapıldı. Ceyhan ve yöresinden çok sayıda üreticinin katıldığı miting ve yürüyüş öncesinde örgütler yörede geniş bir afişleme çalışması yaparak kitleleri mitinge katılmaya çağırdılar. Yapılan çalışmaların ve çalışmalar öncesi ortak görüşlerin kamuoyuna iletildiği «Demokratik Mücadele Ajansı»nın 1. sayısı bu miting ve yürüyüş öncesinde bastırılarak dağıtıldı. Tam bir disiplin içinde gecen miting ve yürüyüşte üreticilerin ve diğer kitlelerin talepleri dile getirildi. Mitingde ADAKO-BİRLİK Genel Başkanı Akın Özdemir, KÖY-KOOP Genel Başkan Yardımcısı Nedim Tarhan ve Demokratik Örgütler adına Halkevleri Genel Başkanı Ahmet Yıldız birer konuşma yaparak sorunlara ve taleplere değindiler. Bu dönemin 1 Mayıs'tan sonra ilk kitle eylemi olan Ceyhan Miting ve Yürüyüşü, köylüler ve diğer üreticilerle, demokratik örgütlerin kitlelerinin ortak program ve talepler doğrultusunda bir araya gelmeleri ve dayanışmaları yolunda atılan önemli bir adım oldu.

2.2.6 «9 EKİM/NİĞDE VE ANTALYA MİTİNG VE YÜRÜYÜŞLERİ»

Demokratik örgütler ortak programının bir parçası olan miting ve yürüyüşlerden ikincisi 9.Ekim.1977'de Niğde ve Antalya'da gerçekleştirildi. Bu çalışmalarda da miting öncesinde Niğde ve Antalya ile dolaylarındaki il ve ilçelerde yapılan afişleme çalışmalarına demokratik örgütlerin üyeleri aktif bir biçimde katıldılar. Binlerce kişinin katıldığı miting ve yürüyüşlerde örgütlerin görüşlerini içeren Demokratik Mücadele Ajansı dağıtıldı. Niğde'de yapılan «Taban Fiyatlarını ve Hayat Pahalılığını Protesto Miting ve Yürüyüşü»nde Niğde'de bulunan demokratik örgüt temsilcileri ile Merkezi Örgütleri temsilen KÖY-KOOP temsilcisi Akın Birdal konuşmalar yaptılar.

Aynı gün Antalya'da yapılan «Taban Fiyatlarını, Hayat Pahalılığını ve Faşist Baskıları Protesto Miting ve Yürüyüşünde ise, Antalya örgütleri adına TÖB-DER Antalya Şube Başkanı ile Demokratik Örgütler adına TMMOB Başkanı Teoman Öztürk birer konuşma yaparak sorunlara ve mücadeleye ilişkin görüşleri açıkladılar.

2.2.7 «5.KASIM/TRABZON-BURSA VE DENİZLİ MİTİNG VE YÜRÜYÜŞLERİ»

Bölgesel miting ve yürüyüşlerin üçüncüsü, 5.Kasım.1977'de Trabzon, Bursa ve Denizli'de, yapıldı. «Taban Fiyatlarını, Hayat Pahalılığını ve Faşist Saldırıları Protesto Miting ve Yürüyüşü» adı ile yapılan bu toplantılar öncesinde, örgütlerin merkezleri sürekli açıklamalar ve duyurular ile bu üç il ve çevresindeki yerleşmelerde bulunan kitleleri bu bölgesel toplantıları

desteklemeye çağırdılar. Yine miting öncesinde bastırılan on beş bin afiş bu bölgelerde örgütlerin üyeleri tarafından asıldı, yerel birimlerin görüşleri bildirilerle halka dağıtıldı. Sloganların ve pankartların merkezi olarak saptandığı bu miting ve yürüyüşlerde, Trabzon'da yerel birimler adına iki kişi ile merkezler adına TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu ve HALKEVLERİ Genel Başkanı Ahmet Yıldız; Bursa'da yerel birimlerden iki temsilci ile merkezler adına DGDF temsilcisi ve TÜTED Genel Başkanı Aykut Göker birer konuşma yaptılar. Denizli Miting ve Yürüyüşüne ise merkezleri temsilen, TÜM-DER Genel Başkanı Erhan Tezgör ve TMMOB Başkanı Teoman Öztürk katıldılar.

Demokratik Mücadele Ajansının 2. sayısı yüz bin adet basılarak miting öncesinde ve miting sırasında dağıtıldı.

Bölge merkezi olarak seçilen bu üç kentte yapılan miting ve yürüyüşler, kentlerin çevresindeki il ve ilçelerden gelen kitleler tarafından da desteklendi. On binlerce insanın katıldığı bu eylemler, gerek hazırlanışları gerekse uygulanışları ile demokratik örgütlerin birlikte yaptıkları çalışmalarda atılan önemli birer adım oldular.

Bu miting ve yürüyüşler sonrasında yeniden bir araya gelen örgütler, bu eylemlerin değerlendirmesini yaparak, ortak çalışmalardaki başarı ve aksaklıkları saptadılar. Bu değerlendirmenin sonuçlarını, .programı geliştirmek doğrultusunda kullanarak daha sonraki çalışmalarda aksaklıkların ve eksikliklerin giderilmesi için caba harcadılar.

2.2.8 «24.ARALIK/İZMİR MİTİNG VE YÜRÜYÜŞÜ»

Bu dönemin bölgesel miting ve yürüyüşlerinden dördüncüsü, 24. Ara 11 k. 1977 de İzmir'de yapıldı, «işsizliği, Hayat Pahalılığını ve Faşist Baskıları Protesto Miting ve Yürüyüşü» adı ile tüm demokratik örgütlerin kitlelerinin katıldığı ve İzmir Basmane alanında yürüyüşle başlanan bu kitle eylemi de, baştan sona tam bir disiplin ve düzen içinde gelişti ve sonuçlandı. Daha önce ortaklaşa saptanan ve ekonomik-demokratik talepleri içeren sloganların atıldığı ve pankartların taşındığı bu miting ve yürüyüşe İzmir, Denizli, Manisa, Aydın ve diğer çevre yerleşmelerden gelen demokratik örgütlerin üyeleri katıldılar. Bu eylemde de, miting öncesi yapılan afişleme ve duyuru çalışmaları başarılı idi. Binlerce kişinin katıldığı izmir miting ve yürüyüşünde, İzmir'deki örgüt birimleri adına Sosyal-iş temsilcisi, Ege Dev-Genç temsilcisi ile, merkezler adına TMMOB Başkanı Teoman Öztürk, TÜTED Genel Başkanı Aykut Göker ve TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu birer konuşma yaptılar. Sömürü, baskı ve zulme karşı verilen mücadelelerde demokratik örgütlerin paylarına düşen görevlerin daha da güçlendirilerek sürdürüleceğinin konuşmacılar ve kitleler tarafından bir kez daha vurgulandığı toplantı, anti-faşist ve anti-empyralist mücadele yolunda atılan yeni bir adımdı.

2.2.9 «15.OCAK/İSTANBUL MİTİNG VE YÜRÜYÜŞÜ»

Bu dönemde yapılan kitle eylemlerinin sonuncusu, 15.Ocak.1978'de İstanbul 1.Mayıs Alanında gerçekleştirildi. Merkez örgütlerin İstanbul birimleri ile

İstanbul'da merkezleri bulunan bazı demokratik örgütlerin hazırlık ve katılımı ile hayata geçirilen bu kitle eylemi de, gerek hazırlık gerekse uygulama çalışmaları ile ortak mücadele yolunda atılan önemli bir adım oldu. Merkezi demokratik örgütler tarafından da desteklenen bu eylemde; on binlerce kişi sömürü, baskı, saldırı ve zulüm uygulamalarına karşı çıkarak mücadeleye güç kattılar. Güçlü ve yaygın bildiri, duyuru ve afişleme çalışmaları yapılan 15 Ocak «Faşist Baskıları ve Hayat Pahalılığını Protesto Miting ve Yürüyüşü» demokratik örgütler tarafından programlanan ancak daha sonra günün koşulları nedeni ile hayata geçirilemeyen Ankara Miting ve Yürüyüşünün gerçekleştirilememesinden doğan eksiklikleri gidermesi yönünden de önemli oldu. Demokratik örgütler arası ortak çalışmaların başarılı bir örneğinin sergilendiği ve otuzu aşkın demokratik örgütün kitleleri ile katıldığı bu eylem, örgütler arası ilişkilerde başarı ile sonuçlanan ve örgütlü kitlesel mücadelenin önemini vurgulayan önemli bir adım oldu.

2.2.10 «ÜNİVERSİTELER VE YÜKSEK OKULLARIN SORUNLARI FORUMU»

1977-78 dönemi, geçen dönemlerde olduğu gibi, faşist baskı ve saldırıların üniversite ve yüksek okullarda yoğunlaştığı bir dönem oldu. Üniversite ve yüksek okullarda, gerek faşist baskı ve saldırılara karşı gençlik örgütleri ile birlikte karşı duran, gerekse eğitim ve öğrenim sorunlarına karşı kendilerine düşen görevleri yerine getirmeye çaba harcayan demokratik örgütler; tüm bu sorunları tartışmak ve mücadele önerileri geliştirmek amacı ile, 11.Ocak.1978'de Ankara'da bir forum düzenlediler: «Faşist Saldırıları ve Üniversite-Y. Okulların Kapatılması Sorununa İlişkin Görüş ve Öneriler» başlıklı, demokratik örgütlerin ortak görüşlerini içeren bir raporun sunulduğu ve tartışıldığı bu foruma, örgütlerin üyeleri etkin bir biçimde katıldılar. Demokratik örgütler adına HALKEVLERİ Genel Başkanı Ahmet Yıldız'ın sunduğu rapor üzerinde daha sonra yapılan tartışmalar ve geliştirilen öneriler bu alanda verilecek mücadele açısından olumlu oldu. O dönemde, bir yandan üniversite ve yüksek okulların öğrencileri, öğretim üyeleri ve çalışanları üzerine yoğunlaştırılan faşist baskı ve saldırılar, öte yandan yöneticiler tarafından bir çare olarak düşünülen ve uygulanan okul kapatmalarının yanlışlığı üzerinde görüşlerin ortaya konduğu forum ortak mücadelenin önemli adımlarından biri oldu.

Demokratik örgütlerin - çokluk da eğitimle yakından ilişkili olan örgütlerin - yaptığı ön çalışmalar sonunda hazırlanan raporda; üniversite ve yüksek okulların sorunları, buralara yöneltilen ve giderek yoğunlaştırılan faşist baskı ve saldırılar, bunların nedenleri ve bunlara karşı verilecek mücadeleler konusunda görüş, öneri ve talepler yer almaktaydı. Toplantı sonunda varılan görüşler, daha sonra, programın bu alandaki çalışmalarına yansıtılarak ortak çalışmaların geliştirilmesinde ve uygulanmasında yol gösterici oldu.

2.2.11 AÇIK HAVA BASIN TOPLANTILARI

Demokratik örgütler, geçen dönemde gelişen bazı olaylar konusunda görüşlerini açıklamak üzere açık hava basın toplantıları düzenlediler. Bu toplantılara örgüt yöneticileri ile birlikte üyeler de katıldılar. Toplantıların ilki 1.Şubat.1978'de Ankara Belediyesi önünde yapıldı. Ankara Belediyesinde

başlatılan memur ve işçi kıyımını protesto etmek amacı ile düzenlenen bu toplantıda ortaklaşa oluşturulan görüş okunarak basına dağıtıldı ve Ankara Belediyesi binası önüne örgütler adına bir siyah çelenk konuldu.

7.Şubat.1978 günü düzenlenen ikinci toplantı Millî Eğitim Bakanlığı önünde yapıldı. Eğitim Enstitülerinde gelişen olaylar ve sorunlar konusunun ele alındığı ve bu konulardaki görüşlerin kamuoyuna iletiildiği basın toplantısından sonra, örgütleri temsilen oluşturulan bir grup yönetici Milli Eğitim Bakanı'nı da ziyaret ederek görüş ve önerilerini iletiler.

Ayrıca Mart.1978'de düzenlenen diğer iki açık hava basın toplantısından ilkinde 12.Mart'ın yıldönümü nedeni ile hazırlanan bir ortak görüş Kızılay Güven Parkta; ikincisinde Lübnan'da İsrail'in giriştiği kitle katliamını kınayan bir diğer görüş de İsrail Büyük Elçiliği önünde basma ve kamuoyuna iletili.

2.2.12 KAPALI SALON TOPLANTILARI

Ortak programda yer alan bazı çalışma alanlarında ve kitle eylemleri öncesinde çeşitli illerde kapalı salon toplantıları düzenleyen demokratik örgütler, oluşturdukları görüşleri sunarak ve tartışarak çalışmalarını sürdürdüler, İstanbul'da 40 demokratik örgütün düzenlediği ve Spor-Sergi Sarayında yapılan «NATO'ya Hayır» toplantısı; Ankara'da Tuzluçayır, Etlik ve Dikmen'de yapılan kahve toplantılarında anti-faşist, anti-emperyalist ilkeler ışığında oluşturulan ortak görüşler kitlelere iletili.

Ortak çalışmaların ülke düzeyinde yaygınlaştırılması çabaları sırasında ve bölgesel mitingler öncesinde çeşitli illerde yapılan toplantılarla, programın ve hazırlıkların geliştirilmesine çalışıldı.

2.2.13 «20 MART/FAŞİZME İHTAR EYLEMİ»

16.Mart.1978 günü İstanbul Üniversitesine faşist silahlı çeteciler tarafından yöneltilen bombalı, silahlı saldırı sırasında altı yurtsever öğrenci öldürüldü, bir çoğu yaralandı. Daha önce ADMMA ve ODTÜ'de planlanan ve uygulanan bu tür sistemli faşist saldırılarla gerçekleştirilen kitle katliamları, bu olayla doruğa ulaştı.

Söz konusu olayın ertesi günü toplanan DİSK Yürütme Kurulu, faşist saldırıları kınamak amacı ile DİSK'e bağlı işçilerin 20. Mart. 1978 günü iki saat süre ile işi bırakacaklarını açıklayarak Türk-İş ve diğer demokratik örgütleri bu eylemi desteklemeye çağırdı.

Bu çağrıdan hemen sonra bir araya gelen demokratik örgütlerin başkanları, DİSK'in 20.Mart günü uygulayacağı «Faşizme ihtar Eylemi»ni destekleyeceklerini açıkladılar.

«Faşizme ihtar Eylemi» 20.Mart.1978 günü ülke düzeyinde yaygın ve güçlü bir biçimde hayata geçirildi. Bu eylemde binlerce işyerinde iki saat süre ile işi bırakan işçiler ve demokratik örgütlerin üyeleri; ilk kez işçilerin, diğer emekçilerin ve gençliğin faşizme karşı fiili birlikteliğini ve dayanışmasını çok açık bir biçimde sergilediler.

Tam bir disiplin ve kararlılık içinde başlatılan ve sona erdirilen bu eylemin ardından, Anayasal haklarını kullanan örgüt yöneticileri ve üyeleri hakkında soruşturmalar açıldı.

Eylemin ardından yeniden bir araya gelen demokratik örgüt yöneticileri, gerek eylemi gerekse eylem sonrası gelişmeleri değerlendirerek vardıkları sonuçları bir basın toplantısı ile kamuoyuna açıkladılar. TRT'de yer verilmeyen, basında çok sınırlı bir biçimde yer alan bu basın toplantısı metni daha sonra DİSK'in ve diğer demokratik örgütlerin yayın organlarında yayınlandı.

20 Mart Faşizme İhtar Eylemi; hazırlanışı, uygulanışı ve sonuçları ile anti-faşist mücadele yolunda atılan önemli bir adım oldu.

2.2.14 BASIN TOPLANTILARI VE AÇIKLAMALAR

Demokratik örgütler; 1977-78 döneminde gelişen olaylar, üyelerinin ekonomik-demokratik hakları, ülke sorunları ve programlarının uygulaması konularında bir çok basın toplantısı düzenleyerek ve basın açıklamaları yaparak görüşlerini kamuoyuna iletiler.

Demokratik örgütlerin yaptıkları ortak basın toplantıları ve açıklamalarına ilişkin bir dizin, EK: 4.12'de sunulmaktadır.

2.2.15 DİĞER ÇALIŞMALAR

Yukarıda belirtilen çalışmaların yanı sıra tüm örgütlerin ilgi alanına girmeyen belirli konularda, o konudaki ilgili örgütlerin bir araya gelmesi ile de bazı çalışmalar sürdürüldü. KİT'lerde ödenmeyen ikramiyeler konusunda TMMOB, TÜM-DER, TÜTED, TÜM-ZERBANK-DER ve ENERJİ-DER'in sürdürdükleri çalışma buna bir örnektir.

Ankara'da bulunan örgütlerin alt birimlerinin düzenledikleri ve daha sonra bir çok ilde gerçekleştirilen «Faşist Örgütler Kapatılsın» kampanyası ile bir başka çalışma olarak hayata geçirilmiştir.

Ayrıca, yine bu dönemde, kamu işyerlerinde işyeri temsilcilikleri bulunan mesleki demokratik örgütlerin temsilcileri bir araya gelerek oluşturdukları komite aracılığı ile o işyerinin sorunlarına ilişkin programlı çabaları sürdürmüşler ve ,bu komitelerin yaygınlaştırılması için çalışmalar yapmışlardır.

2.2.16 SÜRMEKTE OLAN ÇALIŞMALAR

Geçmiş yılların deneyleri ve son bir yıllık çalışmaların değerlendirilmesi ile; ortak çalışma ilkeleri, talepler ve program konularını yeniden ele alarak geliştirmeyi amaçlayan bir çalışma başlatılmıştır. Bu çalışma sürmektedir. Ayrıca, dönem sonunda, üç konuda kısa vadeli bir programın elde edilmesi ve uygulamaya konulması amacı ile başlatılan bir çalışmanın da hazırlıkları sürdürülmektedir. Sendikal haklar, eğitim sorunları ve anti-demokratik baskı ve uygulamalar konularında yapılması düşünülen bu çalışmalar için seçilen komiteler, bir program taslağı hazırlayarak demokratik örgütlere sunacaklar ve

bu programlar kesinleştirildikten sonra çalışmalar başlatılacaktır.

2.2.17 SONUÇ

Yukarıda, yıllardır süren ve gelişmesi istenen ortak çalışmaların son yılı ve bu yıl içirt yapılan bir değerlendirme kısaca sunulmaya çalışılmıştır.

Son olarak bir kaç noktayı bir kez daha vurgulamak yararlı olacaktır.

1. Sürdürmeğe çalıştığımız mücadele; sömürü ve baskının her somut görünümünden hareket ederek, kitleleri gerçek kurtuluşları yolunda bilinçlendirmek, diğer halk kitleleri ile mücadele ittifakını gerçekleştirmek ve eyleme katmak için kullanılmadığı (asıl bunun için kullanılmadığı) sürece, geriye yalnızca reformlar ve tavizler için egemen sınıflara tabi, teslimiyetçi bir «mücadele» kalır.

2. Demokratik örgütler olarak, çalışmalarımızı, temsil ettiğimiz kitlelerimizin sosyal ekonomik çelişkileri üzerine kuramadığımız sürece başarıya ulaşmanın olanaksızlığını görmek gerekir. Bilindiği gibi, ekonomik – demokratik mücadelenin başarısı; egemen sınıflarla çelişik konumlardaki sosyal grupların, halk kesimlerinin varolan çelişkilerini temel alan çalışmalarla, bu çelişkiler çerçevesinde harekete geçirebilmelerine bağlıdır. Bu ise, çelişik her durumun doğru olarak kavranılması ve kitlelere kavratılması ile, kitlelerin yaşamlarındaki çelişkilerin bilincine varmaları ile sağlanabilir.

3. Demokratik örgütler olarak; temsil ettiğimiz kitlelerin belirlenmiş olan alanlardaki çalışmalara en geniş katılımını sağlayacak yolları arayıp bulmak zorundayız. Gerçek güç; bilinçli, örgütlü kitlelerdir. Kitlelere ulaşmayan programlar, onları sarmayı başaramayan çalışmalar, örgütsel organlar ve yönetimler çerçevesinde ne ölçüde gelişmiş görünürse görünsün, sosyal mücadelede etkin bir gücün simgesi değildir.

Önümüzdeki dönemlerde, günümüze kadar yaşanan eksiklik ve aksaklıkların giderek azaltılacağına, kitlelerin fiili birlikteliği ve dayanışması yolunda önemli adımların atılacağına, doğruların her düzeyde etkin ve yaygın bir -biçimde savunulması ve hayata geçirilmesi ile ortak mücadelenin gelişeceğine inanıyoruz.

Sürekli gündemde bulunan bu konuların genel kurulda ve sonrasında ele alınarak tartışılması, görüş ve öneriler geliştirilmesi ortak çalışmalara güç katacaktır.

2.3

teknik eleman örgütleri ile birlikte yapılan çalışmalar

1977 - 78 döneminde, 34 teknik eleman örgütün ortak çalışmaları konusunda dönem başında bazı çabalar harcandı. Az sayıda örgütün bir araya geldiği toplantılarda daha sonra TÜTED ve TMMOB'nin görevlenmesi ile ve hazırlanan bir uygulama programı uyarınca, üç alanda çalışma yapılması benimsendi.

Başlangıçta İstanbul, Ankara, İzmir ve diğer bir kaç kentte bölgesel kurultaylar düzenlenmesi planlandı. Bunlardan İstanbul bölgesel kurultayında, işçi -

teknik eleman ilişkileri konusunun görüşülmesine, ön çalışmaların yapılarak İstanbul'daki örgütlere devredilmesine karar verildi TMMOB, bu çalışma için İstanbul Koordinasyon Kuruluna yetki verdi. Çalışmada her hangi bir gelişme olmadı.

İş güvenliği ve işçi sağlığını konu alması düşünülen İzmir Bölgesel Kurultayı ile ilgili olarak, merkezi komite kurultay programını saptamış, fotoğraf yarışması ile ilgili çalışmalar yapmış ve İzmir'deki iş güvenliği haftasıyla kurultayın birleştirilmesi için İzmir örgütlerine öneri götürmüştür. Ancak İzmir Koordinasyon Kurulu ve diğer örgütler öneriyi reddettiğinden bu çalışma ertelenmiştir.

Bu arada, inşaat sektöründe çalışanların sorunlarını konu alması düşünülen Ankara Bölgesel Kurultayı için de bir program taslağı hazırlığına girişilmiştir. Teknik eğitim ve işçi - memur ayırımı konularında da genel taslaklar hazırlanmış fakat bu konularda da bir gelişme olmamıştır. Dönem başında ele alınan, fakat gelişme sağlanamayan bu çalışmalardan başka; teknik elemanların ekonomik - demokratik hakları ve bu alanlardaki sorunları konularında bazı güncel çalışmalar yapılmıştır.

2.4

örgüt içi çalışmalar

2.4.1 GİRİŞ

TMMOB; diğer demokratik örgütlerle ortak çalışmalar yaparken, aynı zamanda kendi alanında TMMOB ilkeleri ve programı doğrultusundaki çalışmalarını da sürdürdü. Bu çalışmalarla yıllardır verilen mücadeleler ve kazanılan deneylerle varılan düzeyi geliştirmeye çaba harcadı.

Üyelerimize ve örgütlerimize yöneltilen baskı ve saldırı uygulamalarının bir hayli yoğunlaştığı, her yönden zor koşullar altında geçen bu dönemde, görevlerimizi yerine getirmeye çalıştık.

Ancak, milyonlarca liralık maddi varlığa ve son derecede güçlü bir potansiyele sahip olan Odaların Birliğinin bu çalışmaları yaparken çektiği sıkıntılarda geçen döneme oranla bir artışın olması; üzerinde bir kez daha düşünülmesi ve çözüm getirilmesi gerekli bir konu olarak gündemde durmaktadır.

Bu sıkıntıların giderilmesi, daha güçlü bir Birlik'e varılması yolunda XXIII. Genel Kurul'un önemli bir adım olacağına inanıyoruz. Aşağıda, 1977-78 döneminde yapılan çalışmaların bir özeti sunulmaktadır.

2.4.2 TMMOB DANIŞMA KURULLARI

XXII. Genel Kurul'da yapılan bir tüzük değişikliği ile kurulan; Birlik, Oda Şube ve Temsilcilikler yöneticilerinin katılması ile oluşan TMMOB Danışma Kurulu, bu dönemde iki kez toplandı.

22 Ekim 1977 günü Ankara'da yapılan I. Danışma Kurulu toplantısında Birliğin

ve Odaların yaptıkları ve yapmayı düşündükleri çalışmalar konusunda yöneticiler tarafından bilgi verildi. Birlik örgütlenmesi konusunda görüşmelerin yapıldığı toplantıda dile getirilen öneriler dikkate alınarak, örgütlerin merkezileşmesi ve fonksiyonların birleştirilmesi için çalışmalar yapılması; yapılmakta olan çalışmaların hızlandırılarak sürdürülmesi, uygulamaya geçilmesi kararı eğilim olarak benimsendi. Yönetim Kurulu'nun da benimsendiği bu konuda yapılması düşünülen çalışmalar pek fazla geliştirilemedi.

18 Mart 1978 günü yine Ankara'da yapılan II. Danışma Kurulu toplantısında ise ilk toplantıdan bu yana olan gelişmeler gözden geçirilerek; o gün gündemde olan «20 Mart Faşizme ihtar Eylemi» konusunda eğilimler saptanarak uygulamaya konuldu. Toplantının başında bu eylemi destekleme kararı alan Danışma Kurulu, görüşlerini bir basın açıklaması ile kamuoyuna ilettili. Birliğin içinde bulunduğu maddi sıkıntının da görüşüldüğü toplantı sonunda üyeler tarafından getirilen görüş ve öneriler saptandı.

XXII. dönemde Danışma Kurulları dışında, geçen dönemlerde olduğu gibi, program çalışmaları, uygulama çalışmaları aşamalarında çeşitli düzeylerde ve yerlerde Birlik ve Oda yöneticilerinin katılarak eğilim belirlediği koordinasyon toplantıları da yapıldı,

2.4.3 20 MART/1 MAYIS ÇALIŞMALARI

DİSK Yürütme Kurulu kararı uyarınca 20 Mart günü uygulanan «Faşizme ihtar Eylemi» konusunda 17 Mart günü yapılan açıklamadan hemen sonra, TMMOB tarafından da çalışmalara başlandı. Aynı gün Oda başkan ve sekreterleri ve demokratik örgüt yöneticileri toplantıya çağrılarak ortak eğilimler saptandı. Varılan sonuçlar İstanbul ve İzmir Koordinasyon Kurullarına iletilerek koşut çalışmaların yapılması sağlandı. Aynı anda Ankara'da bulunan işyeri temsilcileri toplantıya çağrılarak kendilerine bilgi verildi ve işyerlerinde yapılacak çalışmalar konusunda hazırlıklar sürdürüldü. Açıklamanın hafta sonuna gelmesi ve bu yüzden haberleşmelerin zorluğu karşısında, konu, bir ilanla tüm mühendis ve mimarlara duyuruldu. TMMOB ve TMMOB Danışma Kurulu ayrı-ayrı yaptıkları açıklamalarla eylemi desteklediklerini ve üyelerini bu eylemi desteklemeye çağırdıklarını bildirdiler. Hazırlık ve uygulama açısından, son derece kısıtlı bir zaman almasına karşın; eylem, başta Ankara, İstanbul ve İzmir olmak üzere bir çok kentte ve işyerinde TMMOB üyeleri tarafından aktif olarak desteklendi. Ayrıca DİSK tarafından bu yıl İstanbul'da 1 Mayıs Alanı'nda kutlanmasına karar verilen 1 Mayıs'ın hazırlık çalışmaları için Şubat 1978'de gelen çağrıya diğer demokratik örgütlerle birlikte katılındı.

İlk bilgilerin verildiği bu toplantıdan sonra Mart ayında yapılan iki, Nisan ayında yapılan bir toplantıda ayrıntılar görüşüldü. DİSK'te yapılan bu toplantılara TMMOB yöneticileri ile birlikte İstanbul Koordinasyon Kurulu Sekreteri de katıldı.

Toplantılarda alınan sonuçlar, Odalara ve Koordinasyon Kurullarına iletilerek çalışmalarda koşutluk sağlandı.

TMMOB'nin 1978 1 Mayıs'ına daha düzenli ve etkin katılımının sağlanması amacıyla, TMMOB Makina Müh. Odası, Elektrik Müh. Odası, İnşaat Müh. Odası ve Mimarlar Odası temsilcilerinden oluşan 5 kişilik bir hazırlık komitesi kuruldu ve çalışmalara başlandı.

Raporun kaleme alındığı şu sıralarda, TMMOB'nin 1 Mayıs töreninde güçlü bir biçimde temsil edilebilmesi için hazırlık çalışmaları sürdürülmektedir.

2.4.4. DAYANIŞMA VE BAĞIŞ FONLARI

TMMOB, bu dönemde iki fon kurdu. Bunlardan birincisi MESS'e karşı grev sürdüren DİSK/Maden - İş'li işçilerle üyelerimizin dayanışmasını sağlamak üzere açıldı. MESS'e karşı sürdürülen grevi destekleyen ve MESS lokavtlarına karşı çıkan örgütümüz, bu konulara ilişkin görüşlerini sık-sık kamu oyuna iletmesinin yanı sıra ilk aşamada toplanan 50.500,— lirayı grevdeki işçilere iletmek üzere, 9.8.1977'de DİSK ve Maden-iş Genel Başkanı Kemal Türkler'e gönderdi. Grevin bitmesinden sonra toplanan 35.000,— TL ise Yönetim Kurulumuzun belirlediği eğilime uyularak 28 Mart 1978'de, grev sırasında işyerinden atılan işçilere iletmek üzere, yine DİSK/Maden - İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler'e gönderildi.

Bu dönemde açılan ikinci fon, «TMMOB Bağış Fonu» idi. Büyük mali sıkıntı içinde olan ve bu yüzden 1 Ağustos'tan bu yana Birlik Haberleri'ni çıkaramayan örgütümüz, yayına yeniden başlayabilmek için bir bağış fonu kurulmasına karar verdi. Günümüze kadar bu fonda 58.000,— TL toplandı.

Ancak bu para, Birliğin sigorta borçlarını ödemek amacıyla yine Yönetim Kurulu kararı uyarınca kullanıldı.

2.4.5 ÜNİVERSİTE VE Y. OKULLARDAKİ SORUNLAR

Geçtiğimiz dönem, Türkiye'deki genel sorunlara koşut olarak üniversite ve yüksek okullardaki sorunların da yoğunlaştığı bir dönem oldu. TMMOB, genelde eğitim, özeldede teknik eğitim alanında ortaya çıkan sorunlar karşısında görevini yerine getirmeye çaba harcadı. Üyemiz olan öğretim üyelerinin ve gelecekte üyelerimiz olacak öğrencilerin yoğun faşist saldırılara ve baskılara hedef olduğu, öldürüldükleri ve yaralandıkları; okulların ve yurtların kapatıldığı bu dönemde, TMMOB ve Odaları, öğretim üyeleri, öğrenciler ve onların örgütleri ile ilişki kurarak sorunların çözümü yolunda çalışmalarını sürdürdü. Yapılan basın toplantıları ve açıklamaları yanı sıra, sorunları tartışmak ve çözüm önerileri geliştirmek üzere düzenlenen panellere katılarak TMMOB'nin görüşleri sunuldu; ilgililerle görüşüldü ve sorunların çözümüne yardımcı olunmaya çalışıldı.

Bunun dışında, eğitim alanındaki aksaklıklardan doğan sorunlarla ilişkili olarak çeşitli çalışmalarda, gerek TMMOB olarak gerekse diğer demokratik örgütlerle birlikte yer alındı.

2.4.6 SALDIRILAR, BASKILAR, KIYIMLAR

Türkiye'de sömürü, baskı ve zulme karşı mücadele veren emekçi kitlelere ve onların örgütlerine yöneltilen faşist saldırı ve baskılar, XXII. çalışma

döneminde üyelerimizi ve örgütlerimizi de hedef aldı. TMMOB'nin üye ve yöneticilerle örgüt olarak yıllardır sürdürdüğü, giderek güçlendirdiği mücadeleden tedirgin olan egemen güçler saldırılarını yoğunlaştırdılar. İşyerlerinde, üniversite ve y. okullarda, evlerinde, yollarda canlarına ve mallarına kastedilen üyelerimizi bu saldırılar yıldıramadı; aksine daha güçlü bir mücadele yolunda geliştirdi.

Bombalı silahlı saldırılara hedef olan TMMOB, bu uygulamalar karşısında da yılmadan, bunalmadan görevlerini yerine getirdi.

Bunların yanı sıra, üyelerimize uygulanan kısımlar, örgütlerimize yönelen anti-demokratik uygulamalar karşısında üzerine düşeni yerine getirmeğe çaba harcadı.

Bu çalışmalarını sürdürürken, geçtiğimiz dönemlerde oluşturulan «Sosyal Güvenlik Fonu» nün işlememesi üzücü oldu. EK : 4.2'de yer alan «Sosyal Yardım ve Dayanışma Yönetmeliği»nin önümüzdeki dönemde uygulamaya yansıtılması ve gereklerinin yerine getirilmesi, mücadeleye güç katıcı önemli bir araç olacaktır.

2.4.7 ÜYELERİN ÖZLÜK SORUNLARI

Üyelerimize ve örgütlerimize yönelik baskı ve saldırılarla mücadelenin yanı sıra, geçtiğimiz dönemde, çeşitli işyerlerinde ve genelde üyelerimizin özlük sorunları ile ilgili çalışmalar da sürdürüldü. Bu çalışmalar, genel çizgileri ile şöylece özetlenebilir :

657 sayılı Yasada varolan, ancak günümüze dek yürürlüğe konulmayan hükümler hakkında yapılan bir çalışma, Odalara, koordinasyon kurullarına ve işyeri temsilciliklerine iletilerek bu doğrultuda çalışma yapmaları istendi. Mahrumiyet yeri ödeneği, giyecek yardımı, yakacak yardımı vb. gibi konularda yapılan bu araştırma aynı zamanda ilgili kuruluşlara ve Bakanlıklara da iletili. KİT ikramiyelerinin verilebilmesi için yasal olanaklar araştırılarak, konunun Anayasa Mahkemesi'ne götürülmesi için parlamenterlerle ilişki kuruldu ve diğer ilgili demokratik örgütlerle bir araya gelinerek gerekli çalışmalar yapıldı. Yan ödemelerin ödenmediği işyerlerine yazı yazılarak bunların ödenmesi istendi ve yine yan ödemeler konusunda oluşturulan Birlik görüşü tüm Bakanlıklara ve ilgili kuruluşlara gönderildi.

Bir başka çalışma ile Halk Bankası'nın serbest çalışan üyelerimizi ilgilendiren kredi tavanının yükseltilmesi ve uygulamaya yeni konulan esaslar saptanarak üyelere duyuruldu.

Ayrıca 1978 dönemi bütçesinin TBMM Karma Komisyonu'nda yapılan görüşmeleri sırasında Birlik'çe hazırlanan, kamu çalışanlarının ücretlerine ilişkin bir rapor (Ek 4.8) ve TMMOB üyelerinden kamu kesiminde çalışanların Oda ödentilerinin çalıştıkları kurum tarafından ödenmesine ilişkin bir görüş Bütçe Karma Komisyonu üyelerine iletili. Aidatların kurumlarca ödenmesi için işyerlerinde üyelerin katıldığı bir imza kampanyası başlatıldı.

MC dönemlerinde kıyımaya uğrayan üyelerimizin aldıkları Danıştay Kararlarının uygulanması yönünde gerekli çalışmalar sürdürüldü.

Fazla mesailer, vardiya zamları, yeraltı vergi muafiyeti konularında da çalışmalar yapıldı.

Vardiya konusunda yapılan çalışma (Ek: 4.11) basına ve ilgililere iletildi.

2.4.8 HUKUK BÜROSU ÇALIŞMALARI

Geçen dönemde bazı Odaların hukuk danışmanları ve Birlik Hukuk Danışmanının katılımıyla oluşan TMMOB Ortak Hukuk Bürosu, bu dönemde, Maden Mühendisleri Odasının sözleşmeli avukatının görevine son vermesi ve Makina Mühendisleri Odasının Ortak Hukuk Bürosu işleyişine itiraz etmesi üzerine dağıldı. Bunun üzerine durumu inceleyen Yönetim Kurulu, yeni Hukuk İşleri Yönetmeliği'ni hazırlayarak yürürlüğe koydu (Ek: 4.3),

Yeni Yönetmeliğe göre çalışmalarını sürdüren TMMOB Hukuk Bürosunun yaptığı çalışmalar şöylece özetlenebilir :

Haziran 1977 ile 1 Mart 1978 tarihleri arasında Hukuk Bürosunca açılan ve izlenen dava sayısı 108'dir. Bu 108 davanın 65 tanesi, zehirli gazların etkili olduğu laboratuvarlarda çalışan üyelerimizin fiili hizmet zamları ile ilgilidir. Davalardan 16'sı nakil işlemlerinin iptali isteğiyle açılmıştır. Yan ödeme ve ikramiyelerle ilgili 7 dava açılmıştır. Bunlardan 5 tanesinde, 1976 yılında fazla ödenen ikramiyelerin 1977 yılında mahsup edilmesi işlemlerinin iptali istenmiştir.

Davaların 5'i, üyelere kurumlarınca verilen disiplin cezalarının iptaline ilişkindir. Terfii engellenen 2 üye için de dava açılmıştır . Danıştay'ın verdiği iptal kararı üzerine olağanüstü genel kurul toplayan TSE ile ilgili bir dava daha açılmış, bu davada, genel kurulda yapılan yönetmelik değişikliklerinden bazılarının iptali istenmiştir. Danıştay, bu davada da TMMOB'nin istekleri doğrultusunda «dava sonuna kadar yürütmeyi durdurma» kararı vermiştir. TMMOB, bu karardan sonra gerekli yasal girişimlerde bulunmuştur.

Bir dava, re'sen emekliye sevk edilen bir üye için, bir dava göreve son verme işlemi için, bir dava da idari bir işlemde zarara uğrayan bir üyenin tazminat hakları için açılmıştır. Birlik görüşüne aykırı olarak Bayındırlık Bakanlığına İngiliz uyruklu bir kimya mühendisine çalışma izni verilmesi de dava edilmiştir. Bu dönem içinde Toplu Basın Mahkemesinde 2 dava izlendi. Genel kurullarla ilgili davalardan 3'ü sonuçlandı. Bunlardan 2'si inşaat, birisi Orman Mühendisleri Odası ile ilgilidir ve 3 dava da olumlu sonuçlanmıştır. Süren 2 hukuk davasından biri Orman Mühendisleri Odası Genel Kurulu, diğeri Kimya Mühendisleri Odası'nın sergi nedeniyle DSİ ile olan bir para uyuşmazlığı nedeniyle açılan davalardır.

Açılan davalarda 14 iptal, 1 ret, 13 yürütmenin durdurulması, 2 yürütmenin durdurulması isteğinin reddi, 1 beraat kararı alınmıştır. Sonuçlanan 3 hukuk davasından yukarıda söz edilmiştir. Diğer davalar sürmektedir. Sonuçlanan davalardan birisi, Orman Kadastro Yönetmeliğinin bazı maddelerinin iptali ile ilgilidir.

Yukarıda çalışmalarını belirttiğimiz TMMOB Hukuk Bürosu'nun eksikliklerinin

önümüzdeki dönemde giderilmesi ve daha iyi bir işleyişe kavuşturulması için Odalara görev düşmektedir.

2.4.9 ÖRGÜTLENME ÇALIŞMALARI

XXII. çalışma dönemi başında hazırlanan; TMMOB ve Odaların örgütlenmeleri konusunda saptama, görüş ve önerileri içeren bir rapor Yönetim Kurulu tarafından da benimsenerek kesinleştirildi ve örgütlenme çalışmalarında kaynak olarak kullanıldı.

Bu konuda yapılan çalışmalar üç bölümde ele alındı. Bunlardan biri mesleki uğraşları birbirine yakın Odaların uzmanlık alanlarının korunması kaydı ile birleştirilmeleri çalışmaları oldu. Buna bir adım olmak üzere birbirlerine yakın ihtisas odaları dört grupta toplanarak bu gruplara bazı öneriler götürüldü. Birinci grupta Maden, Jeoloji, Petrol ve Metalürji; ikinci grupta Elektrik, Fizik ve Meteoroloji; üçüncü grupta Makina, Gemi ve Gemi Mak. İşletme; dördüncü grupta ise Mimarlar, Şehir Planlama ve İç Mimarlar yer alıyordu. Bu gruplara ortak komisyonların oluşturulması, ortak çalışmalardan elde edilen ürünlerin ortaklaşa yayınlanması ve yapılacak diğer çalışmalarda ilişkilerin sürdürülmesi önerildi.

Bu çerçevede içinde; Maden, Jeoloji, Petrol ve Metalürji Mühendisleri Odaları ortak bir komisyon oluşturdu ve ortak eylem alanları saptayarak ortak yayın, basın açıklamaları düzeyinde ilişkiler sürdürdüler. Mimarlar, Şehir Pl. M.M.O. ve İç Mimarlar Odaları arasında ise bir rapor düzenlendi ve yönetsel düzeyde eğilim olarak benimsendi. Diğer gruplarda ise herhangi bir gelişme sağlanamadı.

İkinci çalışma alanı. İl Koordinasyon Kurullarının kurulması ve çalıştırılması oldu. Bu konuda geçmiş deneylerden yararlanılarak hazırlanan ve Yönetim Kurulu tarafından benimsenen «İl Koordinasyon Kurulları Çerçeve Protokolü» (EK 4.4) uyarınca çalışmalar sürdürüldü. Demokratik örgütlerin ortak çalışmaları bu oluşumu hızlandırdı ve varolan İstanbul ve İzmir Koordinasyon Kurullarına ek olarak, bu dönemde Samsun, Diyarbakır, Adana, Bursa, Kocaeli, Zonguldak, Sivas ve Denizli illerinde de Koordinasyon Kurulları kurularak çalışmaya başladılar. Gerek örgüt içinde, gerekse demokratik örgütlerle yapılan çalışmalarda önemli katkılarda bulundular. Yeni kurulması ve güncel koşullar yüzünden yer-yer aksaklıkların görüldüğü bu kurullara ilişkin olarak ortaya çıkan sorunların giderilmesi ve sağlıklı işleyişlere kavuşturulması ile önümüzdeki dönemde geliştirilmeleri ve yaygınlaştırılmaları Birlik çalışmalarına güç katacaktır.

Örgütlenme alanında yapılan üçüncü çalışma işyeri temsilcilikleri ile ilgili çalışmalar oldu. MC döneminin yoğun baskı ve kırım uygulamaları sırasında işyeri temsilcilerimizin bir çoğu yerlerinden edildiler.

Dönem başında geçmiş deneyleri ve bugünkü durumu değerlendiren TMMOB Yönetim Kurulu, yeni «İşyeri Temsilcilikleri Yönetmeliği» ni düzenleyerek uygulamaya koydu (EK: 4.1).

Gerek Birlik çalışmalarında gerekse demokratik örgütlerle birlikte yapılan çalışmalarda önemli katkılar sağlayan TMMOB işyeri temsilcilerinin yeniden düzenlenmesi amacı ile hazırlanan, kısa vadeli bir program çerçevesinde

seçimlerin yenilenmesi ve yenilerinin kurulması çabalarına hız verildi Bugün Ankara'da TMMOB tarafından yürütülen bu çalışmalar diğer kentlerde Koordinasyon Kurulları aracılığı ile sürdürülmektedir.

MC döneminin ardından işyeri temsilcilikleri kurulması ve işlemeyenlerin işletilmesi konusunda yaygın olarak gelen talepler de program çerçevesinde karşılanmaktadır.

Önümüzdeki dönemde özellikle büyük üretim birimlerinde kurulan ve gelişmeye başlayan işyeri temsilciliklerinin daha da yaygınlaştırılması; bilgilenme, haberleşme ve ortak çalışmanın sağlanması, örgütlülüğe önemli katkılarda bulunacaktır.

Yıllardır, 1954'lerden gelen bir yapı ile çalışmalarını sürdüren TMMOB ve Odalarının son beş - altı yıllık deneylerini ve yapıyı değerlendirerek daha güçlü bir TMMOB yaratma yolunda artık önemli birikimlere sahip olduğu söylenebilir.

Özellikle son yıllarda, gerek genel kurullarda gerekse yıl içi çalışmalarında dile getirilen önerilerin ve düşüncelerin fazla zaman geçirmeden uygulanması için bu genel kurulda adımların atılması sağlanmalıdır.

Bir yandan işyeri temsilciliklerinin, öte yandan koordinasyon kurullarının geliştirilmesinin yanı sıra; daha güçlü bir örgütlenme yolunda ara bir adım olarak düşünülen uzmanlık alanları birbirlerine yakın Odaların birleştirilmesi konusunda da üye ve yöneticilere büyük görevler düşmektedir.

XXIII. Genel Kurulun bu konulan tartışarak yeni öneriler geliştirmesi ve bunların uygulanması yolunda kararlar alması; bugün varlık içinde yokluk çeken, görevlerini yeterli bir biçimde yerine getiremeyen Odalar ve TMMOB'nin bütünlük içinde yeterli ve etkin bir yapıya kavuşmalarında önemli bir rol oynayacaktır.

2.4.10 UZMANLIK ALANLARINDAKİ ÇALIŞMALAR

TMMOB XXI. Dönem 3. Koordinasyon Toplantısından sonra, Oda sekreter üyelerinin katılımı ile, Birlik'te yapılan bir dizi toplantılarda; uzmanlık alanlarımıza giren konulara ilişkin XXII. Dönemde yapılacak çalışmalar için bir program taslağı hazırlandı. Daha sonra, Birlik Çalışma Programında yer alan bu konuda, dönem boyunca çalışmalar sürdürüldü. Aşağıda, bu alanda yapılan çalışmalar özetlenerek verilmektedir :

ALÜMİNYUM : TMMOB düzeyinde yapılacak çalışmaya temel olmak üzere, Metalürji Mühendisleri Odası tarafından bir «Alüminyum Raporu» hazırlandı. Enerji kısıntısı nedeniyle Seydişehir'de üretimin yarıya düşürülmesi üzerine. Elektrik, Kimya, Maden ve Metalürji Mühendisleri Odalarının temsilcilerinden oluşan komisyon bir rapor hazırladı. Bu rapor, bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı ve ilgililere gönderildi. Basın toplantısında, ayrıca, Metalürji Mühendisleri Odasının hazırladığı Alüminyum Raporu da dağıtıldı. Adı geçen raporun, önümüzdeki dönemde, ilgili Odaların katılımı ile bir «TMMOB/Alüminyum Raporu» şekline dönüştürülmesi için çalışmalar başlatıldı.

BAKIR: Bu konuda, Jeoloji, Maden ve Metalürji Mühendisleri Odalarınca bir ön rapor oluşturulmaktadır. Raporun TMMOB'ye iletilmesinden sonra, diğer ilgili Odaların da katılımı ile, alüminyum konusu türünde bir çalışma sürdürülecektir.

DEMİŞ - ÇELİK: TMMOB ve Metalürji Mühendisleri Odası, bu konuda bil çalışma başlatarak sonuçlandırdı. İsdemir'de çalışan üyelerimizin katkısı ile hazırlanan bu çalışmada; genel olarak dünyada ve Türkiye'de demir -çelik ve özel olarak İskenderun Demir - Çelik İşletmeleri konusundaki görüşlere yer verildi. «İSDEMİR Dosyası» (Ek: 4.10) adı ile hazırlanan bu çalışma, düzenlenen bir basın toplantısıyla kamuoyuna iletildi ve rapor basına, ilgililere dağıtıldı.

Ayrıca, demir-çelik dağıtımını düzenleyen yeni uygulamaya ilişkin TMMOB görüşünü oluşturmak üzere bir çalışma başlatıldı.

KENTLEŞME VE KÜÇÜK SANAYİ: Mimarlar Odası tarafından yürütülen bu çalışmada, sanayide küçük üretim ve bunun kentsel mekana yansıması konusunun bir seminerde ele alınması öngörüldü. Seminer programının hazırlanması amacıyla, varolan birikimi değerlendiren bir araştırma çalışmasının tamamlanmasından sonra; Aralık 1977'de, seminer programını tartışmak ve kesinleştirmek üzere bildiri sunması söz konusu olan uzmanlarla bir toplantı düzenlendi. Bu seminer, 25 - 26 Mayıs 1978'de, Ankara'da yapılacak ve sonuçları yayına aktarılacaktır.

ULAŞIM : TMMOB adına Kimya Mühendisleri Odasınca düzenlenen «Sanayi Kongresi 77»ye, «Ulaşım - Sanayi İlişkileri» konulu bir bildiri ile katılındı. Türkiye'de ulaşım sistemi ve belirleyicileri, sanayi - mekan ilişkilerini inceleyen bir bildiri, Şehir Planlama Mimar ve Mühendisleri ve Mimarlar Odaları temsilcilerinden oluşan bir komisyonca hazırlandı.

COPISEE tarafından, 17-20 Nisan 1978'de Atina'da düzenlenen «Entegre Ulaşım Seminerine sunulmak üzere; İMO, ŞPMMO, EMO ve Mimarlar Odası temsilcilerinden oluşturulan bir komisyon, TMMOB görüşünü hazırladı. «Çoklu Taşıma Sistemleri Üzerine bir Değerlendirme : Geri Kalmış Ülkeler Üzerindeki Sosyal ve Ekonomik Etkiler» başlıklı bildirin bir özeti, Şubat 1978'de Atina'ya gönderildi. Daha sonra, 17-20 Nisan 1978'de söz konusu seminere katılan TMMOB temsilcisi tarafından sunuldu.

Ayrıca, Bayındırlık Bakanlığı tarafından 26-27 Nisan 1978'de düzenlenen «2. Boğaz Geçişi Tartışmalı Toplantısına, saptanan beş konuda bildiri sunarak katılmak üzere bir komisyon oluşturuldu ve çalışmalara başlandı. TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, ŞPMMO, Makina Mühendisleri Odası ve Mimarlar Odası temsilcilerinden oluşan bu komisyon, TMMOB görüşlerini hazırlayarak toplantıya sundu.

TURİZM : ŞPMMO, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası ve Mimarlar Odasının katılımı ile oluşan Turizm Komisyonu çalışmalarını sürdürmektedir. Turizm konusunda, TMMOB görüşünü içeren bir rapor hazırlanması hedeflenmektedir. Araştırma ve bilgi birikimi safhaları tamamlanan çalışmanın önümüzdeki aylarda sonuçlandırılması beklenmektedir. Ayrıca, yaz sezonu başında, bir turizm semineri yapılması da planlanmaktadır.

TOPLU KONUT: Mimarlar Odasınca yürütülen bu çalışmada, toplu konut uygulamalarına farklı yaklaşımlar ile sorunun çeşitli düzeydeki boyutları incelenmektedir. Çalışmanın, önümüzdeki aylarda yapılacak bir seminerde tartışılarak, Temmuz ayında yayına aktarılması planlanmaktadır. Ayrıca, TRT Televizyonunda düzenlenen «Konut ve Kentsel Arsa Forumları»na ve «Konut Sorunu Programlarına»na katılan TMMOB temsilcileri, görüşlerimizi kamuoyuna iletiler.

ÇEVRE SORUNLARI: «Sanayi Kongresi '77»ye, TMMOB adına hazırlanan «Çevre Sorunları» konulu bir bildiri ile katılındı. Ayrıca, ilgili Oda temsilcilerinden oluşan bir komisyon, Silifke yakınlarında kurulmak istenen nükleer santral ve çevre kirlenmesi konusunda çalışmalara başladı.

TEKNİK HİZMET İTHALİ - TEKNOLOJİ TRANSFERİ : Teknik hizmet ithalini konu alan bir çalışma, «Sanayi Kongresi '77»ye bildiri olarak sunuldu. Yine aynı kongreye, KMO tarafından hazırlanıp sunulan «Teknoloji Transferi» konulu bildiride de, konunun genel plandaki incelenmesinin yanı sıra sektörel plandaki uygulamalar ve konuya ilişkin öneriler yer aldı. TMMOB kayıtları incelenerek Bayındırlık Bakanlığı'nca izin verilen ancak Odalara kayıt yaptırmayan yabancı mühendis ve mimarlar saptanarak, durumun izlenmesi için ilgili Odalar uyarıldı.

Bu konuda, önümüzdeki dönemde Odalardaki birikimi toplamak ve ayrıntılı bir TMMOB görüşü hazırlamak üzere bir program çalışması başlatıldı.

SANAYİ: Bu yıl, «Sanayi Kongresi 77», TMMOB adına Kimya Mühendisleri Odası tarafından düzenlendi. 5-7 Aralık 1977 günlerinde Ankara'da yapılan kongreye, TMMOB ve ilgili Odaları da katıldılar. Kongre ile birlikte bir de Sanayi Sergisi açıldı.

Bu alanda yapılan ikinci bir çalışma, uçak sanayiine ilişkin idi. Bu konuda tartışmaların yoğunlaştığı Kasım 1977'de, TMMOB tarafından, ilgili Odalardan uzmanların katılımı ile bir çalışma grubu oluşturuldu. Sonuçta elde edilen TMMOB görüşü, «Uçak Sanayii Raporu» (Ek : 4.7) adı altında, düzenlenen bir basın toplantısı ile basına ve ilgililere aktarıldı. Adı geçen bu çalışma, Cumhuriyet ve Politika gazetelerinde yayınlandı.

ENERJİ: Bu yıl yapılan «Enerji Kongresi» TMMOB adına Elektrik Mühendisleri Odasınca düzenlendi.

Dünya Enerji Konferansı Türk Milli Komitesi'nin Genel Kurullarına ve çalışmalarına katılındı; üyelerimiz, bu örgütün yönetiminde görev üstlendiler. Bu çalışmalarda TMMOB, Elektrik Mühendisleri Odası tarafından temsil edildi. Enerji bunalımının yoğunlaşması üzerine, EMO'nun yürütücülüğünde, Kimya, Maden, Orman ve Ziraat Mühendisleri Odalarının temsilcilerinden oluşan bir komisyon tarafından yapılan çalışma sonucunda, TMMOB görüşlerini kapsayan bir «Enerji Raporu» (Ek: 4.6) hazırlandı. Bu rapor, bir basın toplantısı ile açıklanarak, ilgililere gönderildi.

Ayrıca, yakacak sorununun ağırlaştığı kış döneminde, TMMOB, Kimya,

Maden ve Orman Mühendisleri Odaları temsilcilerinin oluşturduğu bir komisyon, «Yakacak Sorunu» (Ek: 4.9) raporunu hazırlayarak, bir basın toplantısı ile açıkladılar.

Dünya Enerji Konferansı Türk Millî Komitesi'nin düzenlediği, 20-23 Kasım 1978 günlerinde yapılacak olan «Türkiye 3. Genel Kongresine, TMMOB ve Odaları da 14 bildiri ile katılmak üzere çalışmalarını sürdürmektedirler. Bu bildirilerin özetleri, Mart 1978'de Düzenleme Komitesine sunuldu.

EĞİTİM : Dönem başında genel bir program hazırlanarak. Odaların bu alanda yaptıkları çalışmaların derlenmesine çalışıldı. Milli Eğitim Bakanlığının TMMOB'ye başvurarak Yay-Kur mezunlarına verilecek unvan konusunda görüş istemesi üzerine, hazırlanan bir ön görüş, Bakanlığa iletildi. Bu çalışmanın ardından, TMMOB Eğitim Komisyonu, mesleksi teknik eğitim konusunda kapsamlı bir çalışma başlattı. Yay-Kur ve genel olarak mesleksi teknik eğitim konularında, bu düzeyde eğitim yapan orta ve yüksek dereceli kurumların ders programları da incelenerek, bir TMMOB görüşü oluşturuldu. Bu görüş, 12 Nisan 1978'de toplanan Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Yüksek Danışma Kurulu'na sunulmuş savunuldu.

Ayrıca, TÖB-DER tarafından düzenlenen DEK (Demokratik Eğitim Kurultayı)'na katılarak, sendikal haklar konusunda bir bildiri sunuldu ve kurultay izlendi.

DEPREM : İzmir Yeşildere Semtinin sorunları konusunda, ilgili Odaların katılımı ile hazırlanan görüşler, dönem-dönem yapılan basın toplantılarıyla kamuoyuna iletildi.

İMO ve Mimarlar Odasının, Muradiye - Çaldıran deprem konutlarının son durumlarına ilişkin saptama ve görüşleri; sergi, basın toplantıları ve açıklamaları ile duyurulurken, konu, düzenlenen bir panelde tartışıldı. TMMOB, diğer demokratik örgütlerle birlikte, Ankara'ya getirilen deprem felaketzedelerinin sorunlarıyla ilgili çalışmalara katıldı. Muradiye - Çaldıran depremine ilişkin hazırlanan fotoğraf sergisi, Trabzon'da ve Samsun Fuarında sergilendi.

2.4.11 KAMU KURULUŞLARI İLE İLİŞKİLER

TMMOB, XXII. dönemde, çeşitli kamu kuruluşları ile ilişkilerini sürdürerek, görevlerini yerine getirmeye çaba harcadı.

1976 yılında yapılan TSE Genel Kurulunun - TMMOB'nin başvurusu üzerine - Danıştay'ca iptalinden sonra, TSE yöneticileri, Ocak 1978'de bir olağanüstü genel kurul düzenleyerek, bu genel kurulda da usulsüzlüklerini ve anti-demokratik uygulamalarını sürdürdüler. Aynı genel kurulda, usulsüzlüklerine hukuksal kılıf geçirmek amacıyla, bir dizi yönetmelik maddesi değişikliği yaptılar. Bunun üzerine, yeniden Danıştay'a başvuran TMMOB, bu değişikliklerin iptalini istedi. Başvuruyu inceleyen Danıştay 12. Dairesi, «dava sonuna kadar, yürütmeyi durdurma» kararı verdi. Söz konusu kararın ardından, TMMOB tarafından gerekli yasal girişimlerde bulunuldu. TMMOB ve Odaları, önümüzdeki aylarda yapılması gereken TSE Olağan Genel Kurulu için çalışmalarını sürdürmektedirler.

Dünya Enerji Konferansı Türk Milli Komitesi'nin çalışmalarına ve genel kuruluna katıldı. Bu genel kurulda, TMMOB ve Odalarının temsilcileri, Yönetim ve Denetim Kurullarında görev aldılar.

KİT Personel Kanunu teklifi ve gerekçesi hakkında TMMOB görüşlerini oluşturmak üzere bir komisyon kurularak, çalışmalara başlandı. Milli Prodüktivite Merkezi genel kuruluna katılan TMMOB temsilcileri, Yönetim Kurulunda da görev aldılar.

TBTAK Danışma Kurulu için görev süresi dolan iki TMMOB temsilcisi yerine yenilerinin belirlenmesi amacıyla seçim yapılarak, TBTAK'a bildirildi. Türk Lloyd'u genel kuruluna ve UNESCO Türkiye Milli Komitesi XV. Genel Kuruluna katılan TMMOB temsilcileri görüşlerimizi savundular. M.E.B. Mesleki ve Teknik Eğitim Yüksek Danışma Kurulu toplantısına katılarak görüşlerini belirten TMMOB, bu alandaki çalışmalarını geliştirerek sürdürmektedir.

Emekli Sandığı Müdürler Kurulu üyeliği için, diğer demokratik örgütlerle işbirliği yapılarak, TÜM-DER adayı desteklendi. Daha sonra, yapılan seçimleri bu aday kazandı.

Bu dönemde, çeşitli işyerlerinde, diğer demokratik örgütlerin temsilcileriyle işbirliği yapılarak, o işyerlerinin sorunları konusunda programlı çalışmalar düzenlendi.

Ayrıca, yatırımcı bakanlıklarla ilişkiler kuruldu. Gerek üye sorunlarının ve gerekse mesleki sorunların saptanarak ilgili bakanlıklara iletilmesi için. Odalardan kendi konularına ilişkin görüşler istendi. Bu görüşlerin derlenerek, ilgili bakanlıklara iletilmesi çabaları sürmektedir.

2.4.12 YAYIN

İki yılı aşkın bir süre, aksamadan yayını sürdürülen «Birlik Haberleri» 1 Ağustos 1977'den bu yana çıkarılamamaktadır. Mali olanaksızlıklar nedeniyle yayınına ara veren «Birlik Haberlerinin yeniden yayınlanabilmesi için sürdürülen çabalar bir sonuç vermemiştir. Geçen genel kuruldan sonra iki sayı yayınlanabilen «Birlik Haberlerinin bu son sayılarında, Birlik çalışmaları ve uzmanlık alanlarımızla ilgili olarak; Elektroteknik ve Döküm Sanayii, Kamulaştırma, Konut, Fındık Üretimi, Tarımsal Destekleme ve Fiyat Politikası, İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı, Sendikal Haklar Mücadelesi ve Asgari Geçim indirimi konularında incelemeler yayımlandı.

«Birlik Haberlerinin yayımlanmaması, TMMOB çalışmalarının yeterince duyurulmamasına neden oldu. Bu dönemde, çalışmaları, sınırlı olarak TMMOB Bülteni aracılığı ile duyurmaya çalıştık (Ek: 4.12).

Ayrıca, 1 Ağustos - 30 Kasım 1977 ve 1 Aralık 1977 - 28 Şubat 1978 dönemlerinde yapılan çalışmaları duyurmak amacıyla; Oda, Şube, Temsilcilikler, Koordinasyon Kurulları ve İşyeri Temsilciliklerine gönderilmek üzere, «Birlik'den Haberler» adı altında iki sirküler çıkarıldı. Olanaklar elverdiğince, güncel basın ve TRT aracılığıyla, çalışmalarımızın duyurulmasına çaba harcandı.

TMMOB çalışmaları açısından önemli bir araç olan «Birlik Haberlerinin önümüzdeki dönemde yeniden çıkarılması için, bu genel kurulda, üyelere ve yöneticilere görev düşmektedir. Genel kurulun alacağı kararlarla, «Birlik Haberlerinin yeniden yayına başlamasının, çalışmalarımıza büyük güç katacağı unutulmamalıdır.

2.4.13 DIŞ İLİŞKİLER

Birliğin XXI. çalışma dönemine kadar, düzensiz bir biçimde gelişen dış ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla bir rapor hazırlandı (Ek: 4.5). Eylül 1977'de Birlik Yönetim Kurulunca kabul edilen raporda, dış ilişkilerin

a) Türkiye'deki mühendis ve mimarların ve onların örgütünün mücadelelerinin, dış ülkelerdeki mühendis ve mimarlara ve onların örgütlerine tanıtılması, bu kesimler arasında bir dayanışmanın sağlanması,

b) Farklı sistemler ve farklı ülkelerdeki mühendis ve mimarların toplumsal rollerinin, örgütlenmelerinin, çalışma koşullarının ve mücadelelerinin incelenmesinin ve yakından tanınmasının, ülkemiz mühendis ve mimarlarının durumlarını değerlendirme ve mücadeleyi geliştirme açısından yeni veriler sağlanması,

c) Teknik konularda bilgi birikimine katkıda bulunması, bu alanda sürdürülen çalışmalara yardımcı olması, vb... yönlerinden gerekli ve yararlı bir çalışma alanı olduğu, ancak amaçlar açısından ele alındığında, çalışmalarımız içinde birincil değil yardımcı olduğu» belirtiliyordu. Raporun daha sonraki bölümünde ise, dış ilişkilerde gözetilmesi gereken ilkeler açıklanıyordu.

İlişkilerin bugünkü durumuna da yer verilen rapor gereğince, TMMOB Dış İlişkiler Komitesi kuruldu. Komite, özellikle COPISEE tarafından düzenlenen bilimsel ve teknik toplantılara katılma olanaklarını araştırdı. Odaların mali olanakları elverişsiz olduğu için, ancak, Yunanistan'da düzenlenen «Kombine Taşımalar» konulu uluslararası sempozyuma bir bildiri ile katıldı. Önümüzdeki dönemde, bir COPISEE toplantısının Birlik tarafından düzenlenmesi için çalışmalar sürdürülmektedir.

Dış ilişkilerde, gerek COPISEE üyeleriyle ve gerekse diğer mühendis ve mimar örgütleriyle ilişkiler sürdürülmeye çalışıldı. Bulgaristan Bilim ve Teknik Birliklerinin getirdiği ikili bir bilimsel - teknik elbirliği önerisi, ilke olarak benimsendi. Bu konuda daha somut çalışmalar, yeni dönemde ele alınacaktır.

Yunanistan Teknik Odası ise, 1978 Mayıs ayı ortalarında yapılacak «Yunan Maden Varlığı» konulu konferansa, Birlik Başkanını çağırdı ve söz konusu konferansa bir bildiri verilmesi de istendi. Bu konferansa da bir bildiri ile katılınması kararlaştırıldı.

Polonya Mühendis Dernekleri Federasyonu da ikili bir işbirliği için çağrıda bulundu. Bu çağrı da ilke olarak benimsendi. Yeni dönemde, bu konuda da somut adımların atılması gerekmektedir.

Dünya Mühendis Örgütleri Federasyonu'nun yeni tüzüğü istendi. Bu tüzük üzerinde gerekli incelemelerin tamamlanmasından sonra, federasyona katılma için girişimde bulunulması düşünülmektedir.

2.4.14 YÜKSEK ONUR KURULU ÇALIŞMALARI

TMMOB Yüksek Onur Kurulu, bu dönemde, 3 dosyayı karara bağladı :

1) Mersin'de Odasının Ortak Mesleksi Denetim Uygulamasına karşı çıkmak, belediyeden vizesiz proje geçirmek ve kendisini uyaran Oda temsilcisini işten atmakla tehdit etmek girişimlerinde bulunan, Mimarlar Odası üyesi Fehmi Tosun'a verilen «3 ay meslekten uzaklaştırma» cezası onaylandı.

2) Mimarlar Odası İstanbul Şubesi ve sekreter yardımcısı mühürlerini taklit ederek, 34 adet proje ve TUS'u belediyeden geçiren, Mimarlar Odası üyesi Turgut Sümer hakkında verilen «Odadan çıkarılma» kararı, cezasının hafifletilmesi isteğiyle bozuldu.

3) Hacettepe Vakfına bağlı SİSAG Ltd. Şti. çalışanlarının, sendikalaşma mücadelesi ve toplu sözleşme görüşmeleri sürerken, çalışanlar üzerinde baskı kurmak isteyen Mimarlar Odası üyeleri Sabin Kayan ve Gündoğdu Akkor'a verilen altışar ay ve Engin Özmen ile Olcay Demirelli'ye verilen dörder ay «serbest meslek uygulamasından uzaklaştırma» kararları onaylandı.

Kararların uygulanması için Bayındırlık Bakanlığı'na yapılan başvuru; TMMOB Yüksek Onur Kurulu'nun 6235 sayılı Yasasının 8. ve 10. maddelerine uymadığı gerekçesiyle reddedildi. Durumu görüşen TMMOB Yönetim Kurulu, Odaların Onur Kurulları tarafından verilen ve Yüksek Onur Kurulu'na sevk edilmesi gereken dosyaları bekletmeye ve XXIII. Genel Kurul'da Tüzüğün ilgili maddelerini değiştirmeye karar verdi.

2.4.15 ORTAK BİNA / ORTAK BASIMEVİ / TEKTİP UYGULAMALAR

1974'lerden bu yana gündemde olan ortak bina ve ortak basımevi konularında XXII. çalışma döneminde de herhangi bir adım atılamadı.

Geçen yıl başlanılan tektip kimlik kartı uygulaması, bu yıl Petrol ve Orman Mühendisleri Odalarının da katılımı ile yaygınlaştırıldı.

Dönem başında, fonksiyonların birleştirilmesi amacıyla. Odaların katıldığı ortak toplantılar düzenlendi. Bu toplantılarda, ortak muhasebe, ortak bütçe konularının yanı sıra; il temsilciliklerinin bir araya getirilmesi, yayınların gözden geçirilmesi gibi konular üzerinde duruldu.

Oda genel kurulları öncesinde yapılan çalışmalarla, Birlik Tüzüğünde XXII. Genel Kurulda yapılan değişikliklerin Oda tüzüklerine yansıtılması, Oda ödentileri arasında eşitlik sağlanması gibi konularda varılan sonuçlar, Odalara iletilerek, uygulanması istendi.

2.4.16 ORTAK BELGE / KALİTE BELGELEME

Ortak Mesleksel Denetim uygulamasındaki aksaklıkların saptanarak genel kurula getirilmesi için, bir çalışma sürdürülmektedir. Antalya Belediyesinde kaldırılan ortak belge uygulaması konusunda bir çalışma yapılarak, Antalya Belediye Başkanlığı'na başvurulmuş ve uygulamanın yeniden başlaması sağlanmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı çalışmaları sırasında «Standart ve Kalite Kontrol» adı ile kurulan Özel İhtisas Komisyonu'na, TMMOB delegeleri de katıldılar.

Bu çalışmalar sürerken, DPT; Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı çerçevesinde, Türkiye'de Ulusal Kalite Kontrol Sistemi kurulmasına ilişkin bir proje hazırlanmıştır. Hazırlanan proje hakkında TMMOB'nin de görüşü istenmiştir. TMMOB; Elektrik, inşaat, Kimya, Makina ve Orman Mühendisleri Odaları temsilcilerinin katılımıyla bir görüş oluşturmuş ve DPT'ye iletmıştır. 1977 Kasım ayı içinde, projenin ilgilisi yabancı uzman yurdumuza gelmiş, yaptığı ziyaret ve görüşmeler arasında, TMMOB merkezini ve uygulama örnekleri yönünden Makina Mühendisleri Odasını ziyaret etmiştir. Her iki ziyaret sırasında da, kendisine görüş ve düşüncelerimiz anlatılmıştır. Uzmanın ilk temasları sonunda hazırladığı rapor incelenmiş ve bu nedenle karşı görüş ve düşüncelerimiz yeniden belirtilmiştir.

Söz konusu proje ilgilisi yabancı uzman, ülkemiz sanayii ve uygulamalar yönünden, temaslarını sürdürmektedir. Birleşmiş Milletler'in ülkemizdeki örgütü ve DPT nezdinde, konu izlenmektedir.

Bu çalışmanın yanı sıra, kalite belgeleme düzenini inceleme ve öneriler saptama amacıyla, kurulan bir komisyon çalışmalarını tamamlayarak, vardığı görüşleri bir rapor halinde Birliğe iletmıştır. Bu rapor, önümüzdeki günlerde, ilgili kuruluşlara götürülerek, uygulanması konusunda çaba harcanacaktır.

2.4.17 DİĞER KONULAR

XXII. Genel Kurulun verdiği görevlerden biri olan, kıyıma uğrayan üyelerin saptanması konusunda bir çalışma yapılarak «Birlik Haberlerinde yayımlandı. Yine genel kurulun verdiği görev uyarınca, Erzurum'da faşistler tarafından katledilen Doç. Dr. Orhan Yavuz'un ailesine yardım için, Odalara ve üyelere çağrıda bulunuldu.

Oda genel kurulları öncesinde, yeni Tüzüğe göre uygulama yapmak üzere, gözlemciler belirlendi ve genel kurullar bu gözlemcilerin katılımları ile açıldı.

Geçtiğimiz yıllarda başlatılan ve sonuçlandırılan TMMOB Anketi, yayına hazırlanmaktadır.

Odalara kayıt olmayan mühendis ve mimarlar konusunda bir çalışma sürdürülerek, bu kişilerin kayıt olmaları için çaba harcandı.

5 Haziran Seçimleri öncesinde, hazırlanan bir raporla, görüşlerimiz ve mücadele hedeflerimiz kamuoyuna açıklandı.

Oda yöneticilerinin katılacağı bir hukuk semineri düzenlendi. Ancak, bu

seminer, katılımın az olması nedeniyle iptal edildi.

Toplu iş sözleşme dönemi sona eren, TMMOB, Mimarlar Odası, Orman ve Ziraat Mühendisleri Odalarının toplu sözleşme görüşmeleri birlikte yürütüldü. Akşehir'de yapılan Nasrettin Hoca Şenlikleri Uluslararası Karikatür Yarışmasında TMMOB Özel Ödülü verildi.

TMMOB Tüzüğü, sadeleştirilerek yayınlandı.

TMMOB Tüzüğünde yapılması düşünülen bazı değişiklikler ve hazırlanmakta olan «Genel Kurullar Toplantı Yönetmeliği» XXIII. Genel Kurula sunulacaktır.

2.4.18 SONUÇ

Yukarıda, bir çalışma dönemi boyunca yapılabilen örgüt içi çalışmalar, özetlenerek verilmiştir.

Örgüt içi çalışmalarda, yıllardır yaşanan aksaklıkların XXII. dönemde giderilememesi, dağınıklığın sürmesi ve yeterli bir düzeye gilememesi, düşündürücü ve üzücüdür.

Demokratik örgütlerle birlikte yapılan çalışmalar bölümünde, yaşanan eksiklik ve aksaklıklar, nedenlerini saptayan değerlendirmeler; büyük ölçüde, TMMOB için de geçerli olduğundan, bu bölümde yinelenmemiştir. Bütün bunların, XXIII. Genel Kurulumuzda doğru bir biçimde değerlendirileceğine ve 1972'lerde kapalı olan örgütümüzün 1978'lerde geldiği düzeyin daha da geliştirilmesi yönünde, üyelerin ve yöneticilerin elbirliğiyle caba harcayacağına inanıyoruz.

MALİ RAPOR ve DENETİM RAPORU

3.1 mali rapor

XXII. dönem çalışmaları da, önceki dönemlerde olduğu gibi, çok zor koşullar altında sürdürüldü. Yönetim Kurulumuz; görevlerini yerine getirmeğe çalışırken, mali sorunlara çözüm bulunamamasının getirdiği sıkıntıların çalışmaları engellemesi için çaba harcadı. Bu dönemde;

1. Gelirler, bütçede öngörülen değerden 1 milyon lira dolaylarında daha eksik gerçekleşmiştir.

2. Giderler cetveli incelendiğinde görüleceği gibi, harcamalarda dikkatli davranılmış, düşük gelirin dengelenmesi esas alınmıştır.

TMMOB'NİN 31.3.1978 GÜNÜ İTİBARI İLE BİLANÇOSU

KASA	12.723.27
BANKA	30.233.81

SABİT KIYMET	98.167.45	M. ALACAKLILAR	1.145.393.70
M. BORÇLULAR	1.692.054.77	DEVREDEN GELİR	
<u>687.785.60</u>			
1.833.179.30		1.833.179.30	

TMMOB XXII. ÇALIŞMA DÖNEMİ (1.4.1977 — 31.3.1978) TAHMİNİ GELİR BUT. VE GERÇEKLEŞEN GELİRLER CETVELİ

GELİRLERİN İNCELENMESİ :

Gelirler	Öngörülen TL.	Gerçekleşen TL.	Fark TL.
1.Odalar Hissesi	3.179.371.54	2.144.907.-(1)	(-) 1.034.464.54
2.Odalarca Yapılan Olağanüstü Yardım	1.-	.-	(-) 1.-
3.Yayın Gelirleri	20.791.53	46.144.-(2)	(+) 25.352.47
4.Bağış ve Yardımlar	1.-	.-	(-) 1.-
5.Çeşitli Gelirler	155.000.-	178.806.-	(+) 23.806.-
TOPLAM	3.355.165.07	2.369.857.-	(-) 985.308.-

(1) Odaların geçen dönem borçlarına mahsuben ödedikleri paralar bu tutarın içindedir.

(2) Odaların, Birliğin pul makinesini kullanmalarından dolayı ödedikleri ve anında kullanılan posta pulu gelirleri bu tutarın içindedir.

1.4.1977 — 31.3.1978 TARİHLERİ İÇİN GENEL KURULCA KABUL EDİLEN ÖDENEK İLE GERÇEK HARCAMALAR CETVELİ

GİDERLERİN İNCELENMESİ :

Gider Çeşidi	Ödenek TL.	Gerçek Gider TL.	Fark TL.
1.Personel Giderleri	1.723.054.-	1.581.649.08	(-) 141.404.92
2.Yönetim Giderleri	89.402.-	46.311.75	(-) 43.090.25
3.Yayın Giderleri	1.125.000.-	329.502.75	(-) 795.497.25
4.Genel Giderler	379.001.-	377.358.30	(-) 1.642.70
5.Kongre ve Kur.Giderleri	35.000.-	34.117.-	(-) 883.-
6.Demirbaş Giderleri	25.000.-	540.-	(-) 24.460.-
7.Diğer Giderler	2.-	.-	(-) 2.-
8.Temsilcilik Giderleri	1.-	.-	(-) 1.-
9.Ortak Bina-Basımevi gid.	1.-	.-	(-) 1.-
TOPLAM	3.376.461.-	2.369.478.88	(-)1.006.982.12

3.2

denetim raporu

Kurulumuz, 5.Nisan.1978 günü, Lütfü Akkan, Hüseyin Tanrıöver ve Atilla Ergüleç'in katılması ile toplanarak gerekli denetimini yapmıştır.

I — GELİRLERİN İNCELENMESİ :

1.4.1977 — 31.3.1978 DÖNEMİ İÇİN ÖNGÖRÜLEN VE GERÇEKLEŞEN GELİRLER — GERÇEKLEŞME ORANLARI

Gelirler	Öngörülen TL.	Gerçekleşen TL.	Gerçekleşme % si
1.Odalar Hissesi	3.179.371.54	2.144.907.-	67.5
2.Odalarca Yapılan Olağanüstü Yardımlar	1.-	.-	.-
3.Yayın Gelirleri	20.791.53	46.144.-	222.-
4.Bağış ve Yardımlar	1.-	.-	.-
5.Çeşitli Gelirler	155.000.-	178.806.-	115.-
TOPLAM	3.355.165.07	2.369.857.-	70.6

Cetvel incelendiğinde görülmektedir ki, Birliğimiz gelirlerinin % 95'i Odalar hissesi gelirinden oluşmaktadır. Odaların ödemeleri gereken paralardaki düşüklük, bütçe gerçekleşmesindeki düşüklüğün temel nedeni olmaktadır.

II — GİDERLERİN İNCELENMESİ :

ÖNGÖRÜLEN GİDERLER - GERÇEKLEŞEN GİDERLER —GERÇEKLEŞME ORANLARI

Gider Çeşidi	Ödenek TL.	Gerçek Giderler TL.	Gerçekleşme %
1.Personel Giderleri	1.723.054.-	1.581.649.08	91.8
2.Yönetim Giderleri	89.402.-	46.311.75	51.8
3.Yayın Giderleri	1.125.000.-	329.502.75	29.3
4.Genel Giderler	379.001.-	377.358.30	99.6
5.Kongre ve Kur.Giderleri	35.000.-	34.117.-	97.5
6.Demirbaş Giderleri	25.000.-	540.-	2.-
7.Diğer Giderler	2.-	.-	.-
8.Temsilcilik Giderleri	1.-	.-	.-
9.Ort.Bina-Bas.Gideri	1.-	.-	.-
TOPLAM	3.376.461.-	2.369.478.88	70.2

Gider cetveli incelendiğinde, gelirlerin gerçekleşme oranı dolaylarında harcama yapıldığı görülmektedir.

SONUÇ :

incelemelerimizde gelir ve gider kayıtlarının düzenli tutulduğu, harcamaların belge ve faturalara dayandığı ve gerektiği gibi saklandığı görülmüştür. Birlik gelirleri, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da 1 milyon lira dolaylarında eksik gerçekleşmiştir. Bu durumun. Birliğimiz çalışmalarının etkin ve gerektiği gibi sürdürülmesini engellediği açıktır. Bilgilerinize sunarız.

Denetleme Kurulu

Lütfi Akkan
Hüseyin TANRIÖVER
Atilla ERGÜLEC

3.3

xxiii. dönem tahmini gelir ve gider bütçesi

TMMOB XXIII. DÖNEM TAHMİNİ GELİR BÜTÇESİ

1 — ODALAR HİSSESİ	3.706.232.—	
2 — ODALARCA YAPILACAK OLAĞANÜSTÜ YARDIMLAR		1.—
3 - YAYIN GELİRLERİ	1.—	
4 - BAĞIŞ VE YARDIMLAR		1.-
5 — ÇEŞİTLİ GELİRLER	102.578.—	
TOPLAM	3.808.813.—	

TMMOB XXIII. DÖNEM TAHMİNİ GİDER BÜTÇESİ

PERSONEL GİDERLERİ

A — ÜCRETLER 1.852.803.-

1 Sözleşmeli personel giderleri	864.000.-
1.1 Ücretler	492.000.-
1.2 Sosyal haklar	192.000.-
1.3 İkramiyeler	180.000.-
2 Kadrolu personel ücretleri	478.200.-
3 Geçici personel ücreti	1.-
4 İkramiyeler	82.700.-
5 Fazla çalışma ücretleri	30.000.-
6 Kasa tazminatı	9.000.-
7 Sigorta primi işveren hissesi	120.000.-
8 Geçici görev yollukları	40.000.-

B — SOSYAL YARDIMLAR

1 izin yardımı	8.000.-
2 Taşıt yardımı	156.000.-
3 Giyim yardımı	20.000.-
4 Yakacak yardımı	8.000.-
5 Çocuk yardımı	11.400.-
6 Öğrenim yardımı	15.500.-
7 Diğer sosyal yardımlar	10.000.-

C — TAZMİNATLAR

1 ihbar tazminatları	1.-
2 Kıdem tazminatları	1.-

II YÖNETİM GİDERLERİ

93.002.-

1 Başkan, Başkan Yardımcısı ve sayman üye ödeneği	48.000.-
2 Oturum ücretleri	30.001.-
2.1 Yönetim	25.200.-

2.2 Denetleme Kurulu	1.800.-	
2.3 Onur Kurulu	3.000.-	
2.4 Yardımcı Organlar	1.-	
3 Temsil Ödeneği	15.000.-	
4 Tetkik ve Danışmanlık giderleri	1.-	
III YAYIN GİDERLERİ		
1 Telif Ücretleri	1.-	
2 Basım ve Kâğıt Giderleri	1.080.000.-	
3 Postalama Giderleri	252.000.-	
4 Diğer Yayın Giderleri	1.-	
IV GENEL GİDERLER		
1 Kırtasiye ve Bas. Kâğ. Gid.	60.000.-	
2 Kitap, Gazete ve Der. Gid.	15.000.-	
3 Kira	264.000.-	
4 Damga Pulu Giderleri	1.000.-	
5 PTT Giderleri	60.000.-	
6 Isıtma, Aydın, ve Su Giderleri	10.000.-	
7 Vergi, Resim ve Harçlar	1.000.-	
8 Dava, İcra, Noter Giderleri	5.000.-	
9 Tamir ve Bakım Giderleri	10.000.—	
10 Malzeme Giderleri	10.000.—	
11 Sivil Savunma Fonu	1.—	
12 Diğer Genel Giderler	20.000.—	
V KONGRE GİDERLERİ	50.001.-	
1 Genel Kurul Giderleri	50.000.—	
2 Kongre, Kurultay Giderleri	1.—	
VI SABİT KIY. ve DEMİRBAŞ GİD.	25.000.-	
VII SAİR GİDERLER	2.-	
1 Sosyal Bağış ve Yardımları	1.-	
2 Bilinmeyen Giderler	1.-	
VIII TEMSİLCİLİK GİDERLERİ	1.—	
IX ORTAK BİNA/BAS. GİDERLERİ		1.—
TOPLAM	3.808.813.—	

TMMOB XXIII. DÖNEM TAHMİNİ GELİR BÜTÇESİ AÇIKLAMASI

I ODALAR HİSSESİ

Üye başına ayda 1.— TL. ve Oda bütçelerinin, beş milyona kadar olan kısmından % 6; beş milyondan fazla olan kısmından % 3 hesabı ile 842.184 + 2.864.048 = 3.706.232 TL.

V ÇEŞİTLİ GELİRLER

Kimlik kartı satışından elde edilecek olan gelirler ve diğer çeşitli gelirler olmak üzere toplam 102.578.— TL.

TMMOB XXIII. DÖNEM TAHMİNİ GİDER BÜTÇESİ AÇIKLAMASI

I PERSONEL GİDERLERİ

1.A.1 Sözleşmeli Personel Giderleri

1.1 Sözleşmeli Personel Ücretleri

Ekli kadro cetveline göre

$41.000 \times 12 = 492.000$ — TL.

1.2 Sosyal haklar

Hukuk Danışmanı ve Muhasebeci dışında dört görevli için, ayda 2.500.— TL. hesabı ile $4 \times 2.500 \times 12 = 120.000$.— TL., Başkan ve Genel Sekreter için, ayda 3.000.— TL. hesabı ile $2 \times 3.000 \times 12 = 72.000$. —TL. olmak üzere; yılda toplam 192.000.— TL. yol, yemek vb. sosyal haklar.

1.3 İkramiyeler

Hukuk Danışmanı ve Muhasebeci dışında altı görevliye yıl sonunda ödenecek ikramiye olarak $6 \times 30.000 = 180.000$.— TL.

1.A.2 Kadrolu Personel Ücretleri

Ekli kadro cetveline göre ve toplu sözleşme hükümlerine uygun olarak

$38.350 \times 9 \text{ ay} = 345.150$.— TL. ve $44.350 \times 3 \text{ ay} = 133.050$ — TL. toplam 478.200.— TL. öngörülmüştür.

1.A.3 İkramiyeler

Kadrolu personele toplu sözleşme uyarınca yılda iki maaş tutarında olmak üzere toplam 82.700.— TL, öngörülmüştür.

1 B Sosyal Yardımlar

Toplu sözleşme hükümlerine göre kadrolu personele; 1. yıl 1.500.— TL., 2. yıl 2.000.— TL. taşıt yardımı, ayda 50.— TL. çocuk yardımı, yılda 1.000.— TL. izin yardımı, yılda ilk ve orta okulda okuyan çocuklar için 1.500.— TL. ve yüksek okulda okuyanlar için 2.000.— TL. öğrenim yardımı, yılda 1.250.— TL. giyim yardımı, yılda 1.000.— TL. yakacak yardımı olmak üzere toplam 228.900.— TL. ödenmesi öngörülmüştür.

II YÖNETİM GİDERLERİ

1 — Başkan, Başkan Yardımcısı ve Sayman Üye Ödeneği :

Başkan için 3.000.— TL., Başkan Yardımcısı ve Sayman üye için 500.— TL. ödenek hesabı ile $4.000 \times 12 = 48.000$.— TL.

2 — Oturum ücretleri

2.1 Yönetim Kurulu

Üç haftada bir toplantı ve her toplantıya ortalama 14 üye katılımı hesabı ile

2.2 Denetleme Kurulu

$4 \times 3 \times 150 = 1.800$.— TL.

2.3 Onur Kurulu

6 x 5 x 100 = 3.000.— TL.

3 — Temsil Ödeneği

III YAYIN GİDERLERİ

2 — Birlik Haberleri basım ve kâğıt giderleri

12 sayı üzerinden hesaplanmıştır. 12 x 90.000 = 1.080.000.— TL.

3 — Postalama Giderleri

Birlik Haberleri'nin her sayısı için bantlama 10.000.— TL; bant parası 3.000.— TL.; postalama 6.000.— TL. ve taşıma v.b. için 2.000.— TL. olmak üzere 12 x 21.000 - 252.000,— TL. öngörülmüştür.

DİĞER GİDERLER

Geçen dönem gerçekleşen fiili giderler üzerinden tahmin edilmiştir.

TMMOB KADRO CETVELİ

Sözleşmeli Personel	Adet	Ücret
1 — Başkan	1	5.000.—
2 — Genel Sekreter	1	5.000.—
3 — Genel Sekreter Yardımcısı	3	5.000.—
4 — Yayın Sekreteri	1	5.000.—
5 — Hukuk Danışmanı	1	8.500.—
6 — Muhasebeci	1	2.500.—

Kadrolu Personel	Adet	Ücret 1. yıl
1 — Basın yayın görevlisi	1	5.750.—
2 — Yayın görevlisi	1	4.650.—
3 — Büro görevlisi	1	4.500.—
4 — Daktilo	1	4.500.—
5 — Veznedar	1	4.600.—
6 — Hizmetli	1	4.250.—
7 — Hizmetli	1	4.600.—
8 — Gece Bekçisi	1	4.500.—

NOT: I — Kadrolu Personel ücretlerine 2. yıl başında 750.— TL. ücret zammı eklenecektir.

II — Geçen dönem sözleşmeli personel kadro cetvelinde yer alan iki yayın teknik sekreteri ile, kadrolu personel cetvelinde yer alan bir daktilo kadrosu kaldırılmıştır.

3.4

tmmob 1978 yılı bütçe eleştirisi (denetleme kurulu görüşü)

Birliğimiz 1978 yılı bütçesi 3.808.813.— T.L. olarak, geçen yıl bütçesinden yaklaşık 450.000.— T.L. fazla öngörülmüştür. Gerçekleşme her ne kadar öngörülen değer % 70'i dolaylarında kalıyorsa da, bütçenin gerçekçi bir

görüşle hazırlandığı kanısındayız. Bu arada, giderlerin en düşük düzeyde tutulmasına özen gösterildiği gözlenmektedir.

SONUÇ :

Yeni dönemde Birliğimizin ve Odalarımızın bu bütçeyi gerçekleştirme yolunda çaba harcayacaklarına inanıyoruz. Saygılarımızla.

Denetleme Kurulu
Lütfü AKKAN
Hüseyin TANRIÖVER
Atilla ERGÜLEÇ

EKLER

4.1

tmmob işyeri temsilciliği ve işyeri komitesi yönetmeliği

AMAÇ 1

Madde 1) 6235 (7303) sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 2. Maddesi gereğince, Mühendis ve Mimarların işyerlerinde de örgütlülüğünün geliştirilmesi , meslek ve ülke sorunlarının ayrılmaz bir bütünlüğü içinde ülke çıkarlarının ve mühendis ve mimarların özlük haklarının savunulması, sendikal hakların elde edilmesi ve diğer çalışanlarla dayanışmanın sağlanması amacıyla, TMMOB'nin işyerleri ile ilişkisini sağlamak üzere; İşyeri Temsilcilikleri ve İşyeri Komiteleri kurulur.

KAPSAM :

Madde 2) Bu yönetmelik, İşyeri Temsilciliklerinin ve İşyeri Komitelerinin kurulması, gereğinde kapatılması, temsilcilerin seçimi, atanması, görev, yetki, sorumluluk ve denetimi ile yönetmelik esaslarına ve birlik amaçlarına aykırı davranan işyeri temsilcilerinin görevden alınması esaslarını kapsar.

KURULUŞ:

Madde 3) İşyeri Temsilciliği; işyerindeki mühendis ve mimarlardan en az beş kişinin başvurması üzerine, işyeri komiteleri birden fazla işyeri temsilciliğinin bulunduğu işyerlerinde işyeri temsilcilerinin önerileri üzerine TMMOB Yönetim Kurulu karar ile kurulur.

Madde 4) a) İşyeri Komitesi işyeri temsilcilerinin tümünden oluşur. Bu üye komite başkanı, bir üye de yazman olarak görevleri yürütür.

b) İşyeri Temsilciliği iki, (I temsilci, I yardımcı) yada beş (I temsilci, I temsilci yardımcısı, üç üye) kişiden oluşur. Ayrıca iki yedek üye seçilir. İşyeri Temsilciliğinin iki yada beş kişiden oluşması, işyeri temsilciliği kurulmasına ilişkin başvurudaki talebe, işyerindeki mimar ve mühendis sayısına göre TMMOB Yönetim Kurulu tarafından karara bağlanır..

Madde 5) İşyeri siniri, her komitenin yada temsilciliğin kuruluş kararında

belirtilir. Bu sınır birden fazla işyerini de kapsayabilir.

Madde 6) Kuruluş çalışmaları, o işyeri (yada işyerinde) çalışan mühendis ve mimarlar arasında TMMOB'ce görevlendirilecekler tarafından yürütülür.

SEÇİM :

Madde 7) işyeri temsilciliği seçimi, 2 yılda bir o işyerindeki mühendis ve mimarlar tarafından gizli oyla yapılır. Seçim toplantısı TMMOB Tüzüğüne göre yürütülür.

Madde 8) Seçim günü, yeri ve saati TMMOB Yönetim Kurulunca belirlenir ve en az 15 gün önce. Odalar aracılığıyla o işyerindeki mühendis ve mimarlara duyurulur.

Madde 9) TMMOB'nin belirleyeceği bir gözlemci de seçimlerde hazır bulunur ve gerektiğinde başkanlık görevini yürütür.

Madde 10) işyeri Temsilciliğinde görev alacak mühendis yada mimarın 5 yılda Odasından herhangi bir disiplin cezası almamış bulunması zorunludur.

Madde 11) iki kişiden oluşan işyeri Temsilciliği seçimi sonunda, oy sırasıyla, 1 temsilci, 1 temsilci yardımcısı ve 2 yedek seçilir. Beş kişiden oluşan işyeri Temsilciliği seçimi sonunda oy sırasına göre 1 temsilci, 1 temsilci yardımcısı, 3 üye ve iki yedek seçilir. Temsilci yada yardımcısının görevden ayrılması yada alınması durumunda, yedekler, aldıkları oy sayısına göre boşalan yerleri doldururlar. Temsilci ve yardımcısının görevden yada işyerinden ayrılması durumunda seçim yapılır.

Madde 12) Seçim sonucu o işyerinin yönetimine duyurulur.

Madde 13) işyeri Komite Başkanı, Yazman Üye, Temsilci ve Temsilci Yardımcısına TMMOB tarafından, üzerinde geçerlik süresi belirtilen bir kimlik belgesi verilir. Bu belge görev süresi sonunda geri alınır.

GÖREV SÜRESİ VE GÖREVDEN ALMA :

Madde 14) İşyeri temsilcilerinin çalışma süresi 2 yıldır. Bu süre sonunda yapılacak seçimlerde, yeni işyeri temsilcisi seçilir.

Madde 15) İşyeri Komitesine seçilen üyelere biri ya da temsilci ile temsilci yardımcısı; TMMOB Tüzüğüne, programına çalışma ilkelerine ve işyeri Temsilci Yönetmeliğine aykırı çalışmalar yapması ya da görevini kötüye kullanması durumunda TMMOB Yönetim Kurulu kararıyla görevden alınabilir.

KOMİTENİN VE TEMSİLCİLİĞİNİN GÖREVLERİ

Madde 16) İşyeri Komitesinin ve Temsilciliğinin sosyal, ekonomik ve idari görevleri şunlardır :

a.) SOSYAL GÖREVLER :

Ülkemizin içinde bulunduğu emperyalist - kapitalist sistemden kaynaklanan ve

işyerindeki üretimi doğrudan etkileyen mesleki sorunlarımızı incelemek, bu sorunları değerlendirmek, çözüm önerileri geliştirmek ve Birliğe aktarmakla görevlidir.

b.) EKONOMİK HAKLARA İLİŞKİN GÖREVLER :

Teknik elemanların ekonomik - demokratik mücadelesinin önde gelen hedeflerinden olan sendikal hakların elde edilmesi doğrultusunda verilen mücadelenin yaygınlaştırılması ve benimsetilme-sinde TMMOB genel ilkelerine bağlı olarak Birliğin tüm araçlarının etkin bir şekilde kullanılması

- İşyerindeki sendikalar ile ilişki kurma ve birlikte çalışmalar düzenlenmesi,
- Sorunlarımızın,tüm çalışanların sorunlarının bir parçası olduğunun bilincinde olarak, genelde tüm çalışanlar ile dayanışmanın sağlanması;
- İşyerindeki mühendis ve mimarların ekonomik - demokratik is tem ve talepleri doğrultusunda çalışmalar yapmak.

c.) ÖZLÜK HAKLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN GÖREVLER :

- İşyerlerindeki anti - demokratik uygulamalara ve genelde tüm çalışanları, özelde mühendis ve mimarları hareketsiz kılan personel kanun ve kararnameleri nedeniyle çıkan sorunlara karşı,
- Mühendis ve mimarlar üzerinde sürdürülen baskı kırım ve sürgünlere karşı,
- Üyelerimizin özlük haklarını korumak amacıyla sorunları Birliğe iletmek ve sorunların çözülmesi için TMMOB ile ortak çalışmalar yapmak.

d.) DİĞER GÖREVLER

- TMMOB'nin görüş ve kararlarını o işyerindeki mühendis ve mimarlara iletmek.
- Gerekirse işyeri yetkilileri ile, orada çalışan mühendis ve mimarlar adına ilişki kurmak
- TMMOB'nin, kendisine vereceği diğer görevleri yerine getirmek.

YETKİ VE SORUMLULUK :

Madde 17) İşyeri Komitesi ve Temsilciliği yukarıdaki görevlerin yerine getirilmesinde, TMMOB Yönetim Kurulunun kendisine vereceği yetkileri kullanır. Görevlerin yapılmasında da TMMOB Yönetim Kuruluna karşı sorumludur.

ÇALIŞMADA GÖZ ÖNÜNDE TUTULACAK İLKELER :

Madde 18) Bu görevlerin yürütülmesinde teknik eleman kitlesinin bütününe ilgilendiren sorunlar öncelik taşır. Esas olan, mühendis ve mimarların ekonomik

- Demokratik hakları ve ülke çıkarları doğrultusunda en etkin birliğin sağlanmasıdır.

Madde 19) TMMOB, İşyeri Temsilciliği ve İşyeri Komiteleri ile ilgili görev ve yetkileri koordinasyon kurulu olan illerde TMMOB Yönetim Kurulu kararı ile bu kurullar aracılığıyla yürütülür.

ÇALIŞMA BİÇİMİ :

Madde 20) TMMOB İşyeri Komitesi ve İşyeri Temsilciliği, TMMOB Yönetim" Kuruluna sorumlu olarak yapacakları çalışmalarını; örgütlenme ve mücadele boyutlarının getireceği yeni durumlarda genişlemek üzere, şu şekilde sürdüreceklerdir :

A.1.) TMMOB ile ortaklaşa olarak ülkemizin sorunları ya da işyerlerine yansıyan sorunları kapsayan seminer, konferans, panel vb. düzenleme,

2.) TMMOB ve bağlı Odaların ya da diğer demokratik örgütlerin düzenlediği konferans, panel vb. toplantılara mühendis ve mimarların katılmasını sağlamak.

B.) TMMOB ÖRGÜTLENME SEKRETER YASININ YÜRÜTÜCÜLÜĞÜ ALTINDA :

1.) Ankara, İstanbul ve İzmir'de ortak toplantılar düzenlemek,

2.) Diğer illerde Sekreteryanın belirleyeceği yerlerde, 2 ayda bir bölgesel toplantılar ,yapmak,

3.) Bütün çalışmaları ve gelişen durumları, işyerlerinde üyelere ulaştırmak üzere aylık toplantılar yapmak ve çeşitli araçlardan (pano kullanmak, teksir yapmak vb.) yararlanmak.

C.) ORTAK ÇALIŞMALARDA BİRLİKTELİĞİ VE DAYANIŞMAYI SAĞLAMAK AMACIYLA :

1.) TMMOB'ye bağlı Odaların Şube ve Temsilciliklerinin oluşturduğu İl Koordinasyon Kurulları ile ortak çalışmalar yapmak,

2.) İşyerlerinde çeşitli demokratik örgüt temsilcileri ile bir araya gelerek ve yapılacak protokollere bağlı olarak işyeri konseyleri oluşturmak ve TMMOB ilkeleri doğrultusunda çalışmalar yapmak,

Madde 21) Bu yönetmelik 27.6.1977 tarihinde yürürlüğe girer ve eski işyeri Temsilciliği Esaslarının yerini alır.

Madde 22) Bu yönetmeliği TMMOB Yönetim Kurulu yürütür.

4.2

x tmmob sosyal yardım ve dayanışma yönetmeliği

MADDE I — Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, üyelerine bu yönetmelikte gösterilen koşullara göre karşılıklı yada karşılıksız yardımlar yapar.

MADDE 2 — TMMOB üyelerinin ekonomik ve demokratik mücadeleleri sonucu karşılaşılabilecek durumlara göre dayanışma ve yardımlaşma amacıyla, «Fon» aşağıdaki şekilde işletilir:

- a) Üyelerinin toplu olarak işten atılmalarında yada tek-tek işten atılmalarında 3 ay süreyle asgari ücret tutarında,
- b) Tutuklu bulunanlara tutukluluk hali sona erinceye dek, asgari ücret tutarında,
- c) Tutukluluk hali sona erip de görevine son verilenlere ve bir işte çalışmayanlara 3 ay süreyle asgari ücret tutarında ödeme yapılır.
- d) Görevine son verilip de 2. Maddenin c. fıkrası hükümlerinden yararlanan üyelere tekrar tutuklanmaları halinde 2. maddenin b ve c fıkraları uygulanır.
- e) Üyelerin demokratik direnişlerine yardımda bulunmak, üzere bu fondan destek yardımı yapılabilir.

MADDE 3 — Tutukluluk hali kalkanlardan aylığını almayanlara 2. maddenin c fıkrası uyarınca yardım yapılır. Tutukluluk hali kalktıktan 6 ay sonra hiç bir üyenin yardım istemi kabul edilmez.

MADDE 4 — Üyeye yapılan yardım; tüzük hükümleri gereğince üyeliğin hukuken sona ermesi, üyenin göreve dönmesi, aylık, ücretli bir işe girmesi yada bir iş tutması halinde sona erer.

MADDE 5 — Madde 2'ye göre TMMOB'den yardım alan üyeler görevlerine döndükleri takdirde;

- a) Açıkta iken alamadıkları maaşları toptan alanlar TMMOB tarafından yapılan yardım toplamının % 50'sini bir defada, geriye kalanı yardım aldıkları sürenin iki katı sürede eşit aylık taksitlerle,
- b) Göreve başladıklarında geçmiş aylıklarım henüz toptan almamış olanlar, yapılan yardımı, yardım aldıkları sürenin iki katı sürede eşit aylık taksitlerle öderler. Eğer bu süre içinde, alamadıkları aylıklarını toptan alırlarsa ve yardımın % 50'sini ödemişlerse kalan kısmın tamamını öderler.

MADDE 6 — Madde 2'ye göre TMMOB'den yardım alan fakat eski görevine dönmeyen üyeler, bir başka aylıklı veya ücretli işe girer yada başka bir iş tutarlarsa aldıkları yardımı, yardım aldıkları sürenin iki katı sürede eşit aylık taksitlerle öderler. MADDE 7 — Ekonomik ve demokratik uğraşı sonunda,

- a) Üyenin ölmesi halinde bakmakla yükümlü olduğu kimselere 5000.-TL (Beş bin TL) yardım yapılır.
- b) Herhangi bir görevi yerine getirmeyecek derecede sakat kalması halinde kendisine bir defa olmak üzere 5000.—TL (Beş bin TL) yardım yapılır.

MADDE 8 — Üyeye yardım yapılacak hallerde üyenin bağlı olduğu Odanın görüşü istenir. Oda, üyesi hakkında bilgi verirken, üyenin TMMOB ve Oda yönetmeliklerine aykırı davranıp davranmadığı, aidatını ödeyip ödemediği vb. gibi konulan da dikkate alınmalıdır.

MADDE 9 — Yardımlar; TMMOB üyelerinin, doğrudan TMMOB yada bağlı buldukları Odaya başvurmaları üzerine «Sosyal Yardım Komitesi»nin önerisi ve Birlik Yönetim Kurulu kararına bağlı olarak yapılır.

«Komite» Yardım yapmak için aşağıdaki belgelerle üyelerin başvurmasını ister:

a) Üyeden yada bağlı olduğu Odadan başvuru dilekçesi, ekli olarak yardım istemi ve üyenin karşılaştığı olay ile ilgili bilgi,

b) Alınan yardımın 5. yada 6. Maddeler uyarınca ödeneceğini belirleyen taahhütname.

MADDE 10 — Aldıkları yardımı, uyarılara karşın ödemeyenler hakkında adli yollara başvurulur. Alınan taahhütname işleme konur ve ayrıca üye, Onur Kuruluna sevk edilir.

MADDE 11 — Sosyal Yardım Komitesi, TMMOB Yönetim Kurulu tarafından, TMMOB'ye bağlı Odalar üyeleri arasından ve Odaların önerileri üzerine 5 kişiden oluşmak üzere seçilir.

MADDE 12 — a) TMMOB ve Odalar bu fona her ay bütçelerinin on binde beşini aktaracaklar ve her aya düşeni düzenli bir biçimde ödeyeceklerdir.

b) Üyelerden sağlanacak kişisel katkılar ise, daha önce açılan TMMOB Sosyal Yardım Fonunda toplanacaktır.

MADDE 13 — Bu yönetmelik hükümlerini TMMOB Yönetim Kurulu yürütür. Sosyal Yardım Komitesi Sekreterliğini TMMOB Sekreteryası yürütür.

MADDE 14 — TMMOB Yönetim Kurulu, hayat pahalılığı, işsizlik, enflasyon gibi olgunları dikkate alarak; fonun büyüme gelişmesine bağlı olarak yardım tutarlarını arttırabilir.

MADDE 15 — Bu yönetmelik, 12.10.1976 tarihinden itibaren yürürlüğe girer. GEÇİCİ MADDE — Bu yönetmelik kendisinden önceki yardım yönetmeliği esaslarını hükümsüz kılar. Daha önce yapılan yardımlar, verildikleri koşullar geçerli kalmak üzere bu yönetmelik kapsamı içine alınır.

4.3

tmmob hukuk işleri yönetmeliği

Madde I — TMMOB ve Odalarının hukuk işleri, üyelere yapılacak hukuk yardımı bu Yönetmelikte gösterilen kurallara göre yürütülür.

I. BÖLÜM: HUKUK YARDIMI

Madde 2 — TMMOB ve Odaları, aşağıdaki durumlardan doğan yasal işlemler için üyelere olanakları ölçüsünde ücretsiz hukuk yardımı yaparlar :

- a) Görevle ilgili olaylar,
- b) Örgütsel eylemlerle ilgili olaylar,
- c) Siyasal görüş ve inançlarla ilgili olaylar,
- d) Her türlü özlük haklarını zedeleyen yönetsel işlemler.

Madde 3 — Madde 2'de belirtilen durumlarda bulunan üyeler, hukuk yardımı yapılması için olayla ilgili belgelerle birlikte bağlı olduğu Odaya başvururlar. Oda, üyesinin Odasına karşı yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini ve olayın niteliğini inceleyerek üyesine hukuk yardımı yapılıp yapılmayacağına karar verir. Kararın olumlu olması durumunda, olayla ilgili belgeleri kararla birlikte TMMOB'ye gönderir. Üyeye ilgili yasal işlem konusunda Hukuk Bürosu'nun görüşü alınır ve yasal işlem yapılmasında yarar görülen durumlarda hukuk yardımı işlemi Birlik Genel Sekreteri tarafından uygulanır.

H. BÖLÜM, TMMOB HUKUK BÜROSU

Madde 4 — TMMOB, Odaları ve üyelerle ilgili yasal işlemleri ve danışmanlık görevlerini yürütmek üzere TMMOB'ye bağlı Hukuk Bürosu kurulur. Hukuk Bürosu TMMOB Hukuk Danışmanı başkanlığında, sözleşmeli avukatlardan oluşur.

Madde 5 — Hukuk Bürosu, TMMOB, Odaları ve üyeler lehine yada aleyhine açılan yada açılacak ve madde 2'de belirtilen nitelikteki davalara bakar. Üyelerle ilgili işlemlerde Madde 3 hükümleri uygulanır. Merkez dışındaki davalara Hukuk Bürosu'nun bakamaması durumunda ilgili bölgeden bir avukatla özel sözleşme yapılır.

III. BÖLÜM : MALİ HÜKÜMLER

Madde 6 — TMMOB Hukuk Danışmanına ödenen ücret dışında, Hukuk Bürosu'nda görevli tüm avukatlara aşağıdaki ödemeler yapılır.

- a — Madde 8'de belirtilen davalar dışında, açılacak yada izlenecek davalar için asgari vekalet ücreti,
- b — Ankara dışında izlenecek davalar için, Hukuk Bürosu avukatlarının görevlendirilmesi durumunda Birlik Yönetim Kurulu üyelerine ödenen miktarda yolluk.

Madde 7 — Davanın kaybedilmesi durumunda mahkeme tarafından hükmedilen vekâlet ücreti, ilgili Oda tarafından ödenir. Davanın kazanılması durumunda kazanılan vekalet ücreti Hukuk Bürosu'na bırakılır.

Madde 8 — Aşağıdaki davalar için vekalet ücreti ödenmez :

- a) TMMOB ile ilgili tüm davalar,
- b) Oda ve Şubelerin Genel Kurulları ile ilgili davalar,
- c) Kamu kuruluşlarınca yürürlüğe konulan yönetmeliklerin iptali ile ilgili olarak Odalar tarafından açılan davalar,
- d) TMMOB Yasası ve Tüzüğü ile Oda Tüzüklerinin uygulanmasından doğan adli yargı mercilerinde Odalar ve yöneticiler için açılan yada izlenen davalar,
- e) Üyelerle ilgili toplu olarak açılan davalar için avukatlık asgari ücret tarifesinin indirim hükümleri uygulanır.

Mali hükümlerle ilgili açıklık bulunmayan durumlarda, son karar Hukuk Bürosu Başkanının görüşü alınarak Birlik Genel Sekreteri tarafından verilir.

Madde 9 — Üye hakkındaki yasal girişimin giderleri Odası tarafından ödenir; üyenin TMMOB görevlisi olması durumunda bu giderler Birlik tarafından karşılanır.

Madde 10 — Bu Yönetmelik 21.9.1977 tarihinde yürürlüğe girer. Madde 11 — Bu Yönetmeliği TMMOB Yönetim Kurulu yürütür.

EK MADDE — Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte hukuk danışmanları bulunan Odalar bu Yönetmelik hükümlerine uyup uymayacaklarını karara bağlarlar.

4.4

mühendis ve mimar odaları il koordinasyon kurulu protokolü

AMAÇ ve KURULUŞ :

Madde 1 — 6235 (7303) sayılı TMMOB Yasasının 2. ve TMMOB Yönetmeliğinin 3. Maddesi gereğince; kamu ve özel kesimde çalışan mühendis ve mimarların ekonomik, demokratik, mesleki haklarının ve yetkilerinin korunmasında ve geliştirilmesinde mesleki açıdan kamu ve ülke çıkarlarının savunulmasında tek-tek görev yüklenmiş Odaların daha etkin daha verimli çalışabilmeleri için gerekli olan güç birliği dayanışma ve ortak davranışı sağlamak amacıyla ilimizdeki merkez, şube ve temsilcilikler, anti-emperyalist, anti-faşist mücadele hedefleri temelinde bir araya gelerek mühendis ve mimar odaları Koordinasyon Kurulunu kurmuştur.

ÇALIŞMA İLKELERİ :

Madde 2 — a) a) Emperyalist-kapitalist sisteme bağlı ülkemizde, emperyalizmin ve ona bağımlı egemen sınıfların sömürüsüne karşı,

b) Egemen sınıfların emekçi halkımız üzerindeki baskı terör ve faşist uygulamalarında, devlet kurumlarının faşistleştirilmesine, faşist ideoloji ve

demagoji ile faşizmin kitle tabanı oluşturmasına karşı m¼cadele etmek,

c) Kurulun çalışmalarını belirlemek amacıyla bu temel hedeflerden ve Odaların uzmanlık alanlarındaki somut sorunlardan kaynaklanan programlar hazırlatmak.

Bu çalışmalarda farklı siyasi g¼r¼řler, hareket noktası olarak ele alınamaz.

M.M.O.İ.K.K. OLUŞUMU KATILMA ESASLARI :

Madde 3 — M¼hendis ve Mimar Odaları Koordinasyon Kurulu bu protokol¼n altında imzası bulunan Oda Merkez, Şube ve Temsilciliklerinden oluşur.

T¼TED Şubesi, kurul toplantılarına g¼zlemci olarak katılır ve g¼r¼řlerini açıklar. Protokolde imzası bulunan Oda, Şube ve Temsilcilikleri kurulun ¼yesi olup, kurulda bir kişiyle temsil edilir ve her kurul ¼yesi bir oy hakkına sahiptir.

Kurula katılan ¼yeler, Odaları adını yetkili kabul edilir. Her d¼nem başında Odalar K. Kurulu sekreterliğine kendi temsilcilerini yazılı olarak bildirir.

KARAR ALMA :

Madde 4 — Kurul çalışmalarında demokratik birlik ilkesi ¼n planda tutulur. D¼nem başında kabul edilen çalışma programı ve program ile ilgili uygulama kararları oy çokluğu ile alınır. Program dışında gelişen olaylarla ilgili uygulama kararlarında oybirliği aranır. Oybirliği sağlanmazsa Odalar o Odayla ilgili bağımsız çalışmalar yapabilirler.

ÇALIŞMA Y¼NTEMİ :

Madde 5 — a) M.M.O.İ.K.K. en az on beş g¼nde bir olağan olarak toplanır, Kurul ¼yesi bir Odanın gerekçeli isteği ve sekreteryanın çağrısı ile olađan¼st¼ toplanır,

b) Toplantıları M.M.O.İ.K.K. sekreteri y¼netir,

c) M.M.O.İ.K.K., alışmalar için gerekli g¼rd¼đ¼ y¼r¼t¼c¼ organları, çalışma programında belirlenmiş hedeflere g¼re oluşturur.

B¼TE:

Madde 6 — M.M.O.İ.K.K. d¼nem başında, çalışma programı ile birlikte b¼teyi hazırlar ve karara bağlar. B¼te sabit giderler için belirlenen ve program çalışmaları giderleri için saptanan harcamaları karşılamak ¼zere, Oda, Şube ve Temsilciliklerin taahh¼t ettikleri miktarların bir araya getirilmesinden oluşur.

B¼rokratik harcamalar, belgelenmek koşulu ile doğrudan sekreterya tarafından Odalardan alınarak yapılır. Bu alışma programı ile ilgili harcamalar belirlenmiş bir bankada açılan hesaptan, biri sekreter olarak saptanan ¼ kişiden ikisinin imzası ile çekilerek yapılır.

Sekreteryanın harcamaları, iki ayda bir M.M.O.İ.K.K., tarafından denetlenir.

M.M.O.İ.K.K. GÖREVLERİ :

Madde 7 — a) Kamu ve özel kesimde çalışan mühendis ve mimarların hak ve yetkilerini savunmak. Bu konuda ilgili diğer teknik eleman kuruluşları ile geliştirici bir ilişki içinde bulunmak. Teknik elemanların birliği ve sendikalaşma çalışmaları doğrultusunda her türlü girişimde bulunmak. Bu amaçla TMMOB Yönetim Kurulu karar ile kurulan İşyeri Temsilciliklerinin seçiminde, çalışmalarında yardımcı olmak. İşyeri Temsilciliklerinin TMMOB ile ilişkisini sağlamak.

b) TMMOB'nin anti-emperyalist ve anfi-faşist mücadele doğrultusunda eylem birliği yaptığı demokratik kuruluşların şubeleriyle çalışma ilkeleri doğrultusunda ortak çalışmalar yapmak,

c) Ülke ve kamu çıkarlarını ve Odaların uzmanlık alanlarında kaynaklanan sorunları bir bütün halinde savunmak.

d) Kamu yaran, üye hak ve çıkarlarını koruma doğrultusunda Odalarca sürdürülen mesleksi denetimin, teknik elemanların bütünlüğünü geliştirici bir uyum içinde uygulanmasını sağlamak,

e) Oda ve Şube genel kurtulan tamamlandıktan sonra yıllık çalışma programları hazırlamak. Çalışma programı ışığında, ekonomik ve demokratik hakların savunucusu kuruluşlarla ilişki kurmak,

f) Olanaklar dahilinde çalışmalarını kamuoyuna iletmek amacıyla bülten çıkarmak.

YETKİ VE SORUMLULUK :

Madde 8 — Kurul, Odalar arası güç birliği ve dayanışma konularında dayanışma ve karar organıdır. Çalışma programı doğrultusundaki ortak davranış ve İşyeri Temsilciliklerinin çalışması konularında uygulama organıdır. İşyeri Temsilcilikleri konusundaki çalışma TMMOB İşyeri Temsilciliği ve İşyeri Komitesi Yönetmeliğine ve TMMOB Yönetim Kurulu kararlarına göre yürütülür.

Kurul, kendisine vücut veren ve protokolde imzası bulunan Odaların yönetim kurullarından yetki alır ve yalnız Odalara karşı sorumludur.

SEKRETERYA

Madde 9 — a) M.M.O.I.K.K. Sekreteryası doğrudan doğruya M.M.O.İ.K.K.'ya bağlıdır ve ona karşı sorumludur. M.M.O.İ.K.K. Sekreteri, İl Koordinasyon Kurulu tarafından bir yıl süre ile atanır.

Sekreter, kurul üyesi değildir. Bu nedenle oy kullanma hakkı yoktur. Ancak görüşlerini belirtir ve kararlaştırılan çalışmalarını yürütür.

b) Sekreter seçiminde oybirliği ile karar alma yolu zorlanır. Ancak bu yolun kurul çalışmalarını aksattığı görüldüğünde kurula üye Oda merkez, şube

ve temsilcilikler tam sayısının 2/3 çoğunluğunun kararıyla seçim yapılır.

Çalışma dönemi içinde kurul çalışmalarını aksattığı söz konusu edildiğinde, sekreter; kurula üye Oda merkez, şube ve temsilcilikler tam sayısının salt çoğunluğunun kararıyla görevden alınabilir.

c) Sekreteryanın çalışma koşullarını bir sözleşmeye bağlı olarak M.M.O.İ.K.K. saptar.

SEKRETERYANIN GÖREVLERİ :

Madde 10 — Sekreterin görevleri şunlardır :

a) M.M.O.İ.K.K. toplantılarını yönetmek ve yürütücü organların çalışmalarını sağlamak,

b) Çalışma programının ve kurulda alınan kararların kendisine yüklediği günlük görevleri yürütmek,

c) Toplantılardan önce gündemi verilip toplantılardan sonra alınan kararlar yazılı olarak kurul üyesi Oda merkez, şube ve temsilciliklere iletmek. Gerektiğinde olağanüstü toplantı çağırısı yapmak,

d) Dönem başında kurul üyesi, Oda merkez, şube ve temsilciliklerinin önerileri doğrultusunda M.M.O.İ.K.K. ÇALIŞMA VE BÜTÇE taslağını hazırlamak.

e) M.M.O.İ.K.K.'nın diğer kuruluşlarla ilişkilerini, kurulca verilecek yetkiler çerçevesinde yürütmek.

BELİRSİZ DURUMLAR :

Madde 11 — Bu protokolde açıklanmayan durumlar için, M.M.O.İ.K.K.'nın TMMOB Yasası ve Oda Yönetmenlikleri ışığında alacağı kararlar esastır.

4.5

tmmob dış ilişkiler raporu

I — GİRİŞ

TMMOB'nin 21. Çalışma Dönemine kadar düzensiz bir biçimde gelişen dış ilişkileri, yeni boyutlar kazanmıştır. Gerek TMMOB'nin gerekse Odaların dış ilişkilerinin programlı bir biçimde gelişmesi, örgütümüz için yararlı olacaktır. Bu rapor; dış ilişkilerin amaç ve yararlarının, çalışmalarımız içindeki yerinin saptanması, bu ilişkilerde gözetilmesi gereken ilkeleri, yapılması gereken çalışmaları ve bu çalışmalardaki işleyişi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

II — DIŞ İLİŞKİLERİN AMAÇ VE YARARLARI

TMMOB ve Odaları, birlikte, üyelerinin ve uzmanlık alanlarının somut sorunlarından kaynaklanan, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin bir parçası olan bir mücadele sürdürmektedirler. Dış ilişkiler alanında yapılacak çalışmalar da diğer çalışmalar gibi bu temel amaç çerçevesinde ele

alınmalıdır.

Dış ilişkiler :

a — Türkiye'deki mühendis ve mimarların ve onların örgütünün mücadelelerinin, dış ülkelerdeki mühendis ve mimarlara ve onların örgütlerine tanıtılması ve bu kesimler arasında bir dayanışmanın sağlanması,

b — Farklı sistemler ve farklı ülkelerdeki mühendis ve mimarların toplumsal rollerinin, örgütlenmelerinin, çalışma koşullarının ve mücadelelerinin incelenmesinin ve yakından tanınmasının; ülkemiz mühendis ve mimarlarının durumlarını değerlendirme ve mücadeleyi geliştirme açısından yeni veriler sağlanması,

c — Teknik konularda bilgi birikimine katkıda bulunması, bu alanda sürdürülen çalışmalara yardımcı olması, vb...
yönlerinden gerekli ve yararlı bir çalışma alanıdır ve amaçlar açısından ele alındığında çalışmalarımız içinde birincil değil yardımcıdır.

III — DIŞ İLİŞKİLERDE GÖZETİLMESİ GEREKEN İLKELER

TMMOB ve Odalarının çalışmalarının bir parçası olan dış ilişkilerde de geçerli olan ilkeler çalışmalarımızda uygulanan genel ilkelerdir. Bunların en önemlileri ise mesleksi çalışmalarla ülke sorunları konularındaki çalışmaların bir bütün olması ve tüm çalışmalarda ana hedefin toplumsal mücadeleye katkıda bulunması, üyelerin anti-faşist anti-empyalist mücadeleye kazanılması ilkeleridir. Dış ilişkilerde de gözetilmesi gereken ilkeler, bu temel ilkelerin somut çalışma alanına uyarlanmış ilkelerdir. Bunlar dışında, çalışmaların merkezi ve planlı bir biçimde yürütülmesi ve ikili ilişkilerin protokollere bağlanması gerekir. Dış ilişkilerimizin kurulması ve geliştirilmesi ancak sayılan amaçlara bağlı olarak kararlaştırılmalı, bu amaçlara ters düşen yada amaçlar açısından sonuçsuz kalacak ilişkilere girilmemeli ve her aşama bu amaçlar ışığında değerlendirilmelidir.

Çeşitli toplantılara sunulacak tebliğlerden konuşmalara, tartışmalara kadar dış ilişkilerimizin her somut biçiminde, TMMOB, Odaları ve üyelerinin toplumsal mücadele içindeki yeri ve çalışmalarının niteliği açıklanmalı, bu çalışmalarda mesleksi ve ülke sorunlarına ilişkin çalışmaların bir bütün olarak ele alındığı vurgulanmalıdır. İlişkilerdeki her aşama Yönetim Kurulu'nun denetimi altında gelişmelidir.

IV — DIŞ İLİŞKİLERİN BUGÜNKÜ DURUMU

A — COPISEE ile ilişkiler :

COPISEE 1971 yılında Yunanistan, Bulgaristan, Kıbrıs, Romanya, Türkiye ve Yugoslavya mühendis ve mimar örgütleri tarafından bilimsel ve teknik amaçla kuruldu. TMMOB'nin o dönemdeki Genel Sekreteri kuruluş çalışmalarına katılmış, Birlik de COPISEE'nin kurucuları .arasında yer almıştır.

COPISEE ile ilişkilerimiz 1976 yılında gelişmiştir. Aynı yıl yapılan Genel Kurul

ve Yürütme Kurulu toplantılarına resmen çağrılan örgütümüz, bu toplantılara katılma olanağını bulamadı. Yazışmalar yoluyla sürdürülen ilişkiler, Bulgaristan Bilim ve Teknik Birlikleri Merkez Konseyi'nden iki üyenin 1976 Sanayi Kongresi nedeniyle ülkemizi ziyaretleri, TMMOB Başkanının aynı örgütün Genel Kurulu'na çağrılı olarak Bulgaristan'ı ziyareti ile gelişme gösterdi. COPISEE'nin önümüzdeki yıllar için kararlaştırdığı bilimsel ve teknik toplantılarının tarih ve konularının örgütümüze bildirilmesi üzerine bu toplantılara katılma kararı alındı. Bu arada örgütümüz COPISEE 5. Yürütme Kurulu Toplantısına gözlemci olarak katılma olanağını buldu. Bu toplantı sırasında örgütümüz temsilcisi COPISEE ile ilişkilerimiz konusunda bilgi vermiş ve TMMOB'nin bundan sonra örgüt içinde daha etkin olacağını bildirmiştir.

B — İkili İlişkiler :

a — Bulgaristan Bilim ve Teknik Birlikleri Merkez Konseyi
Konseyin iki üyesinin 1976 Sanayi Kongresi nedeniyle Türkiye'yi ziyareti ve TMMOB Başkanının Konsey Genel Kurulu'na çağrılması ikili ilişkilerde bir başlangıç olmuştur. Merkez Konseyi TMMOB'ye uzman, teknik literatür alışverişi üzerine kurulu bilimsel ve teknik bir elbirliği önermektedir. Öneri, örgütümüz tarafından ilke olarak benimsenmiştir.

b — Kıbrıs TMMOB
Örgüt üyelerinin ülkemize yaptıkları ziyaretleri sırasında başlayan ilişkiler, yayın alışverişi olarak sürmektedir.

c — Yunanistan Teknik Odası
Yunanistan'da yapılan bir teknik kongre nedeniyle TMMOB Başkanının çağrılı olarak Yunanistan'ı ziyaretiyle başlayan ikili ilişkilerde COPISEE dışında bir gelişme olmamıştır.

TMMOB'nin dışında, Odalarımızın bazılarının düzenli dış ilişkileri bulunmaktadır. Harita ve Kadastro M.O., FİG (Uluslararası Ölçmeciler Federasyonu) üyesidir; Mimarlar O. da UIA (Uluslararası Mimarlar Birliği)nin Türkiye kesimi olarak çalışmaktadır. Elektrik M.O. Polonya Elektrisyenleri Birliğiyle ortaklaşa bir teknik kongre düzenlemiş, Makina M.O., 1976 Sanayi Kongresi'ne Bulgaristan Bilim ve Teknik Birlikleri Merkez Konseyinin bir tebliğ sunmasını sağlamış ve yurt dışına, teknik ve turistik gezi düzenlemiştir.

V — DIŞ İLİŞKİLERDE MALİ SORUN :

Dış ilişkilerin geliştirilmesi örgütümüz gittikçe artan bir harcamalar dizisini de beraberinde getirecektir. Bu harcamalardan belli başlıcaları şöylece özetlenebilir :

a — Yurt dışındaki değişik türden toplantılara katılacak üyelerimizin yol ve yurt dışı ikamet giderleri,

b — Yurt dışından çağrılı olarak gelecek konukların giderleri,

c — Ülkemizde düzenlenecek toplantıların giderleri,

d — İlişkileri sürdürebilecek ve yeni gereksinmelere yanıt verecek yeni personel giderleri.

Dış ilişkilerde önemli bir yer tutan harcamalar çeşitli ülkelerde varolan düzenle ilişkileri ve rolleri nedeniyle birçok mühendis ve mimar örgütü için önemli bir sorun olmaktan çıkmıştır. Oysa TMMOB ve Odaların mali sorunları gittikçe artmaktadır. Dış ilişkilerin planlanmasında bu sorunun göz önünde bulundurulması zorunludur.

VI — ÇALIŞMALARLA İLGİLİ ÖNERİLER :

1 — TMMOB ve Odalarının dış ilişkilerini programlayacak, koordine edecek, TMMOB'nin dış ilişkilerini yürütecek 5 kişilik bir komite kurulmalıdır. Komitenin dil bilen ve konuyla ilgili deneyleri olan üyelerden oluşmasına ve bu üyelerin, olanaklar elverdiği ölçüde, sürekli görev yapabilecek kişiler olmasına özen gösterilmelidir. TMMOB adına yapılacak dış gezilerde bu komite üyelerinin de yer almasına olanak sağlanmalıdır.

2 - COPISEE çalışmalarıyla ilgili öneriler.

a — COPISEE'nin önümüzdeki yıllar için düzenlediği bilimsel ve teknik toplantılar ele alınarak, katılınması gereken toplantılar yeniden saptanmalıdır,

b — Toplantılarla ilgili uluslararası düzenleme komitesi üyeleri, uzmanlık alanıyla ilgili Odalar tarafından saptanmalı, üyenin giderleri Odası tarafından karşılanmalıdır. Sunulacak tebliğlerle ilgili olarak TMMOB Yönetim Kurulu'nun görüş ve onayı alınmalıdır,

c — 1979 yada 1980 yılı için bir COPISEE toplantısının Birliğimiz tarafından düzenlenmesi için bir konu saptanmalı, konuyla ilgili olarak 1978'de yapılacak COPISEE Genel Kurulu'na öneri götürülmelidir. Konu TMMOB ve Odalarının uzun vadeli çalışma konularından biri olmalı ve hazırlık çalışmalarına hemen başlanarak COPISEE Genel Sekreterliği ile ilişki kurulmalıdır,

d — COPISEE Başkanlığının ve Genel Sekreterliğinin 1980 - 1982 yılları arasında, Birliğimizce yürütüleceği göz önünde bulundurularak, kadro yetiştirilmesine ve deney kazanmaya önem verilmelidir,

e — Yazışmalar sürdürülmeli, COPISEE'nin örgüt toplantılarına katılınmalıdır.

3 — Dış ilişkilerle ilgili olarak elde edilen tüm bilgi ve deneylerin Birlik ve Odalar arasında iletişimi sağlanmalı, Odalarda gerekli görülen kadrolaşmaya gidilmeli, bilgi ve deneyler Birlik Haberleri ve Oda yayınlarıyla üyelere aktarılmalıdır. Dış ilişkilerdeki her aşama rapor haline getirilmelidir.

4 — Dünya Mühendisler Birliği, Arap Mühendisler Federasyonu, Afrikalı Mühendis Örgütleri Federasyonu vb. ile yazışma yoluyla ilişkiler kurulmalı bilgi ve yayın alışverişi sağlanmalıdır.

5 — İlişkili olduğumuz örgütlere gönderilebilecek nitelikte ve uzun periyotlu bir haber bülteni çıkarılmalıdır.

6 — İkili ilişkilerin protokollere dayanması gerçekleştirilmeli, çalışmalarımızın niteliğine ters düşen ilişkilere girilmemelidir. Protokollerde birlik ve Odalarımızı mali yönden zorlayacak taahhütlerden kaçınılmalıdır. Özellikle uzman alışverişi ile ilgili olarak çağrılı uzmanların giderleri üstlenilmemelidir.

7 — Giderlerin çağrılılar tarafından karşılanması durumunda, Birlik ve Oda genel kurullarına, ilgili örgütlerden temsilciler çağrılmalıdır.

8 — TMMOB'nin kuracağı merkezi düzeydeki ilişkiler, ilgili ülkelerdeki uzmanlık örgütleriyle Odalar arasında geliştirilecek ilişkilerle bütünlenmelidir.

Bu ilişkiler de yeni protokollere dayandırılmalıdır.

4.6

tmmob "enerji raporu"

Eylül 1977'de, TMMOB tarafından bir «Enerji Raporu» yayımlandı. Ülkemizin enerji sorununa, sermaye iktidarlarının çözüm getiremeyeceği belirtilen rapor, aynen şöyle :

«1. GİRİŞ

Enerji bunalımının yoğunlukla kendini hissettirdiği günler yaşıyoruz. Ülkemizde uygulanan çarpık kapitalist sistemin bir sonucu bu. Karanlıkta göz-göz görmez olunca yönetim kadrolarında ve iş çevrelerinde bir telaştır başlıyor. Türkiye'nin içine düştüğü enerji bunalımıyla ilgili enerji sorunları hakkında bilgi veren Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Kamran İnan, «çok büyük enerji sıkıntısı vardır ve bunun mazereti yoktur» diyor. Elektrik enerjisi tüketiminde kişi başına 448 Kwh gibi bir ortalama ile Avrupa'da son sıralarda yer alan ülkemizde, bir yandan ağır sanayi hamleleri için toplantılar yapılırken, bir yandan da acil çözüm önlemi olarak «uç lambadan birini söndür» önerisi getiriliyor. Ağır bunalımlı dönemlerin paket çözümlerinden biri yineleniyor: Gaz türbini. Bu zor günleri özellikle sanayi çevrelerine hissettirmeden geçirmek için iş saatlerinin 'değiştirilmesi ise bir başka önlem olarak ileri sürülüyor. Kısa dönemli önlemler için var gücüyle kafa yoran Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkanı televizyonda yapılan açık oturumda «sebepler üzerinde durmanın manasız olduğunu, acil çözüm yollarının bulunması gerektiğini» belirtiyor. Sayın Kamran İnan'da «benim için sebep değil, netice mühimdir» diyerek bu yaklaşıma katılıyor, büyük bir cesaretle 1 Ağustos tarihinden itibaren tüm sorumluluğun kendisine ait olduğunu belirtiyor. Oysa sorumluluklardan böylesi kolay kurtuluş olası değildir. Üzerinde konuşulmaktan kaçınılan nedenler var oldukça, sonuç değişik boyutlarda da olsa hep yinelenecektir.

TMMOB olarak yıllardan beri bu konuda yöneticileri uyarıcı, kamuoyunu aydınlatıcı açıklamalar yapmaktayız. Bugünkü ekonomik ve politik ortamda köklü çözümlerin getirilemeyeceği olgusuna karşın yine de 1977 ortasında Türkiye'nin genel enerji durumunu gerçek boyutları ile kamuoyuna duyurmayı borç biliyoruz.

Türkiye'nin birincil enerji üretiminde kaynakların payları aşağıda gösterildiği gibidir.

Yıl	Kömür	Petrol	Hidrolik	Odun-Tezek
1975 %	42	13	15	30
1980 %	49	11	17	23

Oysa enerji tüketiminde, dağılım, büyük ölçüde petrol lehine gelişmiş durumdadır.

Yıl	Kömür	Petrol	Hidrolik	Odun-Tezek
1975 %	22	47	5	26
1980 %	28	11	5	16

«En pahalı enerji olmayan enerjidir» diyenler nedense en ucuz enerji kaynağına, hidrolik enerjiye, gereken önemi vermezler; gerçekte en pahalı enerji olan gaz türbini ile elektrik üretimi için iş başına geldikleri hafta içinde dış ülkelere ihaleler açarlar. Kamuoyuna yalnızca «elektrik azlığı» olarak yansıtılan durum da gerçek dışıdır. Türkiye bugün taşkömürünü Amerika'dan, petrolü, Libya, Irak, Kuveyt ve diğer üreticilerden ithal etmektedir. Günümüzde enerji gereksinimimizin ancak yansı kendi öz kaynaklarımızdan karşılanmaktadır. Bu oran giderek düşecek, 1985'de % 30-35 dolayında olacaktır.

Bu raporda enerji kaynaklarının günümüzdeki durumu kısaca belirtilmiş. günümüz koşullarında zorunlu olan irdelemeler yapılmış bu konudaki çıkmaz, gözler önüne serilmiştir ve raporun sonunda TMMOB'nin çözüm önerileri verilmiştir.

2 — TÜRKİYE'DE BİRİNCİL ENERJİ KAYNAKLARI KÖMÜR

Enerji bunalımına kömür açısından bakarsak önümüze çıkan görünüm şu olmaktadır.

Kömür kaynaklarımız her ne kadar rezerv yönünden bu maddece zengin ülkelerinki kadar bol değilse de, gereksinimlerimizi karşılayacak olanaklar yaratabilecek durumdadır. Gerçekte kömür rezervlerimiz tam olarak bilinmemektedir. En fazla bilinen rezervler kamu kesimi elindekilerdir. Kamuca aranan bir kaç saha dışında özel kesim rezervleri konusundaki bilgiler olasılıklara dayanmaktadır.

Ülkemizde varlığı saptanan iki kömür türü Taşkömürü ve Linyit'tir. Taşkömürü yalnız Zonguldak havzasında bulunur. Havzanın bilinen varlığı 800 milyon tondur. Bu rezervin ancak 200 milyon tonu kullanılabilir olarak saptanmıştır. Çok sınırlı olan taşkömürünün Demir-Çelik sanayii dışında kullanılmasından zaman geçirilmeden vazgeçilmesi gereken Çatalağzı'nda taşkömürüne dayalı 3. ünite termik santralın temeli atılmıştır. Demir-Çelik sanayiinin gereksinimi için taşkömürünü Amerika'dan ithal ederken elektrik üretimini de % 6,5 oranında taş kömürüne bağımlı kılmak son derece yanlış bir politikadır.

Ülkemizin bilinen linyit varlığı da, Enerji Bakanının dediği; gibi 20 milyar değil,

5 milyar ton dolayındadır. Bu rezervin 3 milyar tonunu düşük kalorili Afşin-Elbistan linyitleri oluşturmaktadır. Henüz gerçek anlamda üretime geçmeyen Elbistan hariç tutulursa kamu kesimi toplam linyit rezervlerinin % 32'sini, özel kesim de % 68'ini elinde bulundurmaktadır. 1975 yılı üretiminin ise % 68'ini kamu, % 32'sini özel kesim gerçekleştirmiştir. Yani özel kesim elinde önemli miktarda atıl kapasite vardır.

Bugüne dek ülkemizde sağlıklı ve gerçekçi bir kömür politikası, üretim - tüketim planlaması uygulanmamış, gereken, yatırımlar zamanında yapılmamıştır. Enerji gereksinimimiz yıllarca ucuz ve bol olması gerekçesiyle petrole dayandırılmış, ülke kaynakları geliştirilmemiş, kullanımlarının ilkelliği sürdürülmüş, dışa bağımlılığımızın artması önemsenmemiştir. Örneğin 1960'dan 1975'e petrol tüketiminin genel enerji tüketimindeki payı % 15'den % 48,6'ya çıkarken, linyitin payı % 6,7'den ancak % 10,4'e ulaşabilmiştir. Üstelik enerji kesimindeki bu sağlıksız yapı tüm planlı dönemlerde az kaynaklara yönelik enerji türleri kullanımına öncelik verileceği görüşünün yer almasına karşın gerçekleştirilmiştir.

Öz kaynaklara yönelmenin bir zorunluluk olarak belirlendiği petrol bunalımından sonra yılların ihmali ile geri plana atılan kömürlerimize ani yöneliş, beraberinde bir çok darboğaz getirmiştir. Enerji gereksinimi yalnız elektrik enerjisi yönünden ele alındığından, linyitlerimiz büyük ölçüde termik santral kullanımına ayrılmaktadır. Isınma/ısıtma gereksiniminin karşılanmasındaki açık sürekli büyümektedir. Bugün Türkiye'de 3 milyon üstünde kişi, ocak, tandır vb. ilkel yollarla ısınmakta, toplam enerji tüketiminin % 25'i odun ve tezekle karşılanmaktadır. Elektrik enerjisinden yararlanamayan nüfus % 50'yi bulmaktadır. Bunların ötesinde yetersiz de olsa öngörülen yatırımların hiçbirisi zamanında tamamlanmamakta, bu yüzden büyük zararlara uğranılmaktadır." Gecikmeler büyük ölçüde döviz darboğazından kaynaklanmakta, bu konunun altında ise, yıllardır sanayi hamlesi adı altında tüketim malları üreten, montajcılıkla uğraşan ülkemizin gün geçtikçe artan ithalat gereksinimi yatmaktadır. Türkiye, hem bu sahte sanayi için elektrik üretmek, hem de sanayinin hiç bir katkıda bulunmadığı enerji yatırımları için kaynak ayırmak durumuna gelmiştir, iş adamlarımız bir yandan geri kapitalist sistemi daha da çarpıtmak için elektrik enerjisi isterken, madencilikle uğraşan bir kısım iş adamımız da termik santral yatırımlarına köstek olabilmektedir. 1979'da devreye alınması planlanan Soma, Yatağan, Çan, Kangal, Orhaneli termik santral sahaları özel mülkiyettedir ve kamuya devri işleminin gerçekleşmesinde bir çok zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu durumda termik santrallerin yapımı tamamlansa bile işlenecek kömür bulunamaması olasılığı çok yüksektir. Linyit tüketiminin % 39'unun elektrik üretiminde kullanıldığı ve elektrik üretiminin de % 16'sının bu şekilde karşılandığı düşünülürse durumun ciddiyeti daha iyi anlaşılır.

Çözüme giden yol tüm fosil yakıt yataklarının kamulaştırılması, miktar ve özelliklerinin saptanması, bunlara göre en uygun kullanım yerlerinin belirlenmesi, gerçekçi yaklaşımlarla saptanacak enerji istemleri ve öz kaynaklarımız temel alınarak yapılacak akılcı ve uygulama olanağı olan merkezi planlamadan geçer.

SU GÜCÜ

Ülkemiz su kaynakları açısından oldukça zengindir. Su gücümüzü (Hidrolik potansiyel) saptamak amacıyla OECD, Electricite de France (EDF), Devlet Su İşleri, Elektrik İşleri Etüd İdaresi gibi birçok kuruluş tarafından çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda ülkemizde yıllık 75 milyar Kwh'lık su potansiyelinin bulunduğu saptanmıştır. Ülkemiz, Avrupa Ülkelerinin yer aldığı su potansiyeli sıralamasında dördüncü sırayı almaktadır.

Ancak bu potansiyelden yararlanma oranına göre yapılacak bir sıralamada ise sonlarda yer aldığımız görülecektir. 1976 yılı sonu verilerine göre, hidrolik potansiyelden yararlanma oranı % 9 olarak hesaplanmıştır. 1985 yılında ise sonlarda yer aldığımız görülecektir. 1976 yılı sonu verilerine göre, hidronanistan'da ise 20 milyar Kwh'lık su potansiyelinden 1970 yılında % 13 yararlanırken bu oranın 1985'lerde % 67'ye varacağı çeşitli raporlarda yer almaktadır.

Eldeki verilerden anlaşılacağı gibi su potansiyelinden yararlanma oranı ülkemizde oldukça düşüktür. % 9 yararlanma oranı sağlayan 163 hidrolik santral toplam kurulu gücü 1900 MW ve toplam üretim kapasitesi yılda 10 milyar Kwh dolayındadır. En büyük Hidrolik Santralımız Keban 620 MW'lık kurulu güce ve 6 milyar Kwh'lık üretim kapasitesine sahiptir. Yani Keban ülkemizde halen yararlanılmakta olan Hidrolik Potansiyelin % 60'nı kullanmaktadır.

Elektrik enerjisi üretiminde kullanılan birinci enerji kaynaklarına göre, üretim maliyetleri karşılaştırıldığında su potansiyelinin üstünlüğü açıkça görülür. Örneğin 1975 verilerine göre 1 Kwh elektrik enerjisinin üretim maliyeti

Su santrallerinde	16 kuruş
Linyit santrallerinde	20 kuruş
Fuel-oil santrallerinde	60 kuruş
Gaz türbinlerinde	140 kuruştur.

Ülkemizde su kaynakları bol, kömür yatakları yeterli olduğu halde bugüne dek bu olanaklardan gerektiğince yararlanılmamıştır. Sonuç olarak da ülkemizin ekonomik çıkarlarına ters düşen petrol ürünlerine dayalı santrallerin kurulması yaygınlaşmıştır.

PETROL

1950'den bu yana Türkiye'nin petrol tüketimi her beş yılda bir; yaklaşık % 100 artarak 1976'da 14 milyon tona ulaşmıştır. Buna karşı yerli petrol üretimi uzun süredir 3 milyon ton dolayında kalmıştır (1976'da 2,6 milyon ton). 1970'de tüketimin % 52'si ithalat ile karşılanırken, 1976'da bu oran % 83'e yükselmiştir. 1972 -1975 döneminde ham petrol fiyatlarının 5 kat artması tüm ülkeleri petrol tüketimini kısıtlayıcı önlemler almaya zorlarken Türkiye bu dönemde petrol tüketimini arttıran ender ülkelerden biri olmuştur. Bu dönemde F. Almanya petrol tüketimini % 8, İngiltere % 17, Hollanda % 15 azaltırken bizim tüketimimiz % 20 artmıştır. 1975 - 1980 döneminde bu artışın daha da hızlı olacağı (yılda % 12,2) tahmin edilmektedir. İlginç bir rastlantı ile Türkiye'nin ihracat artışı da % 12,4'tür. Günümüzde ihracat gelirlerinin % 60'ını petrole yatıran Türkiye, paramızın sürekli değer kaybetmesini de göz önünde tutan

kaba bir hespla, 1980'de ihracat gelirinin % 75-80'ini petrole vermek zorunda kalacaktır.

Petrol, politikacılar ve işadamları için kolay enerji, emekçi halkımız için ise pahalı enerjidir. Temel enerji kaynağımız su gücünden ve kömüründen faydalanmak için uzun vadeli yatırımlardan kaçınan hakim sınıflar bugünkü enerji bunalımından sorumludurlar. AP'nin damgasını vurduğu 1965 - 1975 döneminde enerji tüketimi % 27 artarken petrol tüketimi % 80 artmıştır. Petrole bağlı enerji üretimi dahi ülke gereksinimini karşılamaktan çok uzaktır.

Enerji tüketiminin yurtiçi kaynaklardan karşılanabilen bölümü 1975'te % 54 iken 1960'de % 44, 1985'te % 35 olacaktır. Aradaki fark gene petrole ve komşu ülkelerden elektrik alımı ile karşılanacaktır. Ancak iflas eden ekonominin olmayan dövizleri artık tüm kolay çözüm yollarını kapatmıştır. Petrol borçlarımızı ödeyemediğimiz Irak ve Libya, tankerlerimizi artık limanlarda bekletmekte, doldurmamaktadır. İkinci MC hükümeti petrol ithali için 1977'de 970 milyon, 1978'de 1 milyar dolar döviz olarak ödemek zorundadır. Yurtiçinde petrole ve elektriğe yapılacak zam ancak tüketimi biraz kısıtlayacak, petrol ve elektrik ithali için gerekli dövizleri bulmak amacı ile gene uluslararası tefecilerin kapısı çalınacaktır.

Petrolün tüketildiği kesimlere de kısaca göz atarsak yapıdaki bozukluğu daha iyi anlar, günümüz koşullarında tüketim kısma yollarının kapatıldığını görürüz.

1975 Yılı Petrol Tüketiminin Kesimlere Dağılımı

Kesim	%
Ulaştırma	34,6
Isıtma	
— Konut	17,5
— Sanayi	24,5
Elektrik Üretimi	10,6
Tarım	7,3
Petrokimya	1,8
Diğer	3,7

Kitle taşımacılığını, çarpık bir oto montaj sanayii uğruna, bilinçli olarak yok eden, ulaştırma ve elektrik üretimini % 33 oranında petrole bağlayan enerji politikasının bugünden yarına değiştirilemeyeceği açıktır. Linyitle çalışan çimento fırınına yakıt yağına çevirtip sonra da petrol yok diye fabrikayı durdurmak ise günümüz «Ağır. Sanayi» felsefesinin ürünüdür. Türkiye enerji gereksiniminin yansını petrole bağlamakla öyle bir kapana girmiştir ki Batı ülkelerinde uygulanabilen geçici kısıtlama önlemlerinin (ürünlere zam, küçük oto, hız limiti, oda sıcaklığının 2 °C düşürülmesi ve meşhur üç lambadan birini söndür ilkesi gibi...) hiç biri enerji bunalımına çözüm getirmeyecektir. Petrol tüketenin de ödüllendirildiği bir ülkede yaşıyoruz. Halkımız, petrolü alırken dışa ödediği döviz yetmezmiş gibi. içte de petrol tüketicilerine, «Akaryakıt İstikrar Fonu» adı altında, 1975'te yarım; 1976'da 2,5 milyar TL. ödenmiştir. Bu koşullarda ülke yararına bir petrol politikasından söz etmek olanaklı değildir.

Bugünlerde petrole yapılan zam da tüketicilere olduğundan büyük oranlarda yansıtılarak, halkın yaşam koşullarını zorlaştıracaktır. Gerçekte petrol

fiyatlarının yıllardır sübvansede edilmeleri sonucu bu para gizli şekilde halkın cebinden çıkıyordu. Şimdi ise zamlı fiyatlarla bu büyük miktar (yaklaşık 3 milyar TL,) doğrudan görünür bir şekilde halka ödetilecektir. Yıllardır halkın sırtından desteklenen ucuz petrolün 1/4'ünü ve ayrıca petrolden üretilen elektriğin (ki toplam elektrik üretiminin 1/3'ü eder) 3/4'ünü kullanan sanayi kesimi ise ancak «Kârdan zarar etme» durumundadır.

Şurası da açıktır ki tekelci sermaye petrole gelecek zammı öne sürüp ürettiği mallara aşın zamlar yaparak kârını arttırma yoluna gidecektir.

ODUN

Ülkemizde yakacak odun, öncelikle, Türkiye genel alanının % 11,8'ini ve ormanlık alanın da % 55,8'ini kaplayan 9,2 milyon hektar tutarındaki bozuk ve normal bataklıklardan, ayrıca koru ormanlarda kesime olgun çağa gelmiş ağaçların dal, uç ve gövdesinin değerlendirilmeyen kısımlarından elde edilmektedir.

Odun, diğer yakıtlara kıyasla daha kısa zamanda yanma ve çabuk ısı verme özellikleriyle üstünlük taşımaktadır. Yanma sırasında kömüre kıyasla yarı yarıya daha az hava sarf etmekte, yanma sonunda bıraktığı kül miktarı da 1/15 olmaktadır. Özellikle orman içi köylerde teminindeki kolaylık ve 1/10 tarife bedeli ile alınması nedenleriyle en çok kullanılan yakıt durumundadır.

Ormanlarımızın yakacak odun üretim potansiyeli 7,6 milyon tondur. Resmi kayıtlara geçen üretim de bu miktara koşutluk göstermektedir. Ancak bu rakamlar resmi kayıtlardan alınmış olup yasa dışı üretimleri içermemektedir. Aynı yıllarda tüketilen yakacak odun miktarları ise, çeşitli kaynaklarda 14 milyon ton dolayında tahmin edilmiştir. Buna göre, gerçekte, üretim potansiyelinin iki katı kadar yakacak odun tüketildiği görülmektedir. Bu durum, çoğunlukla bozuk nitelikte olan ormanlarımızın hızla azalmasına ve toprak kaybının da giderek artmasına neden olmaktadır.

1976 yılında yayınlanan «Ormancılık Ana Planı» ile Ulusal Planlar, bu sakıncalı durumu kaldırmak için yakacak odunun diğer yakıtlarla ikame edilmesini öngörmüşlerdir. 4. Beş Yıllık Plân hazırlık çalışmalarında da yakacak odunun 1977 -1987 yılları arasında diğer yakıtlarla ikame edilmesi ve 1987 yılında tüketimin üretim potansiyeli düzeyine indirilmesi eğilimi ortaya çıkmış ancak odunun hangi linyit kaynaklarıyla ikame edilebileceği kesinlikle ortaya konulmamıştır. Yani, yakacak odunun diğer yakıt maddeleriyle ikamesi sorununun 1987'lerde de sürmesi güçlü bir olasılıktır. Yakacak odun kullanımının başlı başına bir sorun oluşunun önemli nedenlerinden birisi de, alternatifi olan yakıtların (kırsal alanda özellikle linyit) oduna oranla daha zor bulunması ve daha pahalı olmasıdır. Odunun diğer yakıtlarla ikamesi ancak diğer yakıtların devletçe sübvansede edilmesiyle mümkündür.

Bu durumda, kömüre zam yapılması ise odunun ikamesi bir yana odun tüketimini hızla arttıracaktır. Bu ise, ormanların tahribini daha da hızlandıracaktır.

TEZEK

Tezeğin hammaddesi olan hayvan gübresinin toprağın verimini arttırma

özelliği daha açık bir deyimle, gübrenin toprağa verilmesi ile azot, fosfor, potas gibi ana bitki besin elementlerince toprağı zenginleştirmesi yanında ahır gübresinin toprağın fiziksel özelliklerini düzelten niteliği bilinen bir gerçektir. Yapay gübre üretiminin ülke tarımına yetmediği ve gübre ithal edildiği de göz önünde tutulursa, büyük miktarda hayvan gübresinin tezek üretiminde kullanılmasının neden olduğu zararın büyüklüğu daha da iyi anlaşılır. Yapılan araştırmalara göre, 1977 yılında 40 milyon ton yaş gübre tezek yapımında kullanılacak ve bundan 10 milyon ton tezek elde edilecektir. Ülkemizce ithal edilen ticari gübrenin 1975 yılında satış fiyatının yaklaşık 75.— TL./ton ve bunun da devletçe sübvansede edilmiş fiyatlar olduğu düşünülürse, tezeğin yakıt olarak kullanılmasından doğan zararın milyarlarla ifade edildiği görülür.

Yukarıda tezek üretiminde kullanılacağı belirtilen yaklaşık 40 milyon ton gübrenin bir dekar araziye bir ton olmak üzere 4 milyon hektar toprağa verildiğini kabul ederek, buğday üretiminde kullanırsak, normal iklim ve yağış koşulları altında bu uygulamada dekar başına 30-50 kg. buğday verimi artışı beklememiz gerekir. Bu durumda 4 milyon hektar araziden 1,2 milyon - 2 milyon ton fazla buğday üretilebilir. Bu nedenle tezeğin de diğer yakıtlarla ikame edilmesi düşünceyi gelişmiş ve planlarda önlemler getirilmiş, ancak tutarlı bir uygulamaya geçilmemiştir. Günümüzde yakıtlara yapılacak zamların tezek tüketimini de büyük ölçüde kamçılایacađı açıktır. Böylece, tezeğin ikamesi bir yana tüketimi daha da artacak, bu da yukarıda belirtilen zararların giderek büyümesine yol açacaktır.

3. ELEKTRİK ENERJİSİ ÜRETİMİ

Geniş çapta elektrik enerjisi üretimi 1914 yılında İstanbul'da Silahtarağa Termik Santrali ile başlar. 1923 yılında kurulu güç 30.300 Kw, üretilen elektrik enerjisi 50 milyon Kwh, kişi başına düşen enerji ise 5 Kwh idi. 1976 da 18 milyar Kwh olan üretimimizin yıllara göre artışları yaklaşık olarak şöyledir :

Üretimimiz 1951 - 1960 yılları arasında 3,6 kat, 1961 - 1970 yılları arasında 3,05 kat artmış yani son 20 yılda 11 katına çıkmıştır.

Türkiye'de elektrik enerjisine talep yaklaşık olarak her yıl % 15 bir artış göstermektedir. Bu durum her altı yılda bir elektrik üretim tesislerinin 2 katına çıkarılmasını gerektirir. Elektrik enerjisi gelişiminin incelenmesinin bir diğer kriteri de kişi başına düşen elektrik enerjisi üretimidir. 1923'de kişi başına 5 Kwh olan elektrik üretimi 1970 yılında 241 Kwh'e 1975 yılında ise 461 Kwh'e yükselmiştir. Bunu 1971 yılı Avrupa ortalaması olan 2970 Kwh/kişi ile karşılaştırsak gelişimin oldukça yüksek olmasına rağmen yine de yeterli olmadığını açıkça görürüz. Sonuç olarak, 75 yılda ülkemizde ancak halkımızın % 50'sine elektrik enerjisinden yararlanma olanağı sağlanmıştır.

Türkiye elektrik enerjisi üretimi çeşitli birincil kaynaklara dayanılarak yapılmaktadır. Ülkemizdeki 1976 yılı üretiminin birincil kaynaklara dağılımı aşağıda verilmiştir.

	Üretim Milyar Kwh	%
Su	8,371	45,8

Fuel-oil	4,673	25,6	
Motorin	0,744		4,0
Linyit	2,982	16,3	
Taş kömürü	1,346		7,3
Diğer yak.	0,161		1,0
TOPLAM	18,277		100,0

Bu rakamlardan da görülüyor ki ülkemizde elektrik enerjisi üretimi daha önce belirtildiği gibi 1/3 oranda halen petrol ürünlerine dayalıdır. 1976 yılı içinde bu tür yakıta ödenen para 1,6 milyar TL.'sini aşmıştır. Ve bunun tamamı döviz olarak dışarı gitmektedir. 1976 yılında yalnızca gaz türbinlerinde yakılan motorine 460 milyon lira harcanmıştır, ki bu para yakıta ödenen tüm paranın (2,1 milyar TL.) % 22,5'idir. Buna karşılık tüm elektrik üretiminin % 4'üdür. Bölgelerdeki üretim ve tüketimin karşılaştırılması halinde de bölgeler arası dengesizlik ve izlenen yanlış politika iyice göze çarpacaktır. Örneğin ülkemizdeki toplam elektrik tüketiminde yaklaşık % 37 - 38 pay alan Marmara Bölgesi toplam enerji üretiminin ancak % 19,9'unu sağlamaktadır. Buna karşılık toplam tüketimdeki yeri % 3 olan Doğu Anadolu'da üretimin % 19,8'i yapılmaktadır.

Ülkemizde elektrik enerjisi üretiminin % 85'i bir iktisadi kamu kuruluşu olan TEK tarafından gerçekleştirilmektedir. Bununla beraber TEK yasasına karşın az da olsa ayrıcalıklı özel kuruluşlar bu sektörde varlıklarını sürdürebilmektedirler ve zaman zaman iktidarlara sırtlarını dayayarak genişleme isteminde bulunmaktadır. Son günlerde sermayenin yetkili ağızlarından elektrik enerjisi üretimine özel sektörün talip olduğu duyulmaktadır. Bu sektörde dünya ülkeleri devletleştirmeye gitmektedirler. Birçok boyutu ile karmaşık bir yapı oluşturduğu için sorunları ancak merkezî bir planlama ile çözümlenebilecek olan elektrik enerjisi sektörü tek elden ve devlet eli ile yürütülmelidir.

Sermaye iktidarları yanlış üretim tercihleri, dengesiz tüketim politikası, planlamaların uygulanmayışı ile elektrik enerjisi sektörünü içinden çıkılmaz bir darboğaza sokmuştur. Artık genel enerji sektöründe de olduğu gibi kısa vadeli, kolay çözüm yolları geçerliliğini yitirmiştir. Elektrik enerjisi açığı günde 6 - 7 milyar Kwh'e ulaşmıştır. Bu açık uzun süreli kısıntılara yol açmaktadır. Bugün Türkiye'de elektrik enerjisi üretim kapasitesi ancak bir tatil gününü karşılayabilir duruma gelmiştir. Sürekli çalışma zorunda bırakılan mevcut santrallerde ortaya çıkan arızalar ise bu açığa yeni boyutlar katmaktadır. Bütün bu gerçekler ortada iken «Bir ayda elektrik enerjisi sorunu ortadan kalkacaktır» demek hayal kurmaktan öteye gitmez.

4. ENERJİ KAYNAKLARIMIZI NERELERDE TÜKETİYORUZ

Yukarıda özetlenen enerji kaynaklarının durumunu değerlendirdikten sonra bu kaynakları kullanan ulaşım, ısınma, sanayi kesimlerini de kısaca irdelemekte yarar vardır.

Yanlış Ulaşım Politikasının Getirdikleri :

Ülkemizde büyüyen oto montaj sanayiinin bir sonucu olan karayolu taşımacılığı büyük bir akaryakıt israfına yol açmaktadır. Karayolları ve TCCD'den alınan en son verilere göre yapılan hesaplama yakıt maliyetinin

Otobüs için	2,6 krş/yolcu - km
Otomobil için	5,7 »
Tren (dizel) için	2,7 »
Kamyon için	12,3 krş/ton - km.
Tren (dizel) için	4,0 »

olduğunu göstermiştir. Buna rağmen Türkiye'de yolcu taşımacılığının ancak % 8'i yük taşımacılığının ise % 26'sı demiryolu ile yapılmaktadır. Oysa gelişmiş ülkelerde demiryolunun yük taşımacılığındaki payı % 50 civarındadır. Yukarıda beş kişilik otomobil için verilen değeri de % 50 kapasite kullanımına göre düzeltirsek özel oto ile seyahatin ülke ekonomisine otobüs ve trenden 5-6 kat fazlaya mal olduğunu görürüz. Kitle taşımacılığını bir yana itip, kişileri otomobil sahibi olmaya özendirilen bir politikanın bedeli de para, can ve mal kaybı ile ödenmektedir. Sadece Ankara kentinde kitle taşımacılığında bir değişiklik yapıp dolmuş yerine otobüsler kullanılsa idi yılda 365 milyonu yakıt olmak üzere — 1975 fiyatları ile — toplam 560 milyon TL. tasarruf edilecekti ki bu miktarın % 95'inin petrol tüketimi ile ilgili olduğunu belirtmekte ayrıca yarar vardır.

BEKLENEN ZAMLARIN ISINMAYA YANSIMASI :

Türkiye'de linyitin % 41'i petrolün % 18'i ısıtma için kullanılmaktadır. Petrol ürünlerine yapılacak zam linyite istemi arttıracaktır. Bu durumda halkın linyit piyasasını ellerinde tutan özel kesim tarafından nasıl sömürüleceğini görmek ise zor değildir.

Geçen kış tonu 700-900 TL. olan linyitin, ülkedeki zam furyasından yararlanılarak çok daha fahiş fiyatlarla satılacağı açıktır. Vatandaşın kömür gereksinimi kamu kesimince tek elden karşılanmadıkça bu konu halkımızın önemli sorunlarından biri olmaya devam edecektir.

NE TÜR BİR SANAYİ İÇİN ENERJİ ÜRETİYORUZ :

linyitin % 19'unu, petrolün % 25'ini ve elektriğin de % 74'ünü tüketen sanayi kesiminin yapısı incelenmeye değer niteliktedir.

1977 yılı programı üretim tahminlerine göre, tüketim malları üretimi % 47,7 ara mallar üretimi % 36,2 ve yatırım malları üretimi % 10,luk paylar almaktadır. Tüketim malları üreten sektörleri konu dışında bırakarak gerçek sanayi niteliğinde olması gereken aramaları ve yatırım malları sektörlerine eğilinse, geri kapitalist sistemin beklenen sonuçları gözlenecektir. Bu iki sektörde teknoloji, know-how, patent vb. yollarla dışa bağımlılığın büyüklüğü bilinen bir gerçektir. Yalnızca girdi yoluyla dışarıya bağımlılık bile çarpıcı düzeydedir; yatırım mallarında % 28,1; ara mallarda % 23,2. Ara malı üreten sektörlerde girdi yoluyla dışa bağımlılık, enerjinin dışa bağımlılığı ve madencilik sektöründeki üretim düzeyinin, imalât sanayiinin istemde bulunduğu girdi gereğini karşılayamamasından kaynaklanmaktadır. Yatırım

malları üretiminin 1/3'ünü otomotiv sanayi 1/5'ini mutfak eşyası vb. üreten madeni eşya sanayii oluşturmaktadır. Bu sektörde görülen yüksek girdi bağımlılık oranı ise bu sektör toplam üretiminin yarısından fazlası demek olan dayanıklı tüketim malları üretiminin, yurtiçi girdileri üretmeksizin dış alım yoluyla sağlanmış girdilerle, montaj sanayii niteliğinde kurulmuş işletmelerde yapılmış olmasından doğmaktadır.

Bütün bunların yanı sıra son yıllarda gelişmiş kapitalist ülkelerin ülkemize yaptığı sanayi yatırımlarının gittikçe arttığı da bir olgudur. Böylece sanayimiz hem çarpık bir yapıya gömülmekte, hem de günlük yaşamda tekelci sermayenin uyguladığı sömürü egemen, kılınmaktadır.

Yukarıda yapısı kısaca özetlenen sanayi kesiminde elektriğin en çok kullanıldığı alanlar özel kesimin egemen olduğu gıda, meşrubat, tekstil, deri ve giyim dallarıdır. Madencilik, kimya, metal işleme ve makina dalları gibi temel sanayi diyebileceğimiz yerlere, sanayi elektrik kullanımının % 36'sı düşmektedir. Bir başka deyişle devletçe, bilinçli olarak maliyetinden ucuza satılan enerji, aslında tüketim sanayiini geliştirmek için kullanılmaktadır. Üstelik bu tür sanayi ardından zorunlu olarak yeni enerji israf alanları da getirmektedir, öte yandan en çok elektrik enerjisi gereksinimini duyan ağır sanayii kuruluşlarından biri olan Seydişehir Alüminyum Tesisleri ise bir türlü çalıştırılmamaktadır.

Sermaye bugün üretim yapabilmek, kalkınmaya katkı vermek gerekçesiyle istediği enerjiyi, aslında uluslararası tekelci sermayeyle birlikte kendi karını korumak için istemektedir. Bugün ülke ekonomisinin en büyük yükü sermaye sınıfıdır. Gücünü üretim niteliğinden değil, emperyalist - kapitalist dünyadan almaktadır. Sermaye sınıfının kalkınmaya katkısı olmadığı gibi, onun en büyük engelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER :

- Öz kaynaklarımıza dayalı bir enerji politikası izlenmelidir.
- Enerji üretiminde kullanılan tüm kaynaklar kamulaştırılmalıdır.
- Kaynaklarımızın rezerv ve özellikleri bilimsel bulgularla ivedilikle saptanmalı ve bunlara göre en uygun kullanım yerleri belirlenmelidir.
- Enerji üretimi yurt gerçeklerine uygun bir merkezi plan uyarınca ve kamuca gerçekleştirilmelidir.
- Isınma - ısıtma kesimine gereken önem verilerek, yakacak potansiyeli üstündeki odunun yakıt olarak kullanılmasını engelleyecek önlemler getirilmeli, hayvan gübresinin tarımda kullanılması amacıyla diğer yakıtlarla ikamesi sağlanmalıdır.
- Lüks ve pahalı ulaşım yöntemleri terk edilerek, deniz ve demiryolu taşımacılığı geliştirilmelidir.
- Enerji kayıplarını azaltmak ve bölgelerarası dengeyi sağlamak amacıyla

sanayi planlamasında enerji üretim merkezlerinin yeri göz önüne alınmalıdır.

— Elektrik enerjisi üretiminde kullanılan ağır elektroteknik ekipman sanayii bir an önce devletçe gerçekleştirilmelidir.

— Elektrik enerjisi üretiminde fuel - oil santralleri ve gaz türbinleri gibi dışa bağımlı ve pahalı üretim modelleri terk edilmelidir.

Enerji sorununun çözümü yukarıda sayılan kalıcı önlemlerin alınmasına bağlıdır. Bu önlemlerin de emperyalizme bağımlı hakim sınıflarca alınmayacağı açıktır. Bu maddenin tabiatına aykırıdır. Bu bakımdan diyoruz ki: Ülkemiz enerji sorununa sermaye iktidarları çözüm getiremez, Çözüm bütün yurt kaynaklarının halkın çıkarına verildiği bir düzende, merkezi bir planlama ile ve emperyalizmle bütün bağlar koparılarak sağlanabilir.»

4.7

tmmob " uçak sanayii raporu "

«Çarpık kapitalist yapı içinde, uçak sanayii, dışa bağımlılığı azaltmak bir yana, arttıracaktır.» ve «Montajcı biçimde kurulacak bir uçak sanayii ile, bugün bitmiş durumda satın alınan uçaklara ödenen kadarı, belki de daha fazlası, bu kez, Türkiye'de monte edilecek uçak parçalarının yurtdışından ithaline ödenecektir.» denilen bu rapor, 1977'nin Kasım ayı içinde yayımlandı. Adı geçen rapor, aynen şöyle :

«GİRİŞ :

Geçtiğimiz günlerde, kamuoyunda uçak sanayiine ilişkin bir dizi tartışma yer aldı. Tekamül eğitimi/yakın destek uçakları üretmek üzere kurulması öngörülen uçak sanayiinin ihalesinin hangi çokuluslu tekele verileceği, yapılan tartışmaların ana yönünü oluşturmaktaydı. Kamuoyunda uçak sanayiinin İtalyan Aer-Macchi mi, yoksa İngiliz Hawker-Siddeley firmasınınca mı kurulacağı tartışması sürdürülürken, iktidar kanatlarının konuya yaklaşımları birbirleriyle çelişmekteydi. Kanatlardan bir tanesi konuyu prestij meselesi yaptıklarını, uçak sanayiini kurma şerefine kendilerinin olacağını ve İtalyan firmasına ihalenin mutlaka verileceğini söylerken, öte yanda ihaleye ilişkin imza törenleri ertelenmekteydi. Basında ise konuya ilişkin rüşvet söylentileri yer almaktaydı. Bu tartışmalarla, sorunun özü olan uçak sanayiinin Türkiye'de kurulmasının dışa bağımlılığı ne ölçüde artıracığı, ülkenin gelişme ve kalkınmasına pek bir şey getirmeyeceği fakat çok şeyler götüreceği gibi konular gözlerden kaçırılarak, kamuoyunun, tekellerden birinin yanında yer almasına çalışılmaktaydı.

Kendi uzmanlık alanlarında gerçekleri kamuoyuna iletmeyi birincil bir görev sayan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği bu raporda, mevcut çarpık kapitalist yapı içinde kurulacak uçak sanayiinin, montajcı nitelikte bir sanayiden öte geçemeyeceği ve dışa bağımlılığı azaltmak bir yana artıracığını açıklamaktadır.

TÜRKİYE EKONOMİSİ ve SANAYİİ DIŞA BAĞIMLIDIR

Kurulmak istenen uçak sanayiinin içinde yer alacağı Türkiye sanayii ne durumdadır?

Ülkemizde sanayi dışa bağımlı, tekelci, montajı, tüketim malları üretimine dönük bir yapıdadır.

Dışa bağımlı Türkiye ekonomisi, büyük ölçüde ithalat yapmak zorundadır. İthalat içinde 1976 verileriyle birinci sırada % 53.3'lük payla hammaddeler gelmekte, hammaddeleri % 43.6'lık payla yatırım malları izlemektedir. Tüketim mallarının ithalat içindeki payı % 3.1 oranındadır. Madde grupları itibarıyla ithalatın yapısı incelendiğinde, en önemli ögenin % 22'lik payla petrol olduğu, petrolü % 21'lik payla makina ve mekanik cihazların, % 11.1'lik payla motorlu kara taşıt araçlarının, % 10.66'lık payla demir - çelik mamullerinin izlediği görülmektedir (1).

İmalat sanayiinde de 1973 verileriyle, dışa bağımlılık oranının yatırım malları için % 28.09, ara malları için 23,16 oranında olduğu hesaplanmaktadır (2). Mevcut çarpık ekonomik yapı, metropol ülkelerden sürekli ithalat yapmak zorundadır.

Son yıllarda ithalatın hızla büyümesine karşın, ihracatın küçük artışlar kaydetmesi ve işçi dövizlerinin azalması, döviz sorununu daha da yoğunlaştırmıştır. (İhracat - İthalat) olan dış ticaret dengesi sürekli açık vermektedir. İhracatın karşılayabildiği ithalat oranı 1970'de % 62 iken, bu oran 1976'da % 38.2'ye düşmüş, 1977'nin ilk 9 ayında ise % 26.8 olarak gerçekleşmiştir. 1977 yılında ihracat gelirleri ithalatın ancak dörtte birini karşılamaktadır. Ülkemizde dış ticaret açığı 1968-1976 döneminde 12 katına yakın artmıştır. 1976 yılında 55 milyar TL olan dış ticaret açığı, 1977 yılının ilk 9 ayında 66 milyara ulaşmış ve 1977 için programlanan dış ticaret açığını geçmiştir. İthalatın transferi yapılamayan bölümü. % 41.1 oranındadır. Dış ticaret açığının kapatılması için sürekli olarak dış borçlanmaya başvurulmaktadır. Metropol ülkelerden yüksek faizlerle alınan borçlar, yine bu ülkelerden tekel fiyatlarıyla mal ve hizmet alımına harcanmaktadır. Ülkemiz üzerindeki emperyalist sömürünün sonucu olan kaynak yetersizliği ve ithalat için döviz gereksinimi, dış borçların artışının temel etkenidir. Döviz sağlama amacıyla alınan dış borçların çok büyük bir bölümünün yine dövizle ödenmesi zorunluluğu, döviz darlığını kısır bir döngüye sokmuştur. Bu kısır döngüde, 1. ve 2. MC dönemlerinde, Cumhuriyet tarihinde alınan dış borçlardan daha fazla dış borç alınmış ve dış borçlar 230 milyar liraya ulaşmıştır. 1977'nin ilk 8 ayında borç ödemeleri bir önceki yıla göre % 73.8 oranında artış göstermiştir. Geçtiğimiz yıl içinde dış borç ödemeleri ihracat gelirlerinin % 17.1'i oranındadır. 1977 Ocak - Ağustos döneminde ihracatın yaklaşık % 30'u dış borç ödemelerine ayrılmıştır.

Dışa bağımlı Türkiye sanayisi, uçak sanayii için gerekli ileri sanayi dallarında gelişmemiş olup, yalnızca tüketim malları üretiminde yoğunlaşmıştır. İmalat sanayii üretim bileşimlerinin incelenmesi bu durumu göstermektedir:

Çizelge 1. İmalat Sanayii Üretimi Bileşimi (%)

	1975 Yılı	1976 Yılı Gerçekleşme Tahmini	1977 Yılı Programı
Tüketim Malları Sanayii	49.03	47.74	46.31
Ara Malları Sanayii	35.56	36.20	37.02
Yatırım Malları Sanayii	15.4	16.06	16.67
TOPLAM	100	100	100

Kaynak 1977 Programı

Çizelge 1'de de görüldüğü gibi, imalat sanayii üretimi içinde tüketim malları birinci sırada olup, yatırım malları sanayii ise en geridedir. Oysa, uçak sanayiinin kurulduğu gelişmiş ülkelerde imalat sanayii içinde en önemli pay, yatırım malları sanayiindedir.

Yatırım malları sanayiinin üretim bileşimi de uçak sanayii açısından olumsuz bir görünüm çizmektedir. Çizelge 2'de verilen yatırım malları sanayii üretim bileşimi içinde, en önde montajcı nitelikteki kara yolları taşıtları imalatı yer almaktadır.

Yatırım malları sanayii içinde yer alan sanayi dallarının toplam imalat sanayii içindeki payları da önemsiz düzeydedir. Buzdolabı, çamaşır makinası, elektrik süpürgesi gibi dayanıklı tüketim malları üretimine dayalı ve gerçekte yatırım malları sanayii içinde yer almaması gereken madeni eşya sanayii bir kenara bırakıldığında, uçak sanayii için son derece önemli olan makina imalat sanayiinin, 1977 program değerleriyle, toplam imalat sanayii içindeki payı % 3.82 olup, bu oran elektrik makina ve gereçleri sanayii için % 2.18, elektronik sanayii için % 1.03'tür. Uçak sanayiinin kurulu olduğu Almanya, Hollanda gibi gelişmiş ülkelerde, toplam imalat sanayii içinde, makina imalat sanayiinin payı ise % 10'un üzerindedir.

1968-1975 döneminde, makina yapan makineler üretiminin, toplam makina sektörü içindeki payı % 10 - 13 oranında gerçekleşmiştir. Bu da ülkemizdeki makina imalat sanayiinin gerçek niteliğini ortaya koymaktadır (3). Kaldı ki, makina imalat sanayii talebinin ithalatta karşılanan bölümü 1975'te % 50.2 oranında gerçekleşmiş ve 1977 için % 49.1'lik bir hedef programlanmıştır. 1969 - 1975 döneminde talebin ithalatta karşılanan bölümü ortalama % 60.62 oranındadır.

Mevcut makina imalat sanayiinin, talebin ancak % 50'sini yurt içi üretimle karşılayabildiği bir ülkede uçak sanayii gibi ileri teknoloji isteyen bir sanayi dalı için gerekli düzeyde makina imalat sanayiinin bulunduğunu söylemek ciddiyetsizlikten başka bir şey değildir.

Çizelge 2. Yatırım Malları Sanayii Üretimi Bileşimi (%)

	1975 Yılı	1976 Yılı Gerçekleşme Tahmini	1977 Yılı Programı
Madeni Eşya Sanayi	18.50	18.76	19.27
Makine İmalat Sanayi	21.30	22.16	22.87
Tarım Alet ve Makineleri	09.90	08.99	08.78
Elektrik Makine ve Gereçleri	12.50	12.83	13.08
Ölçü ve Kontrol Aletleri	00.04	00.46	00.58
Elektronik Sanayi	06.43	06.26	06.18
Karayolları Taşıtları İmalatı	26.58	24.98	23.70
Demiryolları Taşıtları İmalatı	02.29	02.40	02.44

Gemi İnşa Sanayi	02.10	03.16	03.08
TOPLAM	100	100	100

Kaynak: 1977 Programı.

Herdeki bölümlerde, ayrıntılı bir biçimde, mevcut çarpık, dışa bağımlı kapitalist yapı içinde, uçakların ana bölümlerinin neden Türkiye'de üretilmeyeceği anlatılmıştır. Ancak, bu noktada da bazı saptamalarda bulunmak yararlı olacaktır. Sanayi ve Teknoloji Bakanı Oğuzhan Asiltürk, 30.10.1977 tarihli Milliyet Gazetesinde yer alan konuya ilişkin bir açık oturumda;

«Uçak için gerekli hidrolik makineler cinsinden olan servo makinelerin Türkiye'de henüz klasik biçim ile üretilmediğini»,

«Türkiye'de henüz elektronik cihazları yapabilecek düzeyde olunmadığını ve bu nedenle uçak için gerekli olan elektronik teçhizattan üretilen duruma hemen gelinemeyeceğini»,

«Seydişehir'de üretilen alüminyumun, uçaklar için istenilen nitelikte olmayıp, uçak için daha başka amaçların üretilmesi gerektiğini.»

haklı olarak ifade etmektedir. Aynı açık oturumda, Asiltürk, «Böyle bir ortamda, Trabzon'da Makine Kimya'nın hidrolik yapımına geçişi, Aydın ve Erzurum'da da elektronik sanayii ile ilgili olarak üç fabrikanın kurulmakta oluşu, uçak sanayiine giden adımlardan sayılmalıdır.» demektedir..

Uçak sanayiine giden bu adımların durumuna bakıldığında, ortaya çıkan görünüm ilginçtir. «Ağır sanayi hamlesi» kapsamında olan bu yatırımların, 1977 yılı itibariyle gerçekleşmeleri % 10'a bile ulaşmamıştır. Kamu yatırımlarının % 100'ü aşan maliyet artışlarıyla ve üç-dört yıllık gecikmelerle gerçekleştiği ülkemizde, bu yatırımların uçak sanayiine hangi tarihte ve ne ölçüde katkıda bulunacağı tartışma konusudur.

Uçak sanayiinin de bir parçası olduğu, dışa bağımlı, çarpık Türkiye sanayisinin yapısal aksaklıklarına kabaca değindikten sonra, genel olarak savaş sanayiine değinmek yararlı olacaktır.

GENEL OLARAK ULUSAL SAVAŞ SANAYİİ ÜZERİNE

Kurulmak istenen savaş uçakları sanayii, genelde savaş sanayiinin bir parçasıdır. Bugüne değin, içinde yer alınan emperyalist ilişkiler ve askeri ittifaklar nedeniyle ülkemiz metropol ülkelerin yardım görünümü altında, sattıkları modası geçmiş savaş malzemeleri için kârlı bir pazar alanı olmuştur. Kıbrıs savaşı sonrasında, ABD'nin uyguladığı silah ambargosunun yarattığı ortamda sermaye temsilcileri, alıcısının sağlam ve belli olduğu ve türlü teşviklerle desteklenecek olan savaş sanayiini tatlı karlar getirecek bir yatırım alanı olarak değerlendirerek, bu doğrultuda kamuoyu oluşturmaya çalışıyorlardı. Bu dönemde, Birliğimize bağlı Kimya ve Makina Mühendisleri Odaları ve Tüm İktisatçılar Birliğinin katılımıyla Birliğimizin düzenlediği Ulusal Savaş Sanayii Kongresinde, dile getirilen aşağıdaki görüşler bugün için de

geçerlilik taşımaktadır:

- 1) Ülkemizin bugünkü sanayi düzeyi ile «Ulusal Savaş Sanayii»nin kurulması mümkün değildir.
- 2) Tezgahları, malzemesi ve teknolojisi ithal edilerek kurulacak bir «Silah Sanayii»nin, adından başka «Ulusal» yanı olamaz. Böyle bir sanayi, bizi bugünkünden daha fazla dışa bağımlı duruma getirir.
- 3) Bu alana yapılacak yatırımlar kaynakların israfına neden olacaktır. Bu nedenle, savaş harcamalarının azaltılmasının yollarının araştırılması gerekmektedir.
- 4) Savaş harcamalarının azaltılabilmesi için, ülkemiz, emperyalist ülkelerin sınır bekçiliğini yapmak durumundan kurtarılmalı, NATO, CENTO gibi savaş ittifaklarından ayrılıp, tüm. komşularımızla dostluk ilişkileri içine girilmelidir.

Bugün ülkemizde, Milli Savunma Bakanlığı bütçesinin toplamı bütçe içindeki yeri birinci sıradadır. Savunma giderleri, 1976 yuma göre % 26.9'luk bir artış göstererek, 1977 Bütçesinin yaklaşık beşte birini, % 19.5'ini, oluşturmaktadır. 1976 yılında savunma bütçesinin % 40'ına yakın bölümü ise silah alımına harcanmıştır. Türkiye'nin içinde bulunduğu askeri paktlar (NATO, CENTO vb.) böylesine yüksek düzeyde savunma harcamalarına yol açmaktadır. Ancak buradan hareketle, Türkiye'deki mevcut çarpık sanayi yapısının özelliklerini dikkate almaksızın, uçak sanayiinin kurulmasıyla, savunma giderlerinin azalacağı iddiası, tutarlı değildir. MONTAJCI BİÇİMDE KURULACAK BİR UÇAK SANAYİİ İLE, BUGÜN BİTMİŞ DURUMDA SATIN ALINAN UÇAKLARA ÖDENEN KADARI, BELKİ DE DAHA FAZLASI, BU KEZ, TÜRKİYE'DE MONTE EDİLECEK UÇAK PARÇALARININ YURTDIŞINDAN İTHALİNE ÖDENECEKTİR.

Bu konu, Herki bölümlerde daha ayrıntılı biçimde incelenmiştir.

SAVAŞ UÇAKLARININ YAPIMI

Genel olarak uçaklar ve özel olarak savaş uçakları, uçağı oluşturan ana bölümlere göre incelenebilir. Uçaklar, aşağıda belirtilen ana bölümlerden oluşmakta olup, her bir grubun uçak maliyeti içindeki payı değişmektedir. İncelemede, TÜSAŞ'ın üretmeyi planladığı yakın destek/tekamül eğitim tipi uçaklar göz önünde tutulmuştur.

UÇAĞI OLUŞTURAN ANA BÖLÜMLER

- a) Gövde ve kanatlar
- b) Motor
- c) İniş takımları ve aletler
- d) Sistemler

a) Gövde ve Kanatlar

Uçak gövdesi, ana gövde, kanatlar ve kuyruk takımından oluşmaktadır. Her bir bölümün, uçak maliyeti içindeki payı ise Çizelge 3'de gösterilmiştir. Çizelge 3. Uçak Gövdesi.

	Toplam Uçak Maliyeti	
	Grup	İçindeki Payı C%)
Ön gövde		10 -11
Orta gövde		9-10
Kanat		6 - 7
Arka gövde		6
		<hr/>
		31-34

Her bir grubun imalinde ana hammaddeler çelik ve alüminyum alaşımlarıdır. Ayrıca, titanyum ve magnezyum alaşımları, çeşitli kimyasal maddeler (Teflon, polimerler, fiber-glass, fibro cam, özel boyalar vb.) «honeycomb» gibi unsurlar da imalat için gerekmektedir.

Uçağın gövde ve kanatlarında kullanılan alüminyum, bu amaçla çeşitli imalat yöntemlerinden geçmektedir. Bunlar, alüminyum döküm, ekstrüzyon, dövme, profil çekme vb. yöntemlerdir. Uçak yapımında kullanılan alüminyumun işlenmesini sağlayacak bu imalat yöntemleri ülkemizde çok ilkel bir düzeydedir. Oysa, uçak sanayiinin gereksinimleri açısından ileri bir teknolojik düzey zorunludur.

Alüminyum Döküm

Alüminyum döküm imalat yöntemi ülkemizde yeni olup, ancak son altı yıl içinde belirli bir gelişme göstermiştir. Mevcut alüminyum döküm sanayii ağırlıklı radyatör üretimine dönüktür. Alüminyum döküm sanayiinin önemli alanları olan kokil ve pres döküm için gerekli kaliteli kalıp imalatının gerçekleşmemesi, vasıflı alüminyum parça üretimini etkilemektedir. Döküm teknolojisinin yalnızca işlenen parçaya biçim vermek olarak kabul edildiği küçük dökümhanelerde, uçak sanayiinin amaçlarına hiçbir zaman uymayacak, standart dışı üretim yapılmaktadır.

Hadde, Ekstrüzyon, Dövme İşlemleri

Kalıp imalatı ülkemizde geri bir düzeydedir. Gerekli kalıp malzemesi ithalat yoluyla sağlansa bile, istenen hassasiyette, kalıplar çekme, ekstrüzyon ve dövme işlemleri için de yapılamamaktadır. Örneğin Seydişehir Alüminyum Tesisleri Haddehanesi için gerekli ekstrüzyon kalıpları için piyasada, imal ettirilememiştir. (Kaldı ki uçak sanayiinin gerektirdiği parçaları üretmek için gerekli kalıpların çok daha hassas olması söz konusudur. Alüminyum ekstrüzyon alanında üretimin çok büyük bir bölümünü binalarda kullanılan çeşitli profiller oluşturmaktadır. Ayrıca bu alanda üretimde bulunan tesislerin önemli bir bölümü, kendi imalatları olan derme - çatma ekstrüzyon presleri ile çalışmaktadır. Mevcut sanayiinin uçak sanayiinin gereksinimlerine cevap vermesi olanaklı değildir.

Alüminyum dövme, ülkemizde yeni bir konu olup bu alanda bir yan sanayii

yoktur.

Levha üreten kuruluşların sayısı bir hayli fazla olmakla beraber, modern teknoloji ile üretim yapan büyük müessese adedi ancak ikidir. Her alaşımın yapılabileceği, haddelenip levha haline getirileceği, sıcak ve soğuk haddehane ünitesi, yalnız Etibank Alüminyum Tesislerinde bulunmaktadır. Çelik levha, çubuk, profil ve boru imalatında teknolojik düzey alüminyuma göre biraz daha yüksektir. Ancak uçak sanayiinin gerektirdiği ürünleri üretecek teknolojik düzeye ulaşılabilmesi için yoğun bir teknolojik araştırma -geliştirme çabasına girilmesi gerekmektedir.

Çelik döküm ve dövme işlemleri için, alüminyum için söylenenler aynen geçerlidir.

Alüminyum ve çelik parçaların imalatında önemli bir sorun da uçak sanayiinde kullanılan özel alüminyum alaşımlarının üretimidir. Uçak sanayiinin gerektirdiği özel alüminyum alaşımlarının üretimi yeni teknikler gerektirmektedir. (Vakum altında ergitme, vb.) Bugün bazı alüminyum alaşımları, alaşım metalleri yurt dışından ithal edilerek üretilebilmekle birlikte, genellikle alüminyum alaşımının doğrudan ithali yaygındır. Vasıflı çelik üretimi ise ülkemizde oldukça yeni olup, toplam çelik üretimi içindeki payı da çok küçüktür.

Alaşımlı Çelik Üretimi

Türkiye'de yüksek alaşımlı çelikler üretilmemektedir. Az alaşımlı çelikler ve karbon çelikleri yalnız MKE Çelik Fabrikasında üretilmektedir. Bunların çoğu uçak sanayiinde kullanılan çelik türleri değildir. Ayrıca bu çeliklerin üretiminde bile istenen kaliteyi tutturabilme yönünden sorunlar vardır. Uçak sanayii için gerekli olan çelik türlerinin üretiminde kimyasal özellikler yanında malzemenin fiziksel ve mekanik özellikleri de büyük önem taşımaktadır. Örneğin; malzeme, impürite (safsızlıklar) yönünden çok temiz olmalı, malzemede dahili çatlaklar olmamalıdır. Oysa, ülkemizdeki alaşımlı çelik üretiminin bugünkü düzeyi ile, uçak sanayii için gerekli nitelikte alaşımlı çelik türlerinin üretilmesi güçtür.

Uçak sanayiinde kullanılan alüminyum alaşımlarında en çok kullanılan metaller, (örneğin magnezyum) bugünkü ülkemizde üretilmemektedir ve 4. plan döneminde de üretimi düşünülmemektedir.

İmalat Teknikleri Üzerine

TUŞ AŞ tesislerinde yer alması düşünülen imalat tekniklerinden, malzeme teknolojisini ilgilendiren konularda, son 10-12 yıl içerisinde Türkiye'de çeşitli kuruluşlarda araştırmalar yapılmıştır. Ancak, vurgulanması gereken; araştırmalar ile endüstri uygulaması arasındaki boşluğu dolduracak tecrübe, bilgi birikimi, pilot test uygulamaları, yeterli sayıda ve nitelikte eleman sağlanması konularının da en az teknolojinin bilinmesi kadar önemli olduğudur. Örneğin; titanyum ve titanyum alaşımlarının işleme teknolojisi konusunda üretime yönelik bir çalışma için bu konularda tecrübe ve bilgi sahibi bir kuruluşun içinde bir araştırma grubu sürekli çalışma göstermelidir.

Kuşkusuz bu, diğer konular için de böyledir. ODTÜ Metalürji ve Makina Mühendisliği Bölümlerinde son 10 yılda verilen tezlerin incelenmesiyle de görülebileceği gibi bu konular zaman zaman ele alınmış ancak hiçbir zaman sürekli ve ekip halinde bir çalışma grubunun konusunu oluşturamamıştır.

Aynı biçimde, bu araştırma gruplarının çalışmalarını başarıya ulaştırmada gerekli olan destek personeli de ülkemizde yeterli sayıda bulunmamaktadır. Burada gözden uzak tutulmaması gereken bir nokta da, araştırmaların endüstriye aktarılabilme olanaklarıdır. Oysa, ülkemizde genellikle araştırmalar bu amaca yönelik olmadığı gibi bu türde üst düzeydeki araştırmaların uygulanabilmesi için gerekli maddi koşullar da yoktur. Örneğin takviyeli polimerler, kabuk döküm, siyanürleme, nitirleme, karbürleme ve endüksiyon yoluyla yapılan yüzey sertleştirme ve ısıtma işlemleri konularında bir dizi araştırma ve yüksek lisans çalışması yapılmış olmasına karşın, bunlardan endüstriye aktarılan hemen hemen yok gibidir. Bu durum, diğer imalat ve imalat kontrol teknikleri için de söz konusudur.

Benzer biçimde, tahripsiz muayene kontrol floresans, X-ışın, manyetik, akustik, atomik ve kütle absorpsiyonu gibi metotlar, artık kalite kontrolünün ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu konularda ülkemizde çalışmalar üniversitelerde yoğunlaşırken, endüstri uygulamaları ise çok kısıtlıdır. Takviyeli polimerler konusunda temel araştırmalar yürütülürken, endüstride cam takviyeli plastik bile son, derece bilgisizce ve bilinçsizce kullanılmaktadır. Tesislerde yer alması gereken diğer imalat tekniklerinden :

— Kompozit malzemeler henüz üniversite ve araştırma kurumlarında araştırma konusu olup sanayiye girmemiştir.

— Kabuk döküm, kaybolan balmumu dökümü, kompozit kalıp dökümü gibi döküm yöntemleri ülkemizde çok sınırlı birkaç kullanım dışında tanınmamaktadır. Bu döküm yöntemleri halen üniversitelerin metalürji bölümleri ile TBTAK malzeme araştırma (Seramik) bölümlerinde araştırma konusudur.

— Uçak sanayii için gerekli olan kalite kontrol laboratuvarları için gerekli tüm araç ve gereçler de dışardan ithal edilmek durumundadır. Bu sanayinin gerektirdiği düzeyde bir kalite kontrol laboratuvarının kurulması da ayrıca büyük bir yatırımı gerektirecektir.

Sonuç

Uçak maliyetinde % 30-35 oranında önemli bir payı olan uçak gövdesi ve kanatları, alüminyum ve çeliğin ileri teknoloji gerektiren bir dizi imalat yöntemiyle işlenmesiyle üretilebilir. Ülkemizde bu alandaki tesisler ve bugünkü bilgi birikimi oldukça yetersiz olduğu gibi üniversitelerde yürütülen çalışmalarla endüstri ilişkisi de sağlıklı biçimde kurulamamıştır. Uçak sanayii için gerekli üretimde bulunulabilmesi için yoğun araştırma - geliştirme çalışmalarının sürdürülmesi, varolan tesislerin teknolojik düzeylerinin yükseltilmesi zorunludur. Bu açıdan değerlendirildiğinde, kurulacak uçak montaj sanayiinin bu alanda öngördüğü yerli üretim oranı olan % 85'e ulaşması, mevcut yapı içinde olanaklı değildir.

b) Uçak Motoru

Uçakların en önemli parçalarından biri olan motorun (güç kaynağı), maliyet içindeki payı % 25 dolayındadır. Dünyada jet motoru yapım teknolojisi az sayıda tekelin (Amerikan Pratt and Whitney ve General Electric, İngiliz Rolls-Royce) denetimi altındadır. Bu üç tekel dünya uçak motoru sanayisinin % 90'ını denetlemektedir İleri teknoloji isteyen uçak motoru yapımında, araştırma - geliştirme (AR-GE) çalışmaları özel bir önem taşımaktadır.

Uçak motoru yapım teknolojisini ellerinde bulunduran tekeller,kendi dışlarındaki uçak sanayiini denetleyebilmek için, uçak sanayiinin kendilisanslarıyla kurulduğu ülkelerde, uçakların diğer tüm bölümleri üretilse bile, uçak motoruna ilişkin teknik bilgileri, son derece kısıtlı düzeyde vermektedirler. Bu konuda bir örnek İsrail'dir. ABD, İngiltere, Sovyetler Birliği gibi ülkeler dışında uçak sanayiinde en ileri durumda olan İsrail de, motor bakımından ABD'ye bağımlıdır.

Uçak motorunun yapımı için ileri düzeyde teknik bilginin yanı sıra, üstün kalitede malzeme de zorunludur. Uçak motoru yapımında kullanılan malzemenin :

- Yüksek sıcaklığa dayanıklı,
- Yüksek devir hızında çalışmaya uygun,
- Atmosferin en kötü koşullarında bile en yüksek düzeyde güvenilir niteliklerde olması gerekmektedir.

Önceki bölümde,uçak yapımında kullanılan özel alüminyum ve çelik türlerinin Türkiye'de üretilmediği vurgulanmıştı. Bu açıdan değerlendirildiğinde, uçak motoru yapımı için gerekli malzemenin Türkiye'de üretilmediği açıktır. Nitekim bu nokta konuya ilişkin resmi çalışmalarda da kabul edilmektedir.

Jet motorları üretiminde kullanılan kompresör ve türbin parçalarının (Yanma Odaları, Nozullar ve Palalar) Türkiye'de yan sanayiden sağlanmasının, yan sanayinin bugünkü durumu incelendiğinde mümkün olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Uçak motorunun yerli imal olanakları açısından, motor parçalarının Türkiye'de imali, resmi çalışmalarda da mümkün görülmemekte, ancak montaj ve ayarlama düzeyinde yerli katkı olabileceği planlanmaktadır. Öngörülen yerli katkı düzeyinin azami % 10 düzeyinde olması, uçak motoru düzeyinde toplam uçak maliyetinde ancak % 2-3'lük bir yerli katkı olabileceği sonucunu vermektedir. Oysa varolan sanayinin, bu orana bile ulaşması son derece güçtür.

Uçak yapımına geçildiğinde, diğer her şey bir yana bırakılsa bile,uçak motorunda dışa bağımlılık sürecektir.

c) İniş Takımları ve Aletler

Uçak maliyeti içinde yaklaşık % 20'lik bir paya sahip olan bu grup, iniş takımları ve aletlerden (motor ve uçuş aletleri) oluşmaktadır.

Dikmeler, lastikler, contalar ve fren sisteminden oluşan iniş takımları, halen yurdumuzda imal edilmediği gibi, bu gruptaki elemanların yakın dönemde yurt içi imalatı da planlanmamıştır. Uçak yapımına geçilmesi halinde yapılacak olan ana parçaların ithal edilerek yabancı teknik bilginin denetimiyle montajdır. Böylesine bir oluşumda da, yerli katkı yalnızca yerli işçilik biçiminde olacaktır.

Aletlerde de benzer bir durum söz konusudur. Ülkemizde uçak için gerekli motor aletleri (tazyik saatleri, yakıt saatleri, hedef saatleri) üretilmemektedir. Kaldı ki, ülkemizde değil uçak sanayii, mevcut otomotiv sanayiinin bu tür gereksinimleri yurt dışından ithal yoluyla karşılanmaktadır.

Aynı şekilde uçuş aletlerinin (sürat saati, altimetre, G-saati, elektrikli ve manyetik pusulalar tırmanış göstergesi vb.) hiçbiri yurdumuzda üretilmemektedir. Yurt içinde üretilmeyen bu aletlerin, yakın gelecekte de üretimi öngörülmemektedir. Bu durumda bu parçaların komple ithalinin düşünüldüğü ortaya çıkmaktadır.

Buna göre iniş takımları ve aletler için sağlanacağı öngörülen yaklaşık % 20-25'lik yerli katkının asla ulaşılmaması mümkün olmayan bir hedef olduğu ortaya çıkmaktadır.

d) Elektrik - Elektronik Sistemler

Uçak maliyeti içinde çeşitli elektronik cihazların % 20 dolayında katkısı olduğu bilinmektedir. Yurdumuzda yılda 3,5 milyar liralık üretim boyutuna ulaşmış bir elektronik sanayii varsa da, söz konusu sanayii imalatının % 90'ı, TV alıcısına dayalı dayanıklı tüketim cihazı imalatıdır. Uçaktaki denetim ve haberleşme cihazlarının yapım teknolojisine biraz uygun kuran-portör imalatı ise 16 milyon TL dolayında olup toplam imalat içindeki payı % 0.4'dür. Yüksek frekans teknolojisi henüz yurdumuzda iyi bilinen bir teknoloji olmaktan uzaktır. Özel sektördeki girişimler sektör içinde kayda değer bir ekonomik boyuta ulaşmamış, bu alandaki bir kamu yatırımı ise henüz imalata başlamamıştır. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Elektronik Sanayii hazırlık çalışmalarında ulaşım araçlarındaki elektronik sistemlere ilişkin olarak 1976 -1977 dönemi için toplam 650 milyon liralık bir talep tahmin edilmekte ve imalının ancak bir araştırma konusu olabileceği belirtilmektedir.

Ülkemizde elektronik sanayiine girdi sağlayacak devre elemanı, bağlayıcı elektro-mekanik elemanlar ve özellikle ölçü aleti gibi çeşitli parçaların değil imalatı, düzenli ithalatı bile gerçekleşmemiştir. 3.2 milyar liralık üretim yapan TV alıcı sanayii bile kendi sardıkları birkaç kandansatör ve yaptıkları sürgülü potansiyometre dışında tüm devre elemanlarını ithal etmektedir. Uçak yapımında kullanılacak yüksek frekans devre elemanlarının, bağlayıcıların eş eksenli (coaxial) kabloların yerli piyasadan temin edilemeyeceği kesindir. Benzer şekilde en basit ampermetrenin yapılamadığı ülkemizde, çok yüksek güvenilirlikli uçak ölçü aletlerinin yan sanayiden temini de düşünülmemelidir.

Elektrik Motoru

Yurdumuzda imal edilen motorlar çoğunlukla küçük güçlü (1 - 20 BG) sincap kafesli asenkron motorlardır. Diğer çalışma ilkelerine sahip "(rotoru sargılı, asenkron, turbo senkron, çıkıntılı kutuplu senkron) motor imalatı yoktur. Toplam 414 milyon TL sermayeli 19 kuruluş tarafından gerçekleştirilen imalat içinde patlayıcı gazlara karşı korumalı, yüksek ısılarda çalışan, düşey, yatay konumlu vb. motorlar yoktur. Motor fabrikaları yada ilgili yan sanayi hız kontrol edici elektronik aygıtlar da yapmamaktadır.

Hız denetimi, enstrumantasyon, servo uygulamaları gibi alanlarda önemli olan doğru akım motorları imalatı ise yurdumuzda yoktur. Otomotiv sanayiinin bir yan sanayi dalı olarak üretilen cam silecek motorları genel amaçlı bir doğru akım motoru sayılamaz ve yüksek güvenilirlik gerektiren uygulamalar için bu bu yapım teknolojisinden yola çıkılmaz.

Kablo

Yurdumuzda kablo imalatı oldukça yüksek kapasitededir. Elektronik cihazların montajında kullanılan kablolardan da yurt içinde imal edilmektedir. Ne var ki bu alanda çeşit azlığı, plastik malzemenin ısıya dayanıksızlığı gibi sorunlar vardır. Özel türler olarak nitelenebilecek eşeksizli, blendajlı gibi türlerinin ise imalatı yoktur. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık çalışmalarında telekomünikasyon kabloları üretiminin desteklenmesi için teşvik uygulaması önerilmesinin nedeni de ekonomik ve teknolojik nitelikleriyle bu dalın gelişmemişliğinin bir göstergesidir.

Akümülatör

Yurdumuzdaki akümülatör sanayii otomotiv sanayiinin bir yan sanayii durumundadır. Üretim hedefleri saptanırken temel alınan veri, bu sanayi dalının üretimi ve yurdumuzdaki araç farkıdır. Bu durum akümülatör imal teknolojisine de yansımıştır ve yalnızca otomotiv sanayii için gerekli boyutlarda kurşun akü yapımı gerçekleşmiştir. Üretim hakkında tutulan tüm istatistiklerin 6V-110A kurşun akü cinsinden verilmesi de bu gerçeği vurgulamaktadır.

Profesyonel elektronik cihazlar için gereken Ni-Cd, Ni-Fe gibi aküler, doldurulan kuru bataryalar yurdumuzda yapılmamaktadır.

Sonuç

Yurdumuzda kurulması söz konusu uçak sanayiine destek olabilecek, onu ürünleri ile besleyebilecek bir elektrik-elektronik imalat sanayii olmadığı görülmektedir. Yüksek güvenilirlikli, yeterli çeşitle bir üretim olmadığı için «kapasite fazlalığı var mıdır?» sorusunu sormak bile gereksizdir. Uçak sanayii için gerekli «elektrik-elektronik cihaz ve sistemlerini yurdumuzda kurulu yan sanayiden temin edebiliriz» görüşü resmi çalışmalarda yer almakta,yetkililerce ifade edilmektedir. Bu konuda daha da ileriye gidilerek, uçak sanayiinin

kurulma dönemi içinde, uçak için gerekli elektrik-elektronik sistemlerde % 40'lık bir yerli imal oranına ulaşılabileceği söylenmektedir.

Elektrik-elektronik sanayiinin bugünkü yapısına ilişkin saptamalar, bu yaklaşımın boş bir hayal olmaktan öteye geçemeyeceğini ortaya koymaktadır. Gerekli elektrik-elektronik sistem elemanların yurt içi üretimi için, ciddi yatırım plan ve programlarının olmayışı da gelecekteki durumu, bugünden göstermektedir. Uçak montajına geçildiğinde büyük bir olasılıkla «yurt içinden temin, yerli imal» görüşleri bir kenara itilecek ve uçakların elektrik-elektronik sistem gereksinimleri yurt dışından ithal edilerek, dışa bağımlılık sürdürülecektir.

DEĞERLENDİRME

Önceki bölümlerde uçağı oluşturan ana grupların her birinde öngörülen yerli imal oranlarına ulaşamayacağı nedenleriyle açıklandı. Bu konuda vurgulanması gereken, yetkililerin resmi çalışmaların sonuçlarını da çarpıttığıdır. Bir an resmi çalışmaların öngördüğü tüm yerli imal oranlarına ulaşıldığı varsayılsa bile, ulaşabilecek yerli imalat oranının uçak maliyeti oranlarına ulaşıldığı varsayılsa bile, ulaşabilecek yerli imalat oranının uçak maliyeti içindeki payı % 40-45 dolayında olacaktır. Oysa, TUSAŞ Genel Müdürü Mehmet Akyurt, 30.10'1977 tarihinde Milliyet Gazetesinde, beş yıllık bir süre içinde uçak maliyetleri içinde yerli oranın % 90 olacağını söylemektedir. Bu ifade gerçeği çarpıtmaktan öte bir şey değildir. Kaldı ki, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Oğuzhan Asiltürk de, ayna açık oturumda uçak maliyeti içindeki payı % 25 dolayında olan uçak motorunun 15 yıldan önce yerli imalinin mümkün olmadığını söylemektedir. TUSAŞ Genel Müdürünün bu beyandan sonra bile beş yıl içinde uçağın yerli imalinin % 90'a ulaşacağını söylemesi konuya yaklaşımının ciddiyetinin göstergesidir.

Ülkemizde sanayiinin bugünkü çarpık yapısı içinde, uçak imaline gidilmesi halinde yapılacak olan parçaların büyük bir bölümünün (yaklaşık % 90 oranında) yurt dışından ithal edilerek ülkemizde monte edilmesidir.

Resmi çalışmalardaki öngörülen yerli imal oranları da bu yaklaşımımızı doğrular niteliktedir. Hedeflenen % 45 yerli imal oranının % 70 kadarını yerli işçilik oluşturmaktadır. Yerli malzemenin payı ise yerli oranın % 25-30 dolayındadır. Başka bir deyişle toplam uçak maliyetinin yurt içinden sağlanacak malzemesi toplam sını maliyetin ancak % 11-13'ünü oluşturmaktadır. Bu veriler, ulaşılacağı iddia edilen % 90 yerli imal oranının anlamsızlığını kanıtlamaktadır.

Bu konuda somut bir örnek de otomotiv sanayiidir. Resmi çalışmalarda, 1976 değerleriyle otomotiv sanayiinde yerli imal oranının % 60-70 dolayında kabul edilmektedir. Oysa, bu konuda yapılan bir araştırma, gerçek yerli imal oranının % 43.2 oranında olduğunu göstermektedir (4). Kaldı ki, bu oranın kar transferini, yatırım mallarına ödenen tutarı, yabancılara ödenen personel giderleri gibi faktörler de, göz önünde tutulduğunda daha düşük olması söz konusudur.

Bu süreçte, örnekleri otomotiv sanayiinde görüldüğü gibi, ana parçaların yurt dışından çokuluslu tekellerden ithal edilerek yurt içinde monte edilmesine

dayalı montajcı bir uçak sanayii kurulmuş olacaktır. Uçak parçalarının ithal edildiği çokuluslu tekeller, bu defa tekel fiyatlarıyla komple uçakları değil, uçak parçalarını ülkemize satacaklardır. Çokuluslu tekeller açısından Türkiye'de uçak imalatından dolayı herhangi bir pazar kısılması olmayacağı gibi, tekeller belki de, sattıkları parçalarda transfer fiyatları mekanizmasıyla daha çok sömürde bulunma olanağını elde edebileceklerdir.

Öte yandan, zaman içinde uçağın bazı parçaları ülkemizde imal edilebilse bile, bu parçaları üretmek için gerekli makina ve donanım yine emperyalist ülkelerden ithal edilecektir. Ayrıca, üretim için gerekli teknoloji de, bu ülkelerden alınacaktır. Böylece, yerli uçak montajında, hammadde yönünden dışa bağımlılığa ek olarak, üretim için gerekli makina - donanım ve üretim bilgisi (teknoloji) yönünden de, dışa bağımlılık sürecektir.

Bugün, uçak sanayiinin kurulmasında, ekonomik etkenlerden çok siyasal etkenlerin ağır bastığı görülmekte, bu sanayiinin kurulmasıyla savunma amaçları açısından dışa bağımlılığın azaltılabileceği görüşü öne sürülmektedir.

Oysa, kurulacak olan uçak sanayii kesinlikle dışa bağımlılık sorununu ortadan kaldırmayacağı gibi, daha üst düzeyde sürdürülmesi sonucunu verecektir. Çeşitli siyasal-ekonomik nedenlerle ülkemizin uçak satın almasının önlenmesine yönelik olarak gündeme getirilebilecek politikalar (ambargo vb.), montajcı bir uçak sanayiinin kurulmasıyla da geçerli olabilecektir. Bu kez, çokuluslu tekellerin, uçak yapımında kullanılacak parçaların ve makinaların ithalatını kısıtlamaları halinde, fabrikalar işlemez duruma düşecek ve atıl kalacaktır. Ülkedeki çarpık kapitalist yapı içinde kurulacak olan uçak sanayii, görüldüğü gibi dışa bağımlılığı ortadan kaldırmamaktadır.

Kaldı ki, dışa bağımlılık olgusu, sadece uçak sanayiine özgü bir olay olmayıp, Türkiye'nin emperyalist-kapitalist ilişkiler ağı içindeki çarpık kapitalist yapısının kaçınılmaz bir sonucudur. Kurulacak uçak sanayii, bu dışa bağımlılığın, azaltılması yerine daha da artması sonucunu verecektir. Emperyalist metropollerden birinin yada bir diğerinin teknolojisinin seçimiyle genelinde emperyalist-kapitalist sisteme olan bağımlılık yeni bir sanayi dalında daha pekiştirilecektir.

SONUÇ

Buraya kadar söylediklerimizle, son günlerde kamuoyunu işgal eden «savaş uçağı imalatı» konusunda ülkemizin durumunu ve koşullarını sergilemeye çalıştık.

Görülüşü gibi üzerinde durulması, düşünülmesi ve çözülmesi gereken sorun; emperyalist-kapitalist sistemin gelişmiş, o, yada bu ülkesinin uçağının Türkiye'de monte edilmesi değil, uçak sanayiinin de içinde yer aldığı genel sanayinin kalkınmasının ve ekonominin hangi doğrultuda gelişeceği sorunudur.

Bu sorunun çözümüne giderken yanıtlanması gereken tek ve önemli sorudur: Bu çözüm kimin yararına olacaktır? Emperyalist-kapitalist sistem içinde

kalinması yolunda sömürü, baskı ve zulüm düzenini sürdürmede kararlı bir avuç egemen azınlık yararına mı; yoksa buna karşı direnen, bu sistemin dışına çıkılarak sorunların çözüleceğine inanan geniş emekçi yığınlar yararına mı?..

Halkının çıkarlarını savunan Türkiye mühendis ve mimarları ve onların örgütü TMMOB ikinci yanıtı benimsemekte, sorunların bu yanıt doğrultusunda verilecek mücadelelerle çözülebileceğine inanmaktadırlar.

TMMOB, Odaları ve üyeleri «savaş uçağı imalatı»na da böyle yaklaşan, bu inançla, bugüne dek olduğu gibi bugünden sonra da bu mücadelelerde kendi alanlarında ve kendi paylarına düşen görevleri güçlendirerek sürdüreceklerdir.

KAYNAKLAR

1) İktisadi Rapor, 1977

2) «Sanayi Girdi Yoluyla Dışa Bağımlılığı» Dr. Sevil Korum, TMMOB Makina Mühendisleri Odası, 1977 Sanayi Kongresi Tebliğı

3) Türkiye'de Makina imalat Sanayi ve İhraç İmkanları, Nergis Engin, IGEME Yayınları No. 47

4) Ülkemizde Taşıt Araçları Yapımcılığının Yapısı Üzerinde Görüşler, İsmet Rıza Cebi, Mühendis ve Makina, s. 228.»

4.8

tmmob "1978 bütçesi görüşülürken, sendikasız kamu görevlilerinin ücretleri sorunu üzerine görüşler" raporu

Ocak 1978'de yayımlanan rapor, aynen şöyle :

«Mühendisler ve mimarlar olarak bir parçasını oluşturduğumuz, sendikasız kamu çalışanlarının sayısı 1 milyona yakındır. Aileleriyle birlikte değerlendirildiğinde nüfusun önemli bir bölümünü oluşturan bu kesimin ücretleri

temel hukuki çerçeve olan 657 sayılı Yasa ve ilgili yönetmeliklerce belirlenmektedir. Memurların ücretlerini belirleyen katsayı düzeni, bugüne değin, memurların lehine değil, kesinlikle aleyhine işlemiştir. Bu mekanizma sendikasız kamu çalışanlarına ücretlerinin belirlenmesinde söz hakkı tanımamaktadır. Bugün, memurlar, iş ve çalışma koşullarının düzeltilmesi, daha iyi ücretler elde edebilmesi mücadelesinde etkin bir silah olan toplu sözleşmeli grevli sendikal haklar için kararlı bir biçimde mücadele etmektedirler. Sendikasız kamu çalışanları sendikal haklar için mücadele ederken, geç mis siyasal iktidarların «işçi-memur ayrımı» uygulamasıyla, sendikal haklara sahip olanların elinden bu hakkı alıp, onları memur sayarak, memur kapsamını genişletmeye çalışmaları, TMMOB olarak karşı çıktığımız olumsuz bir gelişmedir.

60.000 mühendis ve mimarın yasal ve yetkili temsilcisi olan TMMOB, sendikal hakların elde edilmesi sürecinde, mevcut yasal çerçeveden (657 sayılı Yasa

ve diğer ilgili mevzuat) kaynaklanan sorunların çözümü doğrultusunda çalışmayı da temel bir görev bilmektedir.

Katsayı uygulamasının getirildiği 1970'den 1977 Martı'na kadar olan dönemde, fiyatlar İstanbul Ticaret Odasının istatistiklerine göre % 210 dolayında artmıştır. Aynı dönemde net memur ücretlerinde ortalama artış % 85 olmuştur. 1977 Mart'ından bu yana olan fiyat artışları göz önünde tutulmadığında bile, memurların alım gücünün % 42 oranında azaldığı ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte, memurların ücretlerini belirleyen katsayı düzeninin bugüne değin, memurların lehine değil, kesinlikle aleyhine işlenmiş olması birincil etkidir.

657 sayılı Yasaya göre katsayının belirlenmesine ilişkin olarak göz önünde tutulması gereken üç kriter

a) ülkenin ekonomik gelişmesi,

b) Genel Geçim Koşulları,

c) Devletin maddi olanakları

olup, bu kriterlerden yalnızca «Devletin maddi olanakları» kriteri dikkate alınmış ve her defasında katsayı olması gerekenin altında saptanmıştır. Devlet Planlama Teşkilatının bu üç ölçüde göre bulduğu ancak uygulanmayan katsayılar, bu savın kanıtlarıdır. DPT'ye göre katsayı 1973'te 10, 1974'te 12, 1975'te 14, 1976'da 17 olarak saptanmalıydı. Oysa, katsayı 1975'te 9, 1977'de ise 12'dir. Bugün 12 olan kat sayıyı beş arttırarak 17 olarak belirlemekle, ancak 1976'da olması gereken düzeye ulaşabilecektir. Öte yanda, gösterge tablosunun küçük dereceli memurların aleyhine olan yapısı nedeniyle, katsayı artışları, memurların çoğunluğunu oluşturan küçük dereceli memurlara değil, az sayıda yüksek de reçeli memurlara yaramıştır.

Asgari ücretlerdeki artış sonucu en az memur maaşının brüt 3300 TL olması, bütün derece ve kademeler için 12 olan katsayıyı pratikte, 11. - 15. dereceli memurlar için aşağıdaki rakamlara eşit düzeye getirmiştir.

Derece	Gösterge Kademe	3300 TL Brüt Maaşa (TL)	Tekabül Eden Katsayı
11	I	250	13.2
12	I	230	14.3
13	I	210	15.7
14	I	185	17.8
15	I	160	20.6

Bu durumun gösterdiği, memur maaşlarında gerçekçi bir artış Bağlanabilmesinin katsayı artışıyla değil, toplu ücret artışlarıyla mümkün olduğudur. Yine bizzat bu sonuç, alt derecelerin iptal edilerek, gösterge tablosunun daha dar bir biçimde düzenlenmesi zorunluluğunu doğurmuştur.

Katsayının sürekli olarak düşük tutulmasının yanı sıra 657 sayılı Yasada yer alan sosyal hakların bir çoğunun kullanımı, gerekli yönetmelikler

çıkarılmayarak, siyasal iktidarca fiilen önlenmiştir. Örneğin, Mahrumiyet Yan Ödeneği ve Yakacak Yardımı uygulamaları yedi yıl önlendikten sonra 1977 yılı içinde yürürlüğe konmuştur. Yiyecek Yardımı ise gerekli yönetmelik hala çıkarılmadığından uygulamamaktadır. Bu sosyal hakların uygulamasında, Bütçe Yasalarında saptanan tutarlar esas alınmaktadır.

Kadro sorunu da memurların önemli bir sorunudur. Yüz binlerce memur kadrosuzluk nedeniyle terfi edememekte, aldığı yan ilerlemeler (kademe ilerlemeleri), bir üst derecenin göstergesinden az olduğu için maddi kayıplara uğramaktadır.

1968'den bu yana artmamış olan ve son derece yetersiz olan Asgari Geçim indirim konusu, üzerinde önemle durulması gereken diğer bir konudur. Asgari Geçim indiriminin yükseltilmesi ayrı bir yasa tasarısı gerektirmekte olup. Bütçe Yasasıyla doğrudan bir ilişkisi yoktur. Bu nedenle bu raporda, «Asgari Geçim indiriminin Özel İndirim biçimine dönüştürülerek yalnızca ücretlilere uygulanması ve Asgari Ücrete eşit kılınması» temel önerisiyle konunun vurgulanmasıyla yetinilmiştir.

Geçtiğimiz dönemde, siyasal iktidarın kamu çalışanları üzerinde ayrımcı politikaların bir aracı haline gelen «Yan Ödemeler» konusu ayrı bir çalışmada ele alınacaktır. Bu raporda, konunun yalnızca Bütçeyi ilgilendiren yönlerine değinilmiştir.

SOSYAL HAKLAR, YASAL DAYANAKLAR VE UYGULAMA

1. DOĞUM YARDIMI

UYGULAMA BİÇİMİ

Devlet Memurlarından çocuğu dünyaya gelenlere her yıl Bütçe Kanunu ile tespit edilecek miktarda doğum yardımı ödeneği verilmesi.

UYGULAMA DAYANAĞI

657 Sayılı Yasanın 207. maddesi cari Bütçe yasaları.

1977 YILI BÜTÇE YASASINDAKİ BİÇİMİ

«657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 207. ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun 176'ncı maddeleri gereğince ödenecek olan doğum yardımı (300) lira olarak ödenir.

2. YAKACAK YARDIMI UYGULAMA BİÇİMİ

UYGULAMA BİÇİMİ

«Devlet memurlarının hangi hallerde ve hangi yerlerde ve ne miktarda ve ne şekilde yakacak yardım ödeneğinden faydalanacakları ve bu yardımın uygulanmasıyla ilgili esaslar Maliye Bakanlığı ile Başbakanlık Devlet Personel Dairesinin birlikte hazırlayacakları bir yönetmelik ile tespit olunur.»

UYGULAMA DAYANAĞI

657 Sayılı Yasanın 213 maddesi Bakanlar Kurulunun 27.10.1977 tarih ve 7/13985 sayılı Kararıyla kesinleşen ve 28.10.1977 tarihli Rssrni Gazetede

yayınlanan Yakacak Yardımı Yönetmeliği

1977 YILI BÜTÇE YASASINDAKİ BİÇİMİ
Yer almamıştır.

3.AİLE YARDIMI

UYGULAMA BİÇİMİ

«Evli bulunan devlet memurlarına aile yardım ödeneği verilir. Bu yardım, memurun her ne şekilde olursa olsun çalışmayan eşi ve çocukları için her yıl Bütçe Kanunlarında tespit edilecek miktarlarda ödenir.

UYGULAMA DAYANAĞI

657 Sayılı Yasanın, 206. - 207. maddeleri - Cari Bütçe Yasaları

1977 YILI BÜTÇE YASASINDAKİ BİÇİMİ

44. madde «657 sayılı Devlet Memurları Kanununun ve 926 sayılı TSK Personel Kanununun 153 - 156 ncı maddeleri gereğince ödenecek olan aile yardımı 1977 mali yılında yalnız çocuklar için verilir.» Bu ödemelerin yasada memurun eşi ve çocukları için verilmesi öngörüldüğü halde, bugüne değin uygulamada yalnız çocuklar dikkate alınmıştır.

1976 Bütçe Yasasında yer alan konuya ilişkin madde CHP Meclis Grubunun Anayasa Mahkemesine başvurusu sonucu, Anayasa Mahkemesinin 15.3.1977 tarih ve 15879 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 9.12.1976 tarih ve 1976/52 sayılı kararıyla, ödemenin salt memurun çocuklarına değil, eşini de kapsamı gerektiği gerekçesiyle iptal edilmiştir. Durum buyken, Anayasa'ya aykırılığı tescil olmuş ve uygulama 1977 Bütçesinde de aynen yer almıştır.

4.YİYECEK YARDIMI

UYGULAMA BİÇİMİ

«Devlet memurlarının hangi hallerde yiyecek yardımından ne şekilde faydalanacakları ve bu yardımın uygulanması ile ilgili esaslar Maliye Bakanlığı ile Başbakanlık Devlet Personel Dairesinin birlikte hazırlayacakları bir yönetmelik ile tespit olunur.»

UYGULAMA DAYANAĞI

657 Sayılı Yasanın 213. maddesi

1977 YILI BÜTÇE YASASINDAKİ BİÇİMİ

«657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 212 nci maddelere göre yiyecek yardımı yönetmeliği çıkıncaya kadar TSK'de (Jandarma dahil) görevli devlet memurları ile ordu hastabakıcı, hemşire ve ebelere yiyecek yardım karşılığı ayda (75) lira ödenir. Bugüne değin söz konusu yönetmelik çıkarılmayarak, memurların bu haktan yararlanmaları önlenmiştir.

5. KONUT YARDIMI UYGULAMA BİÇİMİ

UYGULAMA BİÇİMİ

«Devlet memurlarının lüzum ve zaruret görülen yerlerde kiralık konut ihtiyaçları, İmar ve İskan Bakanlığınca tespit edilerek Bakanlar Kurulunca onanacak projeler gereğince, genel ve katma bütçelere her yıl konulacak ödeneklerle tesis edilecek fondan karşılanır. Bu madde hükmü özel kanunlarla düzenlenir»

UYGULAMA DAYANAĞI

657 sayılı Yasanın 193. maddesi

6.MAHRUMİYET YERİ ÖDENEĞİ

UYGULAMA BİÇİMİ

Mahrumiyet yerlerinde çalışanlara ne zaman, hangi hallerde ve görevlerde ödenek verileceği, ne zaman ve hangi şartlarda bu ödenek hakkının kaybolacağı hususları ile ödeme usulü, şekil ve şartları, mahrumiyet yerlerinin kaç derece olacağı, tespit edilen bu derecelere girecek yerler Devlet Personel Dairesinin teklifi yerine Bakanlar Kurulunca tespit olunur.»

657 sayılı Yasanın 196 -198. maddeleri Bakanlar Kurulunun 7/13297 sayı ve 31.3.1977 tarihli kararıyla yürürlüğe konulan ve 4.5.1977 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan Mahrumiyet Yeri ödeneği Uygulama Esasları.

Bütçe Yasasınının 46. maddesi ödenecek azami tutarları 1. bölgede 3000 TL/Ay 2. bölgede 2000 TL/Ay olarak tespit etmiştir; Oysa söz konusu yönetmelikte, mahrumiyet yeri bölgesi kapsamı çok dar tutulduğu gibi, 1. bölge için belirlenen 500 TL/Ay 2 bölge için belirlenen 300 TL/Ay Bütçede öngörülen tutarların çok altında ve yetersizdir.

7. FAZLA MESAİ ÜCRETLERİ

UYGULAMA BİÇİMİ

Devlet Memurları Fazla Çalışma yönetmeliğinde belirtilmiştir.
657 sayılı Yasanın 178. maddesi 8.8.1971 ve 13.3.1975 tarihli Resmi Gazetelerde yayınlanan yönetmelikler.

1977 YILI BÜTÇE YASSINDAKİ BİÇİMİ

Bütçe Yasasınının 49. maddesi a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun değişik 178. maddesine ve Devlet Memurları Fazla Çalışma Yönetmeliği hükümlerine göre Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulan fazla çalışma programlarına dayanarak saat başına yapılacak ödeme (10) liradan az, (20) liradan çok olamaz.

1976 Bütçesinin benzer nitelikteki maddesi, Anayasa Mahkemesinin 1977/52 sayı ve 9.12.1976 tarihli kararıyla, iptal edildiği halde, söz konusu madde 1977 Bütçe yasasında da aynen yer almıştır.

8.GİYECEK YARDIMI

Giyecek Yardımını düzenleyen yönetmelikte hangi görev unvanlarına ne gibi giyecek yardımında bulunulacağını belirtmiştir. Ancak, pratikte çeşitli kurumlar, farklı uygulamalarda bulunmakta, çalışan personel arasında ayrılık gütmektedir. Yine bazı kurumlar, aynı yardımda bulunurken, bazıları nakti yardımda bulunmaktadır.

UYGULAMA DAYANAĞI

657 sayılı Yasanın 211. maddesi 12.12.1972 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 7/5314 ve 26.1.1976 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 7/10845 sayılı kararnameler

1977 YILI BÜTÇE YASASINDAKİ BİÇİMİ

Somut bir hüküm yoktur.

9.HARCIRAHLAR

UYGULAMA BİÇİMİ

Bütçe yasalarında memurların derecelerine göre belirlenmektedir. Cari Bütçe Yasaları 6245 sayılı Harcırâh Yasası

UYGULAMA DAYANAĞI

Cari Bütçe Yasaları

6245 sayılı Harcırâh Yasası

1977 YILI BÜTÇE YASASINDAKİ BİÇİMİ

977 Bütçesinin 34. maddesi uyarınca

1. derecedeki memurlara günde 110 TL

2-3 derecedeki memurlara günde 90 TL

4. derecedeki memurlara günde 75 TL

5-6 derecedeki memurlara günde 60 TL

7. derece ve daha aşağı memurlara günde 50 TL ödenmektedir. Oysa, 1976 Bütçesinin benzer hükmü, Anayasa Mahkemesince, Harcırâh Yasasına aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Saptanan tutarlar çok yetersiz olup, görevli giden memurlar zarara uğramaktadırlar.

SOSYAL HAKLARA İLİŞKİN ÖNERİLER

Mevcut uygulamaları ve yasal dayanakları yukarıda belirtilen sosyal hakların, 1978 Bütçesiyle belirlenecek yönlerine ilişkin olarak önerilerimiz aşağıdadır.

1. DOĞUM YARDIMI

Bugün memur eşleri, doğumda devlet hastanelerinin olanaklarından yararlanabilmektedir. Ancak, dünyaya gelen çocuğun zorunlu giderleri göz önünde tutulduğunda, mevcut 300 TL'lık uygulamanın çok yetersiz olduğu açıktır. Önerimiz, doğum yardımının 3000 TL'ye yükseltilmesidir.

2. YAKACAK YARDIMI

Bu yardım için gerekli ödenek 1977'de Bütçe kalemlerinde aktarma ile sağlanmıştır. 1978 Bütçe Yasasında, uygulamanın 12 ay/yıl olması esasıyla, gerekli ödeneğin yer almasını öneriyoruz.

3. AİLE YARDIMI

Bu konuda uygulamadaki Anayasaya aykırılığın giderilmesi, aile yardımı ödeneğinin, salt memurun çocukları için değil, eşi için de geçerli olacak biçimde belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, ilgili maddede uygulama tutarları çocuk ve eş için ayrı ayrı belirtilmelidir. Önüne geçilemeyen hayat pahalılığı karşısında, bir çocuğun beslenme-giyim-eğitim giderlerinin mevcut

50 TL gibi bir tutarla karşılanması mümkün değildir. Çalışmayan eş için yapılacak yardımın da gerçekçi bir düzeyde olması gerekmektedir. Önerimiz, çocuk yardımının çocuk başına 250 TL/ay, çalışmayan eş yardımının 1000 TL/ay olarak belirlenmesidir.

4. YİYECEK YARDIMI

Bu konuda gerekli yönetmeliğin gecikmeksizin çıkarılması zorunludur. Tüm memurlara iş yerlerinde ücretsiz olarak yemek verilmesi ilke olarak kabul edilmeli ve gerekli ödenek Bütçede yer almalıdır. Ücretsiz yemek verilmediği veya memurun bu olanaktan yararlanmak istemediği durumlarda, memurlara net 750 TL/ay, yiyecek yardımı verilmelidir.

5. KONUT YARDIMI

Konuya ilişkin harcamalar için yeterli ödenek Bütçede yer almalıdır. Önümüzdeki dönemde de «devletçe yeterli sayıda konut yaptırılmasını ve bu konutların düşük tutarlarla kiralanmasına» yönelik yasal girişimlerde bulunulmalıdır.

6. MAHRUMİYET YARDIMI

Mahrumiyet Yeri Ödeneği için Bütçede 1977 yılı için öngörülen üst sınır olan 3000 TL, uygulama tutan olarak belirlenmeli, ilgili yönetmelikte gerekli değişiklikler yapılarak mahrumiyet bölgesi olarak mevcut yönetmelikte yer almayan fakat sermayeye teşvik söz konusu olduğunda gerice yöre kabul edilen bölgeler de mahrumiyet belgesi sayılmalı, ödenekler net ve vergisiz olarak ödenmeli, belediye sınırları dışındaki şantiye, işletme maden vb. tesislerde çalışan memurlara, tesisin yerinin mahrumiyet yeri olup olmadığına bakılmaksızın, mahrumiyet yeri ödeneği ödenmelidir.

7. FAZLA MESAI ÜCRETLERİ

Anayasaya aykırılığı belirlenmiş olan fazla mesailerin maktu olarak saptanması yöntemi terk edilmeli, fazla mesai ücretleri, sigortalılarda olduğu gibi memurun maaşının aylık çalışma saatine bölünmesiyle bulunan rakama, hafta-içi günlerde % 100, resmi tatil günlerinde % 200 zam eklenerek bulunmalıdır. Bütçede ilgili madde bu doğrultuda düzenlenmeli ve konuya ilişkin yönetmelikte gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

8. GİYECEK YARDIMI

Konuya ilişkin yönetmelikte, uygulamada çıkan aksaklıkları giderici doğrultuda değişiklik yapılmalı, uygulamanın kapsamı genişletilmeli, gerekli ödenek Bütçede yer almalıdır.

9. HARCIRAHLAR

Bütçede ilgili hüküm Harcırah Yasasına uygun olmalı, önümüzdeki dönemde de, 1954 yılında çıkarılmış bulunan Harcırah Yasasını günün koşullarına uygun hale getirecek yasal düzenleme yapılmalıdır.

YAN ÖDEMELER SORUNU

Bugün yan ödeme uygulaması çalışanlar arasında ayrılıklar yaratan, keyfi biçimde ve adeta «ulufe» olarak dağıtılan yapıdadır. 1976 ve 1977 yıllarında, bütçe yasasıyla getirilen bir hükümlerle yan ödeme üst tutarları sınırlanmıştır. Oysa Anayasa Mahkemesinin daha önce sözü edilen kararında, bu hüküm

Anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiş ise de 1977 Bütçesinde aynen yer almıştır. Yan ödemeleri düzenleyici kararnamenin yeniden düzenlenmesi aşamasında, TMMOB olarak görüş ve önerilerimizi belirteceğiz. Konunun bütçeye ilişkin hükümleri açısından önerilerimiz : 1977 Bütçe Yasasının: 50 Maddesinin D. Hükümünde Milli İstihbarat ve Emniyet Teşkilatında yer alanlara tanınan hakların tüm memurlara tanınması, yan ödemelerin ücretten ayrı vergilendirileceğinin Bütçe yasasında belirtilmesi ve Anayasaya aykırılığı belli olan üst sınır uygulamasının bütçede yer almamasıdır.

MEYAK ÜZERİNE :

1970'den bu yana kamu kesiminde çalışan memurların büyük bir bölümünün maaşlarından % 5 MEY AK kesintisi yapılmaktadır. Yasal olmayan bu kesintilerin toplamı milyarlarca ulaşıp olup, bu fon Maliye Bakanlığınca, kamu iktisadi kuruluşlarının ve dolayısıyla sermayenin finansmanında kullanılmaktadır. Yedi yıldır kuruluş yasası çıkarılmayan MEYAK'ın, memurların konut, kredi vb. sorunlarının çözümü doğrultusunda çalışacağı öne sürülmektedir. Oysa bu amaçların gerçekleşmesi için yeni bir kuruma gerek yoktur. Emekli Sandığının bugün olduğu gibi turistik otel-iş hanı işletmeciliğini bir kenara bırakıp, çalışanların sorunlarının çözümü doğrultusunda çalışması halinde, MEYAK'ın yerine getireceği iddia edilen işlevler, Emekli Sandığınca gerçekleştirilebilecektir. Bu açıdan, TMMOB olarak yıllardır savunduğumuz talebimizi bir kez daha vurgulayarak «MEYAK'a HAYIR» diyor ve bugüne değin yapılan kesintilerin faiziyle birlikte iadesini talep ediyoruz.

SONUÇ:

Hayat pahalılığının yılda % 50'ye varan oranlarda arttığı ülkemizde, memurların ücretlerinin son derece yetersiz olduğu açıktır. TMMOB olarak, soruna mevcut katsayı düzeni içinde çözüm bulunamayacağına ve çözüm yolunun tüm sendikasıız kamu çalışanlarına «Toplu sözleşmeli - grevli sendikal hakların» tanınmasından geçtiğini vurguluyoruz.

Bizler, mühendisler, mimarlar ve onların örgütü olarak bu hakkı elde etme mücadelemizi sürdürürken, bu aşamada, mevcut koşulları değerlendiriyor ve aralarında DPT'nin de yer aldığı bir çok kuruluşun saptamalarına göre, çalışanların asgari gelirinin ayda net 5000 TL olması gereğinin altını çizmekte yarar görüyoruz. Bu açıdan değerlendirildiğinde;

Yasalarda yer aldığı halde uygulanamayan veya yetersiz düzeyde uygulanan sosyal hakların önerdiğimiz biçimde uygulanmasının, memurlara yeterli sayıda kadronun bütçede yer almasının, asgari geçim indiriminin asgari ücret düzeyine çıkarılmasının ve katsayının tüm bu uygulamalarla, birlikte ele alınarak en az memur maaşını net 5000 TL. düzeyine getirecek düzeyde saptanmasının zorunlu olduğunu belirtiriz.»

4.9

tmmob " yakacak raporu "

1978'in Şubat ayı içinde, TMMOB'ce bir «Yakacak Raporu» yayımlandı. «Ülkemizde uygulanan çarpık yakacak politikası nedeniyle, halkımıza, asgari ısınma olanakları bile sağlanamamaktadır. Bu politika değişmediği sürece,

halkımız, her geçen yıl, daha çok üşüyecektir.» / «Yakacak sorununun çözümü, halkın en temel gereksinimlerini karşılamak için, tüm kaynakların halk yararına seferber edilmesine bağlıdır.» denilen söz konusu rapor,aynen şöyle:

«GİRİŞ

insanların en temel gereksinimleri beslenme, barınma ve giyinmedir. Yakacak sorunu, bu temel gereksinimlerden barınma ve beslenmeyi doğrudan ilgilendiren; kışların çetin geçtiği ülkemizde halkımızın en önemli sorunlarından olan bir konudur. Fakat konunun bu önemine karşın, ülkemizdeki yakacak olayının niteliği bir bütünsellik içinde incelenmemiştir. TMMOB olarak, uzmanlık alanlarımıza dayanarak; yakacak sorununun çeşitli boyutlarını sergilemenin, bugüne kadar yaptığımız çalışmaların önemli bir parçası olacağını düşündük. Böylece konunun güncelliği etrafında kopartılan ve bizce yanlış başlangıç noktalarından hareket eden görüşlerle halkımızın yanıtılmasına da meydanı bırakmamış olacağız.

Yakacak sorunu her şeyden önce enerji sorununun bir parçasıdır (x). Türkiye'de enerji sorunu yalnızca elektrik enerjisi veya petrol gereksinimleri açısından ele alındığı için, enerji sorununun bu önemli yanı gözlerden kaçmaktadır. Bu bakımdan rapor daha önce yayınlanan TMMOB enerji raporunun devamı sayılabilir.

(x) Kuşkusuz, yakacak sorununun konut sorunu ve kentleşme politikalarıyla da yakın ilişkileri vardır. Konunun bu yönleri, gelecekte başka bir çalışmada ele alınacaktır.

Yakacak sorununun önemi şu noktalarda toplanabilir.

a) Halkımız yakacak gereksinimini ticari olmayan kaynaklardan karşılamaktadır.

b) Halkımız, bulabildiği yakacağı kötü kullandığı ve daha da önemlisi en az gereksinimlerini bile karşılayamadığı için ısınmamaktadır.

c) Yakacak kaynaklarımız tahrip edilmektedir.
(Bkz. TMMOB Enerji Raporu, Eylül 1977).

Raporda önce, sorunun genel boyutlarını inceleyecek, daha sonra da yakacak türleri ve yakma sistemleri açısından ülkemizdeki durumu inceleyerek çözüm önerilerimizi sıralayacağız.

ÜLKEMİZDE GENEL DURUM

DİE verilerine göre ülkemizde yakıt kullanım dağılımı Çizelge : I'de verilmiştir.

Çizelge : I — Halkın Yakıtlardan Yararlanma Oranları (Nüfus %'si Olarak)

Yıllar	Kömür	Petrol	Odun	Tezek	Diğerleri
1970	19.24	1.84	62.60	11.12	5.20
1975	29.10	3.79	54.67	9.88	2.56

Yukarıda çizelgede görülen; halkımızın % 67'sinin odun ve tezek gibi ticari olmayan yakıtlarla ısındığıdır Bu oran gerçekte ticari olmayan yakıtlar lehine daha da büyüktür.

Çizelge 2'de bu yakıtların bölgelere göre dağılımı verilmiş olup, Çizelge 3'de ise her yakıt türünün bölgelere göre dağılımı verilmiştir.

Çizelge : 2'den görülmektedir ki; ticari olmayan yakıtlar bütün bölgelerde % 50'nin üzerinde tüketilmektedir ve Türkiye'de temel yakıt odundur. Kömür kullanma oranı sadece 3 bölgede gelişme göstermektedir. Ayrıca her bölgede tezek ve tarım artıklarını kullanan nüfusun yaşadığı görülmektedir. Özellikle Ankara, İstanbul, İzmir gibi Türkiye'nin en gelişmiş bölgelerinde dahi bu maddeleri yakan nüfus azımsanmayacak oranlardadır.

Çizelge : 3 ise; yakıt tüketiminin bölgeler arası dengesizliğini açıkça ortaya koymaktadır. Türkiye nüfusunun % 21'ini barındıran, 3 büyük il ve Trakya, kömür tüketen nüfusun % 47'sini oluşturmaktadır. Nüfusun % 79'unun toplandığı diğer bölgelerde ise kömür tüketenlerin ancak % 53'ü barınmaktadır

Çizelge : 2 — Çeşitli Yakıt Türlerini Kullanan Nüfusun Bölgelerdeki İçsel Dağılımı (%)

Bölgeler	Kömür	Fuel-Oil	Odun	Tezek	Diğerleri
Trakya	41.32	1.06	48.64	1.48	7.50
Karadeniz Kıyıları	8.61(xx)	0.90	85.91	0.21	4.37
Marmara ve Ege Kıyıları	15.46	0.76	79.48	0.14	4.16
Akdeniz Kıyısı	3.04	1.30	87.83	0.95	6.88
Batı Anadolu	30.06	0.53	61.60	4.51	3.30
İç Anadolu	17.19	1.06	56.63	20.06	5.06
Güney Doğu Anadolu	6.81	0.78	62.49	25.02	4.90
Doğu Anadolu	5.88	1.18	49.25	39.19	4.50
Ankara-İstanbul-İzmir	42.80	6.16	36.00	4.20	10.84

(xx) %6.23'ü Zonguldak iline %2.38'i Zonguldak dışındaki illere aittir.

Çizelge : 3 — Yakıt Türlerinin Bölgelere Dağılımı (%)

Bölgeler	Bölge Nüfusunun Toplam Nüfusa Oranı (%)	Kömür	Fuel Oil	Odun	Tezek	Diğerleri
Trakya	2.46	5.36	1.36	1.94	0.32	3.15
Karadeniz Kıyıları	15.17	6.89	7.12	21.06	0.03	11.30
Ege ve Marmara Kıyıları	11.47	9.35	4.54	14.73	0.14	8.13
Akdeniz Kıyısı	7.85	1.25	5.32	11.40	0.65	9.21
Batı Anadolu	7.89	12.52	2.18	7.86	8.12	4.44
İç Anadolu	19.38	17.60	10.71	17.74	34.05	16.72
Güneydoğu Anadolu	4.49	1.60	1.82	4.53	9.84	3.75
Doğu Anadolu	13.07	4.05	8.04	10.41	44.89	10.03
Ankara-İst.İzmir	18.22	41.83	58.91	10.59	6.96	33.27
TOPLAM	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Fuel-Oil ile ısınan nüfusun % 60'ı, 3 büyük ilde toplanmaktadır. Tezek tüketen

nüfusun % 79'u iklim koşullarının en ağır olduğu İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesinde yaşamaktadır.

Buraya kadar olan çizelge ve veriler, halkımızın yakacak gereksiniminin, ticari olmayan yakacalara dayandığını göstermektedir. Öte yanda, bölgesel dengesizliklerin sonucu, yakacaklar içinde yakıt değeri açısından en elverişsiz olanların ise en soğuk bölgelerde tüketildiği görülmektedir. Bununla birlikte, genel olarak ticari olmayan bu yakıtlar bütün yurttan yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu noktada incelenmesi gereken önemli bir konu da mevcut yakacak dağılımının halkımızın ısınma gereksinimini ne ölçüde karşıladığıdır.

Ülkemizde en az ısınma gereksinmesini karşılamak için kişi başına yılda 970 kg linyit eşdeğeri yakıt gerekmektedir. Bu tutar, içinde 5 kişi olan bir odanın 20°C olacak biçimde, bölgelere göre hava koşulları, konut tipleri, yakma sistemlerindeki kayıplar göz önüne alınarak ısıtılması için DIN normu hesaplama yöntemine göre bulunmuştur. Bu hesaplamalarda yakma sistemleri verimi çok iyimser bir yaklaşımla % 60 kabul edilmiştir. Kişi başına yılda 970 kg olarak bulduğumuz yakıt miktarı tartışılabilir. Bu miktar en az yakıt olarak belirlenmiştir, bunun altındaki bir değer gerçekçi olamayacağı kanısındayız.

1970-1975 yıllarında ısınma ve ısıtma amacı ile tüketilen yakıt miktarları Çizelge : 4'de verilmiştir. Buna göre kişi başına, tüketilen yakıt miktarı Türkiye ortalaması olarak:

1970 Yılında 710 kg/kişi-yıl

1975 Yılında 777 kg/kişi-yıl olmaktadır.

Buradan görülmektedir ki, kişi başına düşen yıllık yakıt miktarları en az gereksiniminin de altındadır.

Belirli yakıt türlerini kullanan gruplarda, kişi başına düşen yıllık yakıt miktarları Çizelge: 5'de verilmiştir.

Çizelge I ile 5'i karşılaştırdığımız zaman 1970-1975 arasında yüzde olarak artan kömür oranına karşın kişi başına düşen kömür miktarında düşme olduğu görülür. 1970'deki kömür miktarını koruyarak bir hesaplama yapacak olursak, 1975'de % 29 olarak görülen oranın gerçekte % 17'ye düştüğünü saptarız. 1975'de odun, kömür ve tezekle ısınanlar en az ısınma gereksinimlerinin % 72'sini ancak sağlarken, bu rakam fuel-oil ile ısınanlar için % 280 oranına ulaşmaktadır. Fuel-oil tüketenler diğer yakıtlarla ısınanlardan, 3,9 kat daha fazla yakıt tüketmektedirler.

Yakıt gereksinimi karşılanmasının bölgelere göre dağılımı da Çizelge 6'da verilmiştir. Bu Çizelgede çeşitli olasılıklar içinde yakıt tüketimi verilmiştir. Çizelgeye fuel-oil alınmamıştır çünkü fuel-oil tüketenler gereksinimlerini fazlasıyla karşılamaktadırlar. Çizelgenin incelenmesinden görülebileceği gibi, halkımızın yakıtlar ortalamasına yaklaşması, ancak tezekle birlikte olasılık kazanmaktadır. Bu da; tezeğin büyük bir oranda odun ve kömürle ikame edildiğini göstermektedir. Halkımızın en az gereksinimlerinin karşılanmasına hiç bir zaman ulaşmamaktadır Üç büyük ilimizde ise, fuel-oil ile ısınan

900.000 kişinin dışında kalan 7 milyon kişi, geri kalmış bölgelerimiz insanları ile aynı koşulları paylaşmaktadır.

YAKIT TÜRLERİ

TEZEK

Tezek kalorisi düşük, biriktirme ve yakması sağlığa aykırı toprakta kullanımı yerine, ocağa aktarılması önemli kayıplar doğuran bir maddedir Hayvan gübresi, sebze ve meyve tarımının vazgeçilmez unsurunu oluşturur. Hayvan gübresi yalnızca azot, fosfor ve potas içerdiği için değil, toprağın fiziksel özelliklerini düzeltmesi havalanma, su tutma, agregasyon yaparak su ve rüzgar erozyonuna karşı koyma gücünü arttırması, toprak mikroorganizma yoğunluğunu arttırması bakımlarından da önemlidir.

Türkiye'de her yıl 60-70 milyon ton gübre karşılığı 13-14 milyon ton tezek üretilmektedir. Böylece, 50 milyon ton gübre ile 250.000 ton azot, 125.000 ton fosfor ve 250.000 ton potas, bitki besleme gücünden hiç yararlanmadan kullanılmış olmaktadır. Eğer bu miktar kullanılmış olsaydı, gübrenin sağlayacağı tarımsal değer artışı endüstriyel tarım bitkileri için yılda 8-10 milyar lirayı bulacaktı.

ÇİZELGE : 4 — Yakıt Tüketimi (Linyit Eşdeğeri) Birim = Milyon Ton

Yıllar	Kömür	Tezek ve Tarım			Toplam
		Fuel-Oil	Odun	Artıkları	
1970	3.26	1.46	12.82	7.74	25.28
1976	4.35	4.17	14.73	8.20	31.51

NOT: 1) Kömür kapsamına Taşkömürü, kok, linyit girmektedir. Konu içerisinde bu üç yakıt kömür diye geçecektir.

2) Yakıtlar için kabul edilen ısı değerleri aşağıda verilmiştir.

Taş kömürü	6.000	K.cal/Kg
Kok	5.000	
Linyit	3.000	
Fuel-Oil	10.200	
Odun	3.000	
Tezek ve	2.300	
Tarım Artıkları		

ÇİZELGE : 5 — Tüketim Gruplarına Göre Linyit Eşdeğer Olarak Yakıt Tüketimi (kg/kişi-yıl)

Yıllar	Kömür	Fuel-Oil	Odun - Tezek
1970	475	2224	732
1975	371	2724	848

ÇİZELGE : 6 — Yakıt Gereksiniminin Karşılanması

Toplam yakıt tüketimine göre
Fuel-Oil Yakan nüfusun dışında kalan toplam nüfusun gereksinmesinin
karşılanması seçenekleri

Bölgeler	En az Gereksinme Kg/kişi/yıl	Kg/kişi	Karşılanma %si	Kg/ Kişi	Karşılanma %si	Kg/ kişi	Karşılanma %si
Trakya	959	855	68	499	47	607	63
Karadeniz Kıyıları	941	733	78	612	65	695	74
Marmara ve Ege Kıyıla.	941	672	71	563	60	640	68
Akdeniz Kıyıları	817	700	86	527	65	651	80
Batı Anadolu	992	872	38	747	75	351	86
İç Anadolu	1025	756	74	431	42	713	70
G.Doğu A.Dolu	937	731	78	389	42	700	75
Doğu A.Dolu	1055	845	80	352	33	780	74
Ankara							
İstanbul							
İzmir	968	917	95	400	42	629	65
Ortalama	970	777	80	487	50	700	72

Ülkemizde ormanların yerleşimi ucu doğuya doğru açık bir «U» biçimindedir. Yakacak odun, öncelikle, Türkiye genel alanının % 11.8'ini ve ormanlık alanın da % 55.8'ini kaplayan, 9.2 milyon hektar büyüklüğündeki bozuk ve normal baltalıklardan, ayrı koru ormanları üretiminde kesilen ağaçların dal, uç ve gövdesinin başka biçimde değerlendirilmeyen kısımlarından elde edilir.

Ormanlarımızın % 12.76'sı Marmara, % 16.75'i Ege, % 24.18'i Akdeniz, % 7.54'ü İç Anadolu, % 24.90'ı Karadeniz, % 10.93'ü Doğu Anadolu ve % 204'ü Güney Doğu Anadolu Bölgesindedir.

«Kes-Sat» anlayışı ile işletilen ormanlarımız bugün, yeterli ağaçlandırma yapılmaksızın kesilip, satılmaktadır. Ormanların korunma ve genişletilmesi ilkeleri, sermaye iktidarlarınca unutulmuş, sanayie hammadde sağlama ilkesinin ardından getirilmiş ve 20.170.000 hektarlık ormanlık alanın % 59.3'ü bozuk nitelikli olmasına karşın, üretim yıldan yıla arttırılmıştır. Ülkemizde yakacak odun üretiminin 2/3'üne yakın kısmı olan % 60.3'ü, Marmara ve Karadeniz Bölgelerinden sağlanır. En soğuk bölgeler olan iç, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun üretimdeki payı ise % 14.6 dolaylarındadır.

Ormanlarımızın yakacak odun üretim potansiyeli 7.6 milyon tondur. Bu miktar önümüzdeki 10 yıllık dönemde çok küçük değişiklikler gösterecektir. Resmi kayıtlara geçen üretim de, bu miktara koşutluk göstermektedir. Ancak, çeşitli araştırma sonuçlarına göre yakacak odun tüketimi resmi tüketimin iki katına ulaşmaktadır. Yaklaşık % 60'ı bozuk nitelikli olan ormanlarımızdan, üretim potansiyelinin iki katı kadar yakacak odun üretilmesi, niteliksel olarak bozulmayı daha da hızlandırmakta, toprak kaybını daha da arttırmakta ve ormanların tahribi sonucunu doğurmaktadır.

Tüm ülkelerde «odun»un önemli bir bölümü sanavide kullanılır. Lif levha.

yonga levha, kâğıt hamuru, kontrplak vb. ürünlerin yapımında hammadde olarak kullanılan «endüstriyel odunun» payı, 1971-1972-1973 yılları ortalamasına göre dünyada % 53, emperyalist-kapitalist ülkelerde % 62 iken Türkiye'de % 20'dir. (1977'de bu oran % 35'e yükseltilebilmiştir.) Tek tek ülkeler ele alındığında ormanlık alanı ülke alanının % 69'u olan Finlandiya'da odunun yakacak olarak kullanma oranı % 26 ormanlık alanı ülke alanının % 34 ü olan SSCB'de % 26 Batı Almanya'da % 13 Polonya'da % 10 iken ülkemizde % 65'tir. Diğer bir deyişle, ülkemizde odun üretiminin üçte ikisi yakacağa ayrılır.

Yakacak odun olayının bir başka boyutu da yakacak odunun lif yonga kâğıt vb. odun kökenli orman ürünleri sanayilerinde hammadde olarak kullanılmamasından doğan kayıptır. Bugün yakacak odunun toplam odun üretimi içindeki payının % 70'den % 50'ye düşürülmesiyle bile sağlanacak endüstriyel odun ile her yıl 6 adet 100 bin ton kapasiteli kâğıt fabrikasının hammadde gereksinimi yada 75 adet 20 bin tonluk yonga levha fabrikasının hammaddesi sağlanabilir. Kurulacak fabrikaların istihdam sorununa katkısı ve ulusal gelire olumlu etkisi yanında, yalnızca 6 adet yonga levha fabrikasının ürünlerinin ihracı ile 2 milyar liralık bir döviz kazancı sağlanabileceği düşünüldüğünde, odunun yakacak olarak kullanılmasıyla kaybedilen değer görülmektedir.

Odun konusunda önemli ve üzerinde titizlikle durulması gerekli olan nokta, ormanlarımızın değerlendirilmesi ile ilgilidir. Yakacak odunlarımız sanayi ürünü olarak kullanılabilir. Bu açıdan bunların yakacak odun olarak kullanılması kayıptır. Fakat yanlış bir uygulamayla bütün orman ürünlerimizin sanayi hammaddesi olacak şekilde kullanımına da izin verilmemelidir. Ormanlarımızın yıllık optimum verimi bellidir. Bu ölçüler içinde, bilimsel esaslara dayanarak kesim yapılması, sanayi için ayrılacak kesimin dışındakiler yakıt olarak kullanılmalıdır.

KÖMÜR

Ülkemizde yakıt olarak kullanılan kömür tipleri taşkömürü, asfaltit, kok ve linyittir. Bunlardan taşkömürü, kok ve asfaltitin yakıt olarak kullanılması değerli sanayi hammaddeleri olduğu için, kayıptır. Oysa ki, bu üç kaynak da yakacak olarak tüketilmektedir. Yalnızca demir-çelik sektöründe kullanılması gereken taşkömürü, bu sektörde % 50 oranında tüketilmekte, geri kalan kısım elektrik santrallerinde, ulaşıtırmada, ısıtımda kullanılmaktadır. Bu durumun sonucu olarak da, her yıl artan miktarlarda taşkömürü ithal edilmeye başlanmıştır. Asfaltit rezervlerimiz ise özel sektörün hızla gelişen talanı ile çarçur edilmektedir.

Odunun ve tezeğin en önemli ikame maddesi olarak görülen linyit konusunda ilk önce söylenmesi gereken, rezervlerimizin tam bir bilinmezlik içinde olduğudur. Eldeki rakamlar sağlıklı olmaktan uzaktır.

Görünür, muhtemel, mümkün olmak üzere ülkemizin toplam linyit rezervi bugüne kadar ve fazla etkili olmayan aramalar sonucunda 6 milyar ton olarak saptanmıştır. Bu miktara 3.200.000.000 tonluk Afşin Elbistan rezervi dahildir.

ÇİZELGE 7 — Türkiye'nin Orman Potansiyeli

Orman Tipi	Alan (100 ha)	Ormanlık Alana göre %	Türkiye Genel Alanına Göre
Koru Ormanı	10.936	54.2	14.03
İyi Koru	6.165	35.5	7.91
Bozuk Koru	4.771	23.7	6.12
Baltalık Ormanı	9.234	55.8	11.84
İyi Baltalık	2.068	10.2	2.65
Bozuk Baltalık	7.166	45.6	9.19
Toplam	20.170	100.0	25.87

ÇİZELGE: 8 — Türkiye'nin Linyit Potansiyeli

BÖLGE I

Trakya, Ege, Marmara ve Batı Anadolu Bölgeleri 1.232.048.000 Ton

BÖLGE II

Orta Anadolu Bölgesi 1.112.400.000 Ton

BÖLGE III

Batı Karadeniz ve Orta Karadeniz 79.200.000 Ton

BÖLGE IV

Kayseri, Adana, Hatay, Kırşehir, Nevşehir, Niğde illeri 141.000.000 Ton

BÖLGE V

Sivas, Malatya, Maraş, Yozgat illeri 3.326.500.000 Ton

BÖLGE VI

Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgeleri 44.065.000 Ton

BÖLGE VII

Güney Anadolu 15.000.000 Ton

TOPLAM

5.950.213.000 Ton

Çizelge 8'in incelenmesinde de görülen, Afşin Elbistan havzası hariç, bütün önemli linyit yataklarının, linyit arama politikalarının doğrultusunda, Batı ve Orta Anadolu'da yoğunlaşmasıdır.

Linyit rezervlerinin kamu elinde bulunan bölümü % 20 olmasına karşın devlet 1975'de toplam üretimin % 66 39'unu üretmiştir. Rezervlerin % 80'ini elinde bulunduran özel kesimin üretimi ise % 33.61 düzeyindedir. Üstelik özel sektörün satışa sunduğu linyitler, yıkanma ve kül oranını düşürme gibi işlemlere tabi tutulmamaktadır. Diğer bir deyişle, düşük kalitelidir. Linyitlerimizin ısı değerini düşüren ve yanma kayıplarına neden olan su, kül, kükürt ve toz oranları da zaten belli standartlara bağlı değildir. Linyit tüketiminin sektörel dağılımına baktığımız zaman, % 44'ünün ısınmada, % 51'inin sanayide, % 5'inin de ulaşımda kullanıldığı görülmektedir. Türkiye'nin

bugün ısınma için gereksinimi olan yıllık 40 milyar ton civarındaki linyit gereksinimi, rezervlerimizin harekete geçirilmesi halinde 50-60 yıllık bir süre için karşılanabilecektir.

FUEL-ÖİL

Isı değerinin ve veriminin yüksek olmasına ve bazı teknik üstünlüklerine karşın fuel-oil sağlanması ve yanma sistemleri açısından dışa bağımlı bir yakıttır. 1978'de tüm ihracat gelirlerinin hemen hemen tamamının petrol ithalatına ayrılması fuel-oil kullanımı konusunda yeterli bir ipucudur.

Diğer yandan, fuel-oil'in halkın ödeme gücüne oranla pahalı bir yakacak olması, bu yakıtın yakacak sorunlarının çözümünde bir faktör olmadığını ortaya çıkarır

FİYATLAR

Düşük gelir grupları harcamaları içerisinde, kira ve beslenme giderlerinden sonra en büyük payı yakacak almaktadır. Yakacak fiyatlarındaki artış ise gelirlerdeki artışın çok üzerinde olmuştur. Halkımız, yakıt giderlerini karşılamak için her yıl bütçesinden daha fazla payı yakacağa ayırmaktadır. Yakacak fiyatlarının oluşumunda odunun durumu ayrıntılı olarak incelenmeye değer niteliktedir. Yasalara göre odun üzerinde tüketim ve pazarlama hakkı orman köylülerine bırakılmış görülmektedir. 1977 yılında resmi rakamlara göre de dağılım şöyle planlanmıştır.

DAĞILIM	%
Serbest Piyasa	5.0
Köylü Pazar Satışı	40.4
Köylü Yasal Hak	54.1
Kuruluş Tüketimi	0.5

Fakat gerçekte bütün üretim ve pazarlama az sayıda aracı ve tefeci tarafından yapılmakta, orman köylüleri kendi yakacak gereksinimlerini kaçak olarak sağlamaktadır. 1975 yılı K. Maraş, Trabzon, Eskişehir, Bolu Orman Bölge Başmüdürlükleri ortalamasına göre, çeşitli pazarlama dallarında, yakacak odunun maliyeti şöyledir.

ÇİZELGE: 9 — Odun Maliyeti

Maliyet	Yasal Hak Çıkışlı Yakacak Odun (TL.)	Köylüye Pazar Satış Çıkışlı Yakacak Odun (TL.)	Devlet Orman İşl. Çıkışlı Yakacak Odun (TL.)
Üretim Gideri	20	20	
İşletme Deposuna Ulaşım Gideri	80	80	
OGM'nin Orman Köylüsüne Devrediş Fiyatı	1	20	
İşletme Deposunda Maliyet	101	120	200
Kent ve Kasaba Depolarına Ulaşım Gideri	75	75	75
Yükleme ve Boşaltma Gideri	25	25	25
Kent Odun Deposunda Maliyet	201	220	300

1975 yılında odunun ortalama satış fiyatı 600 TL/ton olmuştur. Görüldüğü gibi odun ticaretinden en büyük payı tüccarlar almaktadır. Tüccarlar, orman işçilerine ve köylülerine imzalattıkları temellük senedi ile odunları önceden kapatmakta, pazarla maliyet arasındaki farka el koymaktadır. Köylüye yasal hak olarak verilen odunlar da aynı kaynaktan pazara gelmektedir.

1975 yılı değerlerinden hareketle, aracı - tefeci odun tüccarlarının 1 yıllık kazancının 2 milyar liranın üstünde olduğu görülebilir.

ÇİZELGE : 10 — Yakacak Odunda Aracı Karı

Pazara Çıkan Yakacak Odunun Kökeni	%	Miktar (1000 Ton)	Satış Tutarı (Milyon TL.)	Aracıya Kalan (Milyon TL.)
Yasal Hak Çıkışlı Yakacak Odun	59.7	3.582.000	2.148	1.429
Pazar Satışı Çıkışlı Yakacak Odun	11.4	684.000	410	246
Orman İşletmeleri Çıkışlı Yakacak Odun	28.9	1.734.000	1.040	520
TOPLAM	100.0	6.000.000	3.589	2.195

NOT: Satış fiyatı olarak 600 TL/ton, pazara çıkan odunun kökenindeki oranlar için ise 1970-1974 ortalaması kullanılmıştır.

İçinde bulunduğumuz yıl orman işletmelerinde 1 ster odun ortalama 105 liradan satılmaktadır. Yani 1 ton odunun satış fiyatı 263 liradır. Buna karşın serbest pazarda yakacak odunun tonunun 1,000 liranın altında olmaması da sömürünün boyutlarını göstermektedir. Yakacak odun gereksinmesinin yansının da yasal olmayan yollarla karşılandığı dikkate, alınırsa ORMAN ve EMEK SÖMÜRÜSÜ'nün büyüklüğü kolayca anlaşılabilir.

Kömürde ise kamunun piyasaya sürdüğü düşük fiyatlı kömürler karaborsa yoluyla halka ulaşmadan yüksek fiyatla satılırken, özel sektörün sattığı ürünler kaynağında fahiş fiyatlara ulaşmaktadır. Özel sektörün fiyatlarıyla 3.000 liralık fuel'oil'in yaydığı ısıyı alabilmek için gerekli linyitin tutarı 6,000 lirayı bulmaktadır.

YAKMA SİSTEMLERİ

Yakacakları ısıya dönüştüren yakma sistemlerinin ülkemizde genellikle teknolojik düzeyi geridir. Çok ilkel bir ısınma aracı olan ocağı nüfusumuzun % 7.13'ünü oluşturan üç milyona yakın kişi kullanmaktadır.

Soba ile ısınma ise ülke düzeyinde en yaygın olan sistemdir. Üst gelir düzeyindeki nüfus tarafından kullanılan yakma sistemi olan kalorifer, geri teknoloji ürünü ve düşük verimlidir. Sobalarda bu durum daha da olumsuzlaşmaktadır.

MTA Enstitüsü Isı Tekniği Laboratuvarında yapılan araştırmalara göre, piyasada fabrikasyon üretimi olarak satılan sobalarımızın yakma kayıpları % 50'yi bulmaktadır.

Ocaklarda ise yanma kayıpları % 90'ı bulmaktadır.

Yakma sistemlerindeki bu durum halkımızın en az gereksiniminde daha az

düzeyde elde ettiğimiz yakacaklardan bile gerekli ısıyı sağlayamadığını ortaya koymaktadır.

YAKACAK SORUNUNUN GELECEĞİ

Devletin resmi planlarında yakacak sorunu hiç bir zaman önemle ele alınmamıştır. Pratikte ise yakacak ürünlerinden ve sistemlerinden sağlanan kârlar dışında egemen güçleri hiç bir şey ilgilendirmemiştir.

Planlarda yer alan linyit öngörülleri (arz-talep tahminleri) 1977 için 2.995.000 ton açık gösterirken, 1992'de bu açık 26.700.000 ton olmaktadır. Linyitin sektörel dağılımı ve yapılan planların enerji yaklaşımı göz önüne alındığında, yakacak için ayrılan linyit miktarının toplam üretim içindeki payı % 36'dan % 10'a düşmektedir. Bu durumda, kişi başına düşen linyit miktarının, resmi kaynaklarca bile gittikçe azalacağı kabul edilmektedir.

Linyiti ikame etmesi düşünülebilecek odunda da durum hemen hemen aynıdır. Bunun anlamı, halkımızın gelecek yıllarda, yakacak linyit bulamayıp, daha çok üşüyeceğidir.

İçinde bulunduğumuz yıl yasal üretim 7 milyon ton dolaylarında iken, yakacak odun istemi 15 milyon tona ulaşmaktadır. Sanayie aktarılması düşünülen 2 milyon ton da dikkate alındığında, 10 milyon ton açık gözükmektedir.

Bu rakam, 1992'de 15 milyon tona ulaşacaktır. Buna göre, sanayie hiç bir aktarım yapılmadığı takdirde, toplam yasal üretim, yakacak odun gereksinmesinin 1977'de % 46'sını, 1982'de % 45'ini, 1987'de % 43'ünü ve 1992'de % 39'unu karşılayabilecektir. Bugünkü oranlarla «endüstriyel odun» aktarımı yapıldığında ise, yakacak odun gereksinmesinin 1977'de % 36'sı, 1982'de % 30'u, 1987'de % 25'i, 1992'de % 21'i karşılanabilecektir. Diğer bir deyişle, bugünkü üretim ilişkileri sürdüğü ve hiçbir önlem alınmadığı takdirde, halkımızın yakacak odun gereksinmesinin 1977'de % 65'i, 1982'de % 70'i, 1987'de % 75'i, 1992'de % 79'u karşılanamayacaktır. Bunların bir bölümünün yasa dışı üretimle karşılanması da orman tahribini büyük boyutlara ulaştırarak, ülke hızla ormansızlaşacaktır.

Kısacası, gelecekteki yıllarda halkımızın yakacak açığı büyürken ormanlarımızın tahribi de birlikte gündeme gelecektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Buraya kadar ortaya konanlardan şu sonuçları çıkarabiliriz.

— Halkımız yakacak gereksinimini karşılayamamaktadır. Karşılayabildiği kadarı ise ticari olmayan yakıtlardan oluşmaktadır. Bu da hem ulusal servetin kaybını hem de halkımızın sağlığının bozulmasını getirmektedir.

— Bulunabilen yakıtlar düşük kalitelidir. Yanma sistemleri kayıplara neden olmaktadır.

— İçinde bulunduğumuz sistem içinde gelecek yıllarda durum daha da kötüleşecektir.

Bu konunun halkımız yararına çözümü, kesinlikle bir iktidar sorunudur. Çünkü

sorun, halkın en temel gereksinimini karşılamak için kaynakların seferber edilmesi ile ilgilidir.

Kaynakların kullanımındaki seçenekleri ise siyasi iktidarın yapısı belirler. Üstelik kaynakların kullanımı için gerekli araçların (örneğin merkezi planlama) oluşumu da bir iktidar ve sınıfsal çıkarların savunulması sorunudur. (Bu raporun bir amacı da halkın en temel gereksiniminin sınıf sorunu ile bağlantısının gösterilmesidir.) Bunun ötesinde aşağıda sıralayacağımız önlemler, teknik elemanlar olarak, mesleki uzmanlığımızdan kaynaklanan bilgilerimiz ışığında saptadığımız önerilerdir. Uygulanma olanağı konusu yukarıda belirtildiği gibi olmakla birlikte, hem sorunun boyutlarının daha iyi kavratılması hem de meselenin özünün ön plana alınması için bu talepleri her zaman ısrarla savunacağız

1 — Yakacak sorunu enerji sorununun bir parçasıdır. Enerji sorunu için önerilen bütün tedbirler yakacak sorunu için de geçerlidir. (Bk. TMMOB Enerji Raporu)

2 — Tüm enerji kaynakları kamulaştırılmalıdır.

3 — Kömür aramaları en geniş ve hızlı bir biçimde ele alınmalı, yurdumuzun gerçek potansiyeli ortaya konmalıdır.

4 — Kömür üretimi aramalara koşut olarak artırılmalıdır.

5 — Yakacak maddeleri ticareti yasalarla düzenlenerek ve kooperatiflerle işbirliği içinde yapılmalı, karaborsa kaldırılmalı, odunda, aracı - tefeci sömürsüne son verilmelidir. Odun ticareti aynı zamanda dağıtım şebekesini de kapsamalıdır.

6 — Kömür kaliteleri, yakma sistemleri yapı tipleri standartlara bağlanmalıdır.

8 — Yakacak içinde odunun payı azaltılmalı, tezek kaldırılmalı, fakat bunların yerine konacak yakacak türlerinin dağıtımını kamu eliyle ve yetecek miktarlarda yapılmalıdır. Bu konuda, köylüye doğacak maliyet farkı ödenmelidir.

9 — Kırsal bölgelerde coğrafi özelliklere uygun yakma sistemleri geliştirilerek kamu eliyle üretilmeli ve dağıtılmalıdır.

10 — Orman tahribatı azaltılırken, ağaçlandırma çalışmaları hızlandırılmalıdır.»

4.10

tmmob " isdemir dosyası

Gerek kuruluşu ve gerekse işleyişi açısından, içinde yaşadığımız düzenin tüm yapısal aksaklıklarını taşıyan; ülkemizin en büyük demir - çelik tesisi, İskenderun Demir - Çelik Tesisleri'ne ilişkin görüşlerini TMMOB. Nisan 1978'de bir rapor biçiminde açıkladı. Rapor, aynen şöyle :

SUNUŞ

Ülkemizin en büyük demir - çelik kuruluşu olan İskenderun Demir - Çelik Tesisleri (İSDEMİR); gerek kuruluş sürecinde, gerekse bugün ülke kamuoyunu değişik biçimlerde ilgilendiren bir konu oldu. Bu raporda, genelde demir - çelik sanayiinin, özede İSDEMİR tesislerinin ülkemiz açısından taşıdığı öneme değinilmiş, içinde yaşadığımız düzenin sonucu olan ve İSDEMİR'in kuruluş ve üretim aşamalarında da, gözlemlenen yapısal aksaklıklar vurgulanmış ve MÇ dönemlerinde İSDEMİR'i faşistleştirme girişimleri anlatılmıştır.

TÜRKİYE'DE DEMİR - ÇELİK SANAYİİNİN BUGÜNKÜ DURUMU

Demir - çelik sanayii ürünleri, diğer sanayi kollarının temel girdisidir. Bir anlamda demir - çelik sanayii, bütün sanayinin alt yapısını oluşturur. Bu nedenle, bugün bir ülkenin demir - çelik üretim ve tüketim düzeyi, o ülkenin ekonomik düzeyinin de önemli bir göstergesidir.

Çelik üretim ve tüketim düzeyine ilişkin veriler, ülkemizin bu konudaki yetersizliğini ortaya koymaktadır. Bilindiği gibi, «kişi başına düşen çelik üretimi» ülkedeki demir - çelik sanayiinin gelişmişlik düzeyini ortaya koyan önemli bir göstergedir. Çizelge 1'de görüldüğü gibi, ülkemizde «kişi başına demir - çelik üretimi», gelişmiş kapitalist ülkelerle ve sosyalist ülkelerle karşılaştırıldığında çok düşüktür. Ayrıca, çizelge incelendiğinde bu üretim düzeyinin bazı gelişmekte olan ülkelere ve komşu ülkelere de geri düzeyde olduğu görülmektedir.

«Kişi başına çelik tüketimi»ne ilişkin veriler ise yalnız demir - çelik sanayiinin değil, genel olarak ülkenin sanayileşme düzeyini, bir başka deyişle gelişmişlik düzeyini belirleyen önemli göstergelerdendir. Ülkemizdeki çelik tüketim düzeyi değişik ülkelerin çelik tüketim düzeyleri ile karşılaştırıldığında, bunun çok düşük olduğu görülmektedir. (Çizelge 2). Örneğin, ülkemizle karşılaştırıldığında ABD ve Almanya'da kişi başına 8.5, Sovyetler Birliğinde 8 kez fazla çelik tüketilmektedir. Bu oran, Lüksemburg'da 7, İspanya'da ise 4.5 kat fazladır. Komşu ülkelere karşılaştırıldığında kişi başına çelik tüketimimiz; Bulgaristan'ın dörtte biri, Yunanistan'ın da yansı kadardır. Kişi başına çelik üretim ve tüketim düzeyimiz ancak Suriye, Malezya, Peru, Yeni Zelanda gibi ülkelere fazladır. 2000 yılında yetişmek savında olduğumuz İtalya'da, kişi başına çelik tüketimi ülkemizdekine 4 katıdır.

Kullanım alanları açısından değerlendirildiğinde de ülkemizde demir - çelik sanayiinin, ağır sanayiye temel olabilecek nitelikten uzak olduğu görülmektedir. Demir - çelik ürünleri, ülkemizde genellikle inşaat sektörünün ve tüketim sanayiinin temel girdisi durumundadır.

1975 yılı verilerine göre; çelik üretiminin % 57'si ağırlıkla inşaat sektöründe kullanılan uzun ürünlerden, % 33'ü ise saç levha, teneke vb. dayanıklı tüketim mallarına girdi olan ürünlerden oluşuyordu. Üretim araçları üretiminin temel girdilerinden olan alaşımlı çelikler ve yüksek karbonlu çeliklerin toplam içindeki payı ise yalnızca % 3'dür

Demir cevheri açısından ülkemiz yoksul sayılmaz. Bugün ülkemizdeki demir cevheri yataklarına ve tesislerin istemlerine göz attığımızda, 2000 yılına değin istemi karşılayabilecek bir cevher potansiyelinin olduğu görülür. Ancak doğrudan yüksek fırına yüklenebilecek nitelikte cevher çok azdır. Bu nedenle, cevher zenginleştirme tesislerinin hızla tamamlanması gerekmektedir. Ne var ki, bu tür tesislerin yıllar önce planlandığı ve bir bölümünün kurulmasına başlandığı halde, tamamlanması sürekli gecikmektedir. Öte yandan yıllardır demiryolu taşımacılığının zayıflaması pahasına, taşımacılıkta ağırlığın bilinçli olarak karayolu taşımacılığına verilmesi sonucu, daha bugünden cevheri demir - çelik tesislerine taşımak bir sorun olmuştur. Demiryolu ve liman olanaklarının yetersizliği, hammadde sağlanması yönünden önümüzdeki yıllarda daha da büyük sorunlar yaratacaktır.

Taşkömürü konusunda ise sorun daha da ağırdır. Üretimin yetersizliğinin yanı sıra, dağıtım ve kullanımındaki eşitsizlik ve plansızlık nedeniyle, bugün için kendine yetecek kaynağa sahip D-Ç Sanayii, dışarıdan kömür ithal etmek durumundadır. İthalatın önümüzdeki yıllarda daha da artacağı bilinmektedir.

Demir - çelik ürünleri, bir çok sanayi dalının temel girdisi durumundadır. Ülkemizde emperyalizme bağımlı bir biçimde gelişen çarpık kapitalizm sürecinde, demir - çelik ürünleri, sanayinin gelişimi açısından özel bir önem taşımaktadır. Büyük bir bölümü özel kesimin elinde bulunan ve üretimi yetersiz olan demir yataklarının kamulaştırılması girişimi de; D-Ç sanayiinin gereksindiği demir cevherinin daha büyük bir bölümünün yurtiçinden karşılanmasını sağlamaya yöneliktir. Öte yanda, genelde D-Ç sanayiinin, özelde İSDEMİR'in diğer bir temel girdisi olan taşkömürünün yerli üretiminin kayda değer bir bölümü, bugün diğer sanayi kollarında kullanılmaktadır. Linyit yataklarının kamulaştırılması ve linyit üretiminin artırılması girişimi de, D-Ç dışındaki sanayi dallarında kullanılan taşkömürünün linyitle ikame edilmesi ve bu sektörlerin taşkömürü tahsisinin D-Ç sanayiine aktarılmasını da sağlamayı amaçlamaktadır.

Ancak, bugün demir - çelik sanayinin tek sorunu hammadde değildir. Planlanan tesislerin yapımına başlanmasında ortaya çıkan büyük gecikmeler, kurulmakta olan tesislerin tamamlanmasının yıllarca gecikmesi, kurulan tesislerin de siyasal baskı, kıyım ve yoğun «işgal» sonucu gereğince çalıştırılmaması; bugün demir - çelik sanayiinin diğer sorunlarını oluşturmaktadır.

İstem - sunu arasında ortaya çıkan açık, her yıl ithalat ile sağlanmaktadır. Demir - çelik ithalinin devlet tarafından değil özel kişilerce yapılması, geçtiğimiz yıllarda bir avuç ithalatçı, aracı ve spekülâtör için önemli bir vurgun alanı yaratmıştır. Aynı biçimde yurtiçinde üretilen demir ve çeliğin dağıtımını da yine bu aracı ve stokçuların denetimleri altındadır. Geçtiğimiz yıllarda, ayrıca ithal edilen demir - çelikten alınan gümrük vergisinin kaldırılması yoluyla siyasal iktidarlar da bu sömürü mekanizmasının teşvikçisi olmuşlardır. Sanayi Bakanlığınca yapılan bir açıklamaya göre, yalnız 1978 yılında demir - çelik ithali için ödenecek döviz 550 milyon dolar dolayında olacaktır. Bu tutar, 1978 için öngörülen ithalat programının % 11'i dolayındadır. İthalata bu denli büyük bir pay ayrılırken, iktidarın demir - çelik ithalatının ve dağıtımının devlet eliyle

yapılması yolunda attığı adımı tekrar geri alması ise son derece anlamlı ve düşündürücüdür.

İsdemir D-Ç Tesisleri, kısaca anlatılan D-Ç sanayiinin en büyük üretim tesisidir. Aşağıda, İSDEMİR'in kuruluşu ve bugünkü durumu anlatılmıştır.

İSDEMİR OLAYI

Sosyalist bir ülkeden alınan kredi ve teknik yardımla kurulmuş olan İSDEMİR Tesislerini de demir - çelik sanayiinde yukarıda sözünü ettiğimiz işlerlikten, ülkemiz sanayiinin genel sorunlarından ve içinde yaşadığımız sistemin ilişkiler bütününden ayrı düşünemeyiz. Bugüne değin İSDEMİR üzerine çok şey söylenmiştir. Tesislerin yapımının sürekli gecikmesi, maliyetin artması ve tamamlanan ünitelerin gereği gibi çalıştırılmaması, eleştirilere hedef olmaktadır. Ancak soruna yaklaşım genellikle yetersiz olmakta, gerçekleri bütünüyle yansıtmamaktadır.

Bilindiği gibi İskenderun Demir - Çelik Tesisleri'nin kuruluşu, 1967 yılında SSCB ile yapılan «Ekonomik İşbirliği» anlaşmasına dayanmaktadır. Temeli Ekim 1970'de atılan tesislerin, proje, makina ve donatımının tamamına yakını Sovyetler Birliği'nden sağlanmıştır. Ayrıca bunlar için ödenecek miktar da SSCB Hükümetince verilen kredi ile karşılanmıştır. İSDEMİR Tesislerinin başlangıç kapasitesinin 1.1 milyon ton/yıl olması ve bunun tevsiatlarla 4 milyon ton/yıl'a (bugün 6 milyon "ton/yıl'a yükseltilmiştir) çıkarılması öngörülmüyordu. Karabük D-Ç Tesisleri'nin kapasitesinin 600.000, Ereğli D-Ç Tesislerinin kapasitesinin ise 800.000 ton/yıl olduğu hesaba katılırsa İSDEMİR Tesislerinin ölçeği ve önemi daha da belirginleşir. İSDEMİR'in bir özelliği, ilk kez bu ölçekte bir demir - çelik tesisinin sosyalist bir ülkeden sağlanan kredi ve teknoloji ile kurulmasıdır.

ÇİZELGE I — 1976 Yılında Bazı Ülkelerde Kişi Başına Çelik Üretimi (Nihai ürünler olarak)

Ülke	kg/kişi
Japonya	792
A.B.D.	368
F. Almanya	537
İspanya	265
Yunanistan	113
Meksika	73
SSCB	416
Bulgaristan	274
Romanya	370
Türkiye	25

ÇİZELGE 2 — 1976 Yılında Bazı Ülkelerde Kişi Başına Ham Çelik Tüketimi

Ülke	kg/kişi
Japonya	534
A.B.D.	604

F. Almanya	593
İtalya	380
Lüksemburg	473
İspanya	306
Yunanistan	141
Meksika	104
SSCB	561
Bulgaristan	253
Romanya	486
Türkiye	70

MÜŞAVİR FİRMANIN GİRİŞİMLERİ

İlk bakışta, çokuluslu tekellerin ve onların yerli ortaklarınca değil, sosyalist bir ülkenin kredi ve teknik yardımıyla gerçekleşen bu tesisin kuruluşunda ülkemizde geçerli olan işlerliğin dışına çıkıldığı, değişik bir yöntem izlendiği sanılabilir. Ancak daha ilk günden başlayarak, içinde yaşadığımız sistemin geçerli olan ilişkileri ve yerleşmiş yöntemler belirleyici olmaya başlamıştır. Bunun İlk örneği, çokuluslu tekellerin uzantısı bir İngiliz firmasının müşavir firma olarak seçilmesidir. Böylece, teknoloji ve kredi sosyalist bir ülkeden sağlanırken, yatırımla ilgili tüm denetim «John Miles and Partnere» adlı İngiliz firmasına verilmiştir. Proje ile ilgili tüm seçeneklerin değerlendirilmesi, ülke koşullarına ve amaca uygun seçeneklerin saptanması ve projenin gereği gibi yürütülmesinin denetimi; ülkemizde yerli teknik güç bir kenara itilerek, emperyalist çokuluslu tekellere bırakılmıştır.

Bu tür tesislerin kuruluşunda, yabancı müşavir firmalarla çalışma alışkanlığı, ülkemizde daha eskilere uzanan bir gelenektir. Bu firmalar, üretilecek ürüne gelecek yıllarda duyulacak gereksinme üzerine tahminler yapar, kurulacak tesisin kapasitesini, kuruluş yerini, seçilecek teknolojiyi saptarlar. Ancak bu değerlendirmelerde her zaman büyük tutarsızlıklara düşüldüğü, derlenen bilgilerin kasıtlı olarak çarpıtıldığı bilinmektedir. Örneğin Koppers Şirketi tarafından Ereğli Demir - Çelik Tesislerinin genişletilmesi için hazırlanan raporda ilerideki yıllarda yassı ürünlere duyulacak istem konusunda ileri sürülen rakamların çok düşük tutulduğu, daha sonra yurtiçinde hazırlanan birkaç raporda birden ortaya konmuştur. Aynı biçimde John Miles firmasının da ISDEMİR için kapasite rakamlarını düşük tuttuğu bilinmektedir. Firma, Ekim 1967'de hazırladığı raporda, adı geçen tesisin toplam kapasitesini 1.4 mil-yol ton/yıl olarak belirliyordu. Oysa daha sonra toplam kapasite 4 milyon ton/yıl'a ve bugün 6 milyon ton/yıl'a çıkarılmıştır. Böylece ilk aşamada yüksek fırın ve konverter ölçekleri optimum değerlerin altında tutulmuş; ancak tevsiat aşamasında yüksek fırın ve konverter kapasiteleri yüksek tutularak, ölçek ekonomilerinden yararlanma olanağı ortaya çıkmıştır.

John Miles firması kapasiteyi düşük tutarak, ülke içinde demir - çelik sanayiinin gelişmesini frenlemeye çalışırken, yer seçimi konusunda da tüm denetimi eline geçiriyordu. Firma, Türkiye'nin 12 ayrı yerinde hammadde ve Ulaşım olanakları yönünden araştırma yapmış, sonunda İskenderun'da karar kılmıştı. Daha sonra, kuruluş yeri için yapılan bu seçim, bir çok eleştirilere hedef olmuştur.

Bugün ülke içinde taşkömürü üretimi yetersiz olduğundan, taşkömürünün tamamı ithal edilmektedir. Demiryolu olanaklarının yetersizliği nedeniyle, cevher taşımacılığı da önemli ölçüde kısıntıya uğramaktadır. Böylece, yabancı müşavir firmanın yurtiçinden kömür ve demir cevheri sağlanması yolundaki «uzun etüdlerinden» sonra, bugün kömür gibi demir cevherinin de yurt dışından sağlanması olgusu gündeme gelmiştir.

İşletme yetkilileri, 1976 yılı içinde Divriği'nden taşınan cevherin programa göre ancak % 33 oranında gerçekleşebildiğini açıklamaktadırlar. Ayrıca, demiryolu olanaklarının geliştirilmemesi (özellikle yeni diesel lokomotif ve otomatik vagonlar sağlanmaması) durumunda cevherin ithal yoluyla karşılanması gerekeceğini belirtmektedirler. (Kaynak: İSDEMİR Faaliyet Raporu, 1976, s. 10)

John Miles and Partners müşavirlik - mühendislik firması, bütün bu çalışmalarıyla, bir alt-kuruluşu olduğu çokuluslu demir - çelik tekeli United States Steel Company'ye hizmet etmiştir. Müşavir firmanın kasıtlı yanlış önerme ve yönlendirmeleri nedeniyle, tesis için gerekli hammaddelerin (demir cevheri ve taşkömürü) yerli üretimi, yeterli düzeyde planlanmamış, doğan açık emperyalist metropollerden ithalatla karşılanmış ve böylece milyarlar yurt dışına ödenmiştir. Yine, talep tahminlerinin yetersizliği, ilk kuruluş kapasitesinin daha sonra artırılmasını zorunlu kılmıştır.

KÖMÜR İTHALATINDAKİ YOLSUZLUK

İSDEMİR Tesislerinin gereksindiği kömürün önemli bir bölümü, yurtdışından ithal edilmektedir, ithalat sürecindeki aksaklıklara ilişkin olarak basında bir çok iddia yer almıştır: «İthal edilen kömürün piyasa fiyatlarının üzerinde fiyatlarla satın alındığı», «Satıcı firmaların hayali firmalar olduğu», «Şartname koşullarına uymayan kömür satın alındığı» vb. nedenlerle hazinenin yüz milyonlarca liralık zarara uğratıldığı iddiaları, Başbakanlıkça soruşturulmaktadır.

SONUÇ

İSDEMİR'in hammadde yönünden dışa bağımlı hale gelmesinin, İngiliz Müşavir firmasınınca baştan beri istendiği, bu tür yatırımların yabancı müşavir firmaların denetimine bırakılmasının sakıncalı olduğu, TMMOB tarafından yıllardır söylenmiştir. Yaşanan gerçekler, bu görüşün tutarlılığını bir kez daha kanıtlamaktadır.

YAPIMI GECİKEN TESİSLER ve «KÖŞEYİ DÖNEN» FİRMALAR

Ülkemizde devlet işletmelerinin temel işlevlerinden birinin; özel sektörün gereksinme duyduğu hammadde ve ara malları düşük fiyatlarla sağlamak, gerekirse maliyetinin de altında satarak özel sektöre fon aktarmak ve böylece kapitalist üretim ilişkilerinin, önemli darboğazlara girmeden, sürdürülmesini sağlamak olduğu bilinmektedir. Özel sektöre fon aktarmanın bir başka yöntemi de yatırım döneminde ortaya çıkmaktadır. Devlet yatırımları çeşitli firmalar için önemli bir kazanç alanıdır. Bu tür büyük yatırımların inşaat ve montaj işleri, bölüm-bölüm ihale edilmektedir. Kimi bir çırpıda ortaya çıkan, «bir gecede kurulup» ihaleye giren müteahhit firmalar ihaleleri

paylaşmaktadırlar. Sonunda, işler taahhüt edilen sürede bitirilememekte, defalarca süre uzatımına karşın işler yarını bırakılmakta, ancak firmalar süre uzatımlarında zamlı tarife üzerinden ödeneklerini almakta ve güncel deyimi ile «köşeyi dönmektedirler».

İSDEMİR'de bu konuda ilginç bir işlerlik kurulmuştur. İhalelere, genellikle tekelleşmiş üst düzeyde bir dizi firma girmektedir. Bu firmalar rekabeti de ortadan kaldırarak, resmi birim fiyatlarının çok üstündeki fiyatlarla ihaleleri paylaşmışlardır. Daha sonra, bu firmalar kimi işleri düşük fiyatlara, taşeron niteliğindeki küçük firmalara yaptırmışlardır. Böylece içice geçmiş irili ufaklı bir çok firma da devreye girmiştir.

İhaleleri yüksek fiyatlarla kapatan müteahhitlerin çoğunluğu yükümlü oldukları işleri anlaşma sürecinde tamamlayamamışlardır. Firmaların büyük bir bölümü, yeterli iş gücünden ve teknik donatımdan yoksundur. Ancak firmalara her keresinde süre uzatımı tanınmış, ayrıca uygulanan fiyatlandırma yöntemi ile de gecikmeler adeta ödüllendirilmiştir. Kimi firmalar, aldıkları işin ağır tonaj tutan bölümünü tamamladıktan sonra hassas işçilik ve zaman isteyen bölümünü yapmadan işi tasfiye yoluna gitmişler, kimi firmalar ise işi bıraktıktan bir süre sonra aynı işlerin ihalelerini daha da yüksek fiyatlara almışlardır. Müessesenin kontrol mekanizmasında yer alan ve müteahhit firmalarla ilgili bu işlerliğe karşı çıkan birçok teknik eleman ise yöneticilerin baskı ve kıyımına uğramışlardır.

Bu arada inşaat sahasında binlerce işçi, sosyal güvenlik ve iş güvenliğinden yoksun çalıştırılmış, iş kazaları sonucu yüzlerce işçi yaşamlarını yitirmişlerdir. Müteahhitlerin kar hırsları uğruna İSDEMİR sahası 400'den fazla emekçiye mezar olmuştur.

Müteahhit firmalar, özellikle teknolojik montaj işlerini, bir çok kez yinelenen süre uzatımına karşın bitirememişlerdir. Bu işler TDÇİ bünyesindeki «Karabük Tevsiat Montaj Ekibi» tarafından tamamlanmıştır.

Tesislerin 1974 sonunda işletmeye alınması gerekirken, inşaat ve konstrüksiyon işleri zamanında tamamlanmayınca, örneğin haddehane ünitesinin montajına 1974 yılında başlanmıştır. Kimi önemli ünitelerin projede öngörülen ve gerçekleşen bitiş tarihleri aşağıda verilmiştir.

	Projeye göre bitiş tarihi	Gerçekleşme tarihi
I Nolu Yüksek Fırın	Aralık 73	Kasım 75
Konverter	Mart 74	Mart 77
Kontinu döküm	Mart 74	Mart 77
Kütük haddehanesi	Temmuz 74	Mart 77

(Kaynak : Önemli Projelerin 30 Eylül 1977 Raporu, Cilt : I, DPT Yayını)
«Karabük Tevsiat ve Montaj Ekibi» tarafından tamamlanan bazı üniteler aşağıda verilmiştir.

Kütük haddehanesi: Mukaveleye göre montaj 1.1.1975'de bitirilecekken bu sürenin 30.6.1976 tarihine değin uzatılmasına karşın montaj bitmemiştir. Sonunda eksik kalan montajı tamamlamak üzere Karabük montaj ekibi

devreye girmiş ve ilk kütük 31.3.1977 tarihinde haddelenmiştir.

Profil haddehanesi: Mukaveleye göre 1.3.1975 tarihinde bitirilmesi gereken, montaj; önce Temmuz 1976'ya kadar, sonra da Kasım 1977'ye kadar uzatılmıştır. Ancak müteahhit gene de işi bitiremeyince, Karabük Ekibi sahaya girmiş ve montaj tamamlanarak ünite 29.9.1977'de çalıştırılmıştır.

Yuvarlak çubuk haddehanesi : Mukaveleye göre 15.5.1975'de bitmesi gerekirken, bu süre Nisan 1977'ye kadar uzatılmış, gene de bitirilememiştir. Ekim 1977'den bu yana Karabük Ekibi tamamlamaya uğraşmaktadır.

Durum böyle iken, sorumluluğu üzerlerinden atmak isteyen ilgililer, gecikmenin nedenini SSCB'den gelecek makine - donatımın gecikmesine bağlamışlardır. Gelen malzemenin kimi zaman belirlenen sıralamaya uymadığı, ayrıca hasarlı ve arızalı gelen bir bölüm malzemenin yeniden sağlanması için akreditif açılmasında müessesenin güçlüklerle karşılaştığı bilinmektedir. Ancak, bunlar, tesislerin yapımının yıllarca gecikmesine gerekçe olamazlar. Eldeki veriler de, önemli bir malzeme gecikmesinin söz konusu olmadığını belgelemektedir.

Kuruluş kapasitesi olan 1.1 milyon ton/yıl kapasite için SSCB'den gelmesi gereken toplam malzeme şöyledir :

350.000 ton malzeme
114.000 ton proses ekipmanı
108.000 ton çelik konstrüksiyon
572.000 ton TOPLAM

(Kaynak : İSDEMİR Eğitim Müdürlüğü Yayını, Temmuz 1973)

Müessese kayıtlarına göre 4.6.1970 ile 31.12.1973 tarihleri arasında toplam 155 parti halinde SSCB'den gelen malzeme ve ekipmanın toplamı 564.000 ton'dur. Görüldüğü gibi 1973 yılı sonunda, gelmesi öngörülen malzeme miktarının tamamına yakını gelmiştir. Bu veriler gecikmenin malzeme sevkiyatındaki gecikmeden kaynaklanmadığını vurgulamaktadır.

Tesislerin planlanması ile ilgili tüm stratejik kararlar, bir İngiliz firmasına, yapım ve montaj işleri ise bir dizi müteahhit firmaya bırakılmış ve sonunda yukarıda izlediğimiz tablo ortaya çıkmıştır. Bu işte kazananlar bellidir. Faturayı ise kimler ödeyecektir; bir de bunu görmek gerekmektedir.

ARTAN MALİYETLER : KİM KAZANIYOR? KİM KAYBEDİYOR?

Türkiye'de yatırımların gerçekleşen maliyetinin, öngörülenin üzerinde olması, özellikle kamu yatırımlarında genel bir eğilimdir. Bunun, bilinen çeşitli nedenleri vardır. Ancak burada üzerinde durulması gereken nokta, bu tür yatırımlarla artan maliyetin yükünün kimlerin üzerine bindiği ve bu işlerlikten kimlerin kazançlı çıktığıdır. TBMM KİT Karma Komisyonu görüşmelerinde Devlet Bakanı Hikmet Çetin'in açık bir biçimde belirttiği gibi «KİT'ler zarar ederken belirli kesimler bundan yararlanmaktadır.» (28.3.1978 Cumhuriyet)

Hazırlanan ilk fizibiliteye göre, 1.1 milyon ton/yıllık kapasite için İSDEMİR'in

yatırım maliyeti 4.692 milyon liradır. Daha sonra bu miktar önce 6.500 milyon, sonra da 8.500 milyon TL olmuştur. Son revize maliyeti 12.181 milyon TL olarak belirlenen bu yatırım için, Eylül 1977 itibariyle yapılan toplam nakdi harcama ise 12.850 milyon liradır. (Kaynak.- Önemli Projelerin 30 Eylül 1977 Durumu, Cilt: I, s. 102 DPT Yayını).

Son revize maliyete göre yatırımın dış para gereksinimi (dövizle karşılanacak bölümü) 4.628 milyon TL olup, bu tutar yatırım maliyetinin % 36'sını oluşturmaktadır. Dış para; SSCB'den sağlanan malzeme ve hizmetleri, dış kredi faizlerini ve SSCB dışındaki ülkelerden satın alınan mal ve hizmetleri karşılamaya yöneliktir.

Yatırım sürecinde toplam maliyet % 173'lük bir artış kaydetmiştir. Yatırımın dış para bölümünde, döviz olarak önemli bir artış olmamıştır. Ancak, Türk Lirasının Dolar karşısında sürekli olarak değer kaybetmesi nedeniyle, ödenecek döviz tutarı TL olarak büyük artışlar göstermiş ve bu durum da toplam maliyet artışına yansımıştır. Bununla birlikte, toplam yatırım maliyetinin artışında birincil etken, yatırımın öngörülen sürede bitirilmeyişi ve müteahhitlere yüksek tutarlar ödenmesidir.

Yukarıda sözü edilen işlerliğin sonucu, müteahhit firmalar, yükümlendikleri işleri geciktirdikçe kârlarını arttırmışlardır. Artan maliyetin yükü emekçi halktan toplanan vergilerle karşılanırken, bir avuç firma zengin edilmiştir. Ancak, uğranan zarar bununla da kalmamaktadır. Gecikmeden dolayı uğranan üretim kaybı 25 milyar lirayı aşmıştır ve bu para son üç yılda demir -çelik ithali için yurt dışına akmıştır. 1978 yılında demir - çelik ithalatı için öngörülen bedel 550 milyon Dolar'dır ve bu para İSDEMİR çapında bir D-Ç tesisinin toplam yatırım tutarına eşittir.

KADROLAR ŞİŞİRİLEREK FAŞİST İŞGAL GERÇEKLEŞTİRİLİYOR

Bundan önceki bölümlerde, İSDEMİR sorununun daha çok ekonomik yanına değinildi. Buna koşut bu- gelişme de, tesiste çalışanlar üzerinde uygulanan baskı, terör ve izlenen istihdam politikası ile gerçekleştirilmeye çalışan faşist işgaldir.

Detaylı proje raporlarında 1.1 milyon ton/yıl kapasite için öngörülen personel sayısı 7.681 kişidir. MC iktidarları döneminde yönetimi işgal eden grup, tesiste faşist kadrolaşmayı sağlamak için binlerce işçi almıştır. Kendi yandaşlarını işe almak ve kaza ile de olsa sınava girmiş olan ilerici işçileri ayıklamak için sınav yöntemleri yozlaştırılmış bir faşist liderin doğum tarihini bilenler işe alınmıştır. Böylece 20.000'i aşkın personel tesise yerleştirilerek işgal gerçekleştirilmiştir.

Yalnız 1976 yılında, 1982'si kadrolu ve 6632'si geçici olmak üzere, toplam 8614 yeni işçi işe alınmıştır. (Kaynak: İSDEMİR Faaliyet Raporu 1976, s. 63), Böylece, yıl başında 9-10 bin kişi arasında olan toplam personel sayısı, yıl sonunda 17.141'i bulmuştur.

Öte yandan, 2. MC hükümetinin düşmesini izleyen günlerde tesise 3.000 yeni işçi alınmıştır. Yalnız 1977 yılı içinde TDÇİ'ye 17.000 yeni işçi alınmış ve kuruluşun toplam personel sayısı 51.000 olmuştur. Bu sayılar, devletin

işgalinin ulaştığı boyutları belirlemesi açısından ilginçtir.

Teknik eleman alımında izlenen yöntem ise daha da ilginçtir. Tesisin çalıştırılması için çok sayıda teknik elemana gereksinme vardır. Bunun için günlük gazetelere boy-boy ilanlar verilip teknik eleman aranmıştır. Ancak başvurular ya eleman alınmıyor diye geri çevrilmiş yada formalite sınavlar sonucu «yetersiz» bulunmuştur. Böylece, MC yandaşları, hiçbir nitelikleri ve deneyimleri olmadığı halde işe alınıp en üst kadrolara yerleştirilmiştir. Bir yandan işe alınanlar kilit görevlere getirilip faşist kadrolaşma oluşturulurken, öte yandan ilerici işçi ve teknik elemanlar üzerindeki baskı ve kıyım hızlandırılmıştır. Bütün bu mekanizmanın işleyişinde. Çelik - İş Sendikası ile müessese yönetimi el ele çalışmıştır. Binlerce kadronun tesise doldurulmasında Çelik - İş Sendikası etkin olmuş, işe alınmalar bizzat bu sendika tarafından denetlenmiştir.

Kadro dağıtımında, mesleksi ilerleme ve nakillerde de bu denetim sürdürül müş, sendikanın müdahalesi ile kendi elemanlarının dışında kimseye kadro ve mesleksi ilerleme verilmemiştir. Sınavlarda, ünitedeki sorumlu teknik elemanlar bile devre dışı bırakılarak yönetmelikler hiçe sayılmıştır. Böylece İSDEMİR'de bugüne kadar görülmüş en geniş faşist işgal operasyonlarından birisi gerçekleştirilmiştir.

İŞTEN ATMAK İÇİN GEREKÇE : «SABOTAJ YAPMA OLASILIĞI»

İşgalin gerçekleştirilmesinden sonra, çalışanlar üzerinde yoğun bir baskı ve saldırı uygulaması başlatılmıştır. Amaç, faşistlerin yanında yer almayan herkesi sindirmek, olmazsa tesisten uzaklaştırmaktır. Bunun için saldırılar ve işe son verme işlemleri hızla geliştirilmiştir. Sendika ve müessese yöneticilerinden oluşan Disiplin Kurulu, bir kıyım makinesi olarak işlemiş, kurula verilen her işçinin işine son verilmiştir, İş Yasası'nın meşhur 17. maddesi bir çok kişiye uygulanmış, bu kişiler tazminatsız işten çıkarılmışlardır. Bu işlerlik, bugün de sürdürülmektedir.

İşten çıkarma gerekçeleri o denli soysuzlaştırılmıştır ki, aslı - astarı olmayan söylenti ve ihbarlar bile geçerli gerekçe sayılmaya başlanmıştır. Tesisin montajı ve işletmeye geçirilmesi işlerinde yıllarca çalışmış, bu konuda uzmanlaşmış teknik elemanların; kurdukları tesise «sabotaj yapma ihtimali» olduğu gerekçesiyle işlerine son verilmiştir.

Örneğin 28.5.1976 tarihinde, 6 mühendisin işlerine, «tesiste çalıştırılmalarının sakıncalı» olduğu gerekçesiyle son verilmiştir. Böylesine geçersiz kararlar, defalarca Danıştay'ın durdurma ve bozma kararına karşın değiştirilmemiştir. İşlerine son verilen yüzlerce işçinin de aldıkları mahkeme kararları hiçe sayılmış, yasalar çiğnenmiştir.

İşine son verilenler dışında, birçok eleman TDÇİ içinde değişik yerlere dağıtılmış, önemli bir bölümü de baskı ile İSDEMİR'den ayrılmak zorunda bırakılmıştır. Bugün İSDEMİR'de yasalar, yönetmelikler rafa kaldırılmış ve baskı, terör egemen olmuştur.

TESİSLER NEDEN ÇALIŞMIYOR

Tesislerin çeşitli üniteleri uzun gecikmelerden sonra devreye alındığında, bu kez de gereği gibi çalıştırılmamıştır. SSCB'ye gidip altışar ay staj yapan ve konularında uzmanlaşan yüzlerce işçi ve teknik eleman kıyımaya uğramış, dağıtılmıştır. Çelik - İş ile el ele İSDEMİR'de işgal eylemini sürdüren yönetimin, üretimle ilgilenmek gibi bir sorunu yoktur. Ünite sorumlusu teknik elemanların işletme Yöneticilerine tüm başvuru ve uyanları etkisiz kalmıştır. Böylelikle; uzman teknik elemanların kıyım ve baskılar sonucu görevden uzaklaştırılması, işten anlamaz faşist kadroların iş başında bulunması nedeniyle; danışman olarak tesislerde bulunan Sovyet uzmanlar her işe koşmak, her sorunla ilgilenmek durumunda kalmışlardır. Ancak, yönetim, Sovyet uzmanların bilgi ve deneyimlerinden kısa zamanda yararlanmak yerine, Sovyet uzmanları ve kurulan tesisi kötüleyerek, ortaya koydukları başarısızlığa gerekçe bulmaya çalışmışlardır.

Örneğin 1976 yılında devreye alınan I No. lu yüksek fırın, hammadde sağlanmasında karşılaşılan düzensizlik nedeniyle, 1977 yılında ortalama % 78 kapasitede çalıştırılabilmektedir. Buna karşın, çelikhanenin gereği gibi çalıştırılmaması sonucu, çıkan metal, pik olarak dökülmüş ve tesislerin pik stoku giderek anormal biçimde kabarmıştır. Tesisin ürettiği sıvı metalin bu, yük bölümü, çelikhane ve haddehane ünitelerinden geçerek, çeşitli çelik ürünler halinde pazarlanacaktır. 1.1 milyon ton/yıl kapasiteye göre üretilmesi planlanan pik miktarı ise 134 bin ton/yıldır. Halen 2 No.lu yüksek fırın ısıtılmakta ve devreye alınma hazırlıkları yapılmaktadır. Ancak çelikhanenin çalışma kapasitesi bir yüksek fırının kapasitesini bile karşılayacak durumda değildir. Bu durumda, tesis, çelik değil yalnızca pik üretmeye yarayacak ve pik stokları daha da artacaktır.

Burada bir konuya daha değinmekte yarar vardır :Bugün, çeşitli çevrelerce yüksek fırının düşük kapasitede çalıştırılması da gerekçe yapılarak, teknolojinin geri olduğu yönünde savlar yayılmaya çalışılmaktadır. Oysa, fırın düzenli çalıştığı dönemlerde, kapasite . kullanımının yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin, aşağıdaki rakamlar yüksek fırının şarj raporlarından alınmıştır :

Yıl	Y.F Üretimi (ton-ay) (Program)	En Yüksek Ay Ortalaması	Kapasite Kullanımı %
1976	46.200	40.057	87
1977	46.200	40.052	87.5

Yüksek fırının günlük üretimi ise 1570 tondur. Aşağıdaki satırlar, İSDEMİR'i tanıtmak amacı ile 1976 yılında hazırlanan broşürden alınmıştır. «4.7.1976 tarihinde 1717,5 ton/gün üretimle günlük rekor... kırılmıştır». Bu verilerden çıkan; teknolojinin geri olmadığı, ancak İSDEMİR'de sağlıklı bir işleyiş kurulamadığı için üretimin yapısal aksaklıklarla karşı karşıya olduğudur.

Çelikhane'de ise, üretim düşüklüğü daha da belirgindir. Çelikhanenin aylık üretim kapasitesi 90.000 ton/ay iken, 1977 yılında üretim 2.679 ton/ay ile 33.000 ton/ay arasında değişmiştir. İşgalciliğin yarattığı tahribatın en somut örneği Çelikhane'de görülmektedir. Sovyet uzmanların denetiminde bir çelik

dökme makinesinde 12 döküm alınmaktadır. İşletmeye bunu belgelemek için Sovyet uzmanlar 3 gün süreyle bu işlemi sürdürmüş ve durumu tutanaklara geçirmişlerdir. Bugün müessesenin çarpık organizasyonu (!) ile 3 döküm makinesinde günde toplam 10-11 döküm alınabilmektedir.

Buna karşılık, durumu örtbas etmek amacıyla, yine kimi çevreler çelik üretim teknolojisinin geri olduğu yalanım yaygınlaştırmaya çalışmışlardır. Oysa eski teknoloji denen bazik oksijen konverterleri (B.O.F.) bugün tüm dünyada uygulanan en yeni çelik üretim prosesidir. 1972 yılından bu yana, dünya çelik üretiminin % 50'den fazlası bu yöntemle gerçekleştirilmektedir. Karabük tesislerinin halen sürdürülmekte olan tevsiat çalışmaları sonucunda, bu tesislerde de çelik üretiminde (B.O.F.) sistemine dönülecektir. Çizelge 3'de de görüldüğü gibi, diğer üretim teknolojilerinin kullanımı giderek azalırken, bazik oksijen fırınlarının kullanımı gelişmektedir. Bu fırınları kullanmayı, dünyada bir tek İSDEMİR yöneticileri becerememişlerdir.

Haddehane üniteleri ise, daha önce de değindiğimiz gibi, bir çok süre uzatımlarına karşın müteahhitlerce tamamlanamamış ve Karabük Montaj Eki-ti itirafından yeni devreye alınmıştır. 100.COO ton/ay kapasiteli kütük haddehanesi 1977 yılında ancak 25.460 ton/ay üretim yapabilmıştır. Çelikhane ve haddehane ünitelerinin gereği gibi çalışmaması sonucu, İSDEMİR, bugün entegre bir D-Ç tesisinden çok bir pik üretim tesisi görünümündedir.

İSDEMİR'de kullanılan üretim teknolojisi geri bir teknoloji değildir. Tesislerde etkin bir üretim düzeninin kurulamamış olması ve faşist işgal; üre-timin yetersizliği sonucunu doğurmuştur. İSDEMİR'de yukarıda anlatmaya çalışılan çarpık işleyişi bir kenara itmek ve sorunu «teknolojinin geriliği» ile açıklamak, İSDEMİR yönetiminin sorumlu olduğu aksaklıklardan aklanmasını, faşist işgalin doğurduğu tahribatın göz ardı edilmesini getirecektir. Sorumluluğun İSDEMİR'i etkin biçimde çalıştırmayıp milyarlarca liralık kayba yol açan yönetime ve onun dayandığı egemen sınıflara değil, Sovyetler Birliği'ne yıkılması konunun çarpıtılmasından öte bir şey değildir. Böylesine çarpık bir yaklaşım İSDEMİR'deki sömürü ve baskının göz ardı edilmesine hizmet etmektedir.

ÇİZELGE 3 — Çelik Üretim Teknolojilerinin Bazı Ülkelerdeki Gelişimi

	Bazik Oksijen		Elektrik Ark		S.M. Fırın		Bessemerge r Ve Thomas	
	1973	1985	1973	1985	1973	1985	1973	1985
Ülkeler	1973	1985	1973	1985	1973	1985	1973	1985
A.B.D	55.2	63.0	18.4	30.0	26.4	7.00	-	-
Fransa	52.0	-	11.0	-	13.0	-	24.0	-
Kanada	50.7	80.0	19.9	20.0	30.0	-	-	-
Japonya	80.0	-	17.7	-	2.3	-	-	-
IISI Ülkeleri	56.6	-	17.6	-	20.0	-	4.7	-

Kaynak : Algan Hacaloğlu, «Demir - Çelik Sektöründe Temel Sorunlar ve Planlama», Sanayi Bakanlığı Demir - Çelik Kongresi, Mayıs 1976, Ankara.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İSDEMİR'in sorunları; içinde yaşadığımız sistemin belirleyici ilişkilerinden bağımsız değildir. Bir yandan emperyalizmin uzantısı yabancı müşavir firma, bir yandan müteahhit firmalar, bir yandan da Çelik - İş Sendikası ile el ele tesislerde «işgal» eylemini gerçekleştiren müessese yönetimi; bugün ortaya çıkan çıkmazın baş sorumlularıdır. Uğranan zararın daha da büyümemesi için müessesede bilim ve tekniğin gereklerini yerine getirecek, eldeki işgücü ve teknik potansiyelden yararlanacak, demokratik bir yönetimin kurulması, İSDEMİR'de en güncel sorundur.

Ne var ki, bugün, demokratikleşme doğrultusunda tek bir adım atılmadığı gibi, baskı ve toyun eskisinden de yoğun biçimde sürdürülmektedir. Baskı ve terör, üyelerimizin vardiya sırasında saldırıya uğramalarına değin uzanmıştır. Siyasal iktidar bu baskı ve terörü önleyecek tek bir önlem almazken kıyımaya uğramış ve yıllardır ellerinde Danıştay karar ile bekleyen üyelerimizin göreve başlatılması yönünde de bir girişimde bulunulmamaktadır.

Biz TMMOB olarak, yıllardır tüm faşist baskılara karşı, demokratik mücadelelerini sürdüren üyelerimizin ve tüm İSDEMİR çalışanlarının yanında olduk ve bundan böyle de olacağız. Bu mücadelede, temel hedeflerimizden biri, tüm çalışanlara olduğu gibi, İSDEMİR'deki sendikasız çalışanlara «toplu sözleşmeli - grevli sendikal haklar»ın tanınmasıdır.

Bu hedef doğrultusunda mücadelede, İSDEMİR'e yönelik diğer önerilerimiz;

- Danıştay kararlarının uygulanması,
- MC dönemlerinde,işten atılan ilerici devrimci elemanların yeniden işe alınması,
- Aynı dönemlerde,usulsüz işlemlerle işe alınan, işle ilgisi olmayan ve baskı-terör uygulayıcısı faşist kadroların işlerine son verilmesi,
- İSDEMİR çalışanların meslek-içi eğitiminin düzenli biçimde yapılması,
- Çeşitli usulsüz işlerin araştırılarak, sorumlularının cezalandırılması,
- Vardiya sorununun, çalışanlar lehine çözümlenmesi,
- Özlük haklara ilişkin keyfi uygulamaların son bulması ve bu uygulamaların nesnel temellere oturtulması.
- Tüm bu uygulamalar yapılarak, işyerinde demokratik bir çalışma ortamının oluşturulmasıdır.»

4.11

tmmob "vardiya sorunu raporu"

Nisan 1978 içinde yayınlanan diğer bir rapor da; mühendis, mimar ve diğer teknik elemanların güncel «vardiya sorunu» nü konu almıştır. Rapor, aynen şöyle :

«Kamu kesiminde çalışan mühendis ve mimarlar, 657 sayılı yasa kapsamı

içine giren diğer tüm kamu çalışanları gibi ücretlerinin belirlenmesinde hiç bir hakka sahip değiller. Yıllardır, bu kesimin ücret artışı katsayı artışları ve yan ödemelerle düzenleniyor. Bu artışlar çalışanların yaşam düzeyini geliştirmek bir yana fiyat artışlarının bile çok gerisinde kalmıştır. Ayrıca, yan ödeme kararnamelerinin teknik elemanlar arasında ayrıcalık yaratmanın ve üzerlerinde baskı kurmanın bir aracı durumuna geldikleri de bir gerçektir.

Öte yandan, gerek 657 sayılı Yasanın, gerekse yan ödeme ve benzeri kararnamelerin getirdiği ölçütler, mühendis ve mimarların üretim içinde aldıkları yer ve çalışma koşulları göz önüne alındığında, hak ettikleri ücretlerin belirlenmesinde çok yetersiz kalmaktadır. Mühendis ve mimarlar, diğer teknik elemanlar gibi üretim sürecinin her kademesinde görev alırlar, üretime doğrudan katılırlar. Bugün birçok mühendis ve mimar açık sahada, madenlerde, dökümhanelerde, çelikhanelerde, diğer üretim tesislerinde diğer emekçilerle aynı koşullar altında, yan yana çalışmaktadır. Ancak, bugünkü yasal düzenleme aynı üretim biriminde, aynı koşullar altında çalışan elemanlardan küçük bir bölümünü, eğitim düzeyleri ve meslek unvanları farklı diye, ayrı bir statü içine almakta, sendikal hakları tanımamaktadır. Ücretleri parlamento ve hükümet düzeyinde belirlenen mühendis ve mimarlar, böylece birer kapıkulu durumuna getirilmeye çalışılmaktadır.

Yaşanan bu somut olgu, bugün mühendis ve mimarların da içinde yer aldığı geniş teknik eleman kitlesi arasında «grevli, toplu sözleşmeli sendikal haklar» için mücadelenin zorunluluğunu bilince çıkarmıştır. Bugün, özellikle büyük kamu işletmelerinde mühendis ve mimarlar da, diğer işçilerle birlikte fazla mesai yapmakta, gece nöbeti tutmakta, vardiyaya girmektedirler. Bu tür olağan dışı çalışma biçimleri için ödenecek ücretler konusunda İş Yasası daha kapsamlı açıklamalar getirirken ve sendikalar bu tür çalışmanın karşılığı olan tazminatlar konusunda sürekli mücadele verirken, kamu kesiminde aynı biçimde çalışan mühendis ve mimarlar için mevcut kararnameler ve diğer mevzuat çok yetersiz kalmaktadır. Bu tür düzenlemelerin soruna temelli çözüm getirmesi zaten olanaksızdır.

Aşağıda somut bir örnek olarak vardiyalı çalışma ve bu tür çalışmanın kamu kesiminde çalışan mühendis ve mimarlar için yarattığı sorunlar ele alınmıştır. Vardiya çalışma, bilindiği gibi normal iş saatlerinde çalışmaktan daha yıpratıcıdır. Ayrıca kişinin tüm toplumsal ilişkilerini zayıflatır, yaşama düzeyini altüst eder, kendi sorunlarıyla, ailesiyle, yakın çevresiyle ve onların sorunları ile ilgilenmesini güçleştirir. Bu nedenle, bu tür çalışmanın toplumsal ve psikolojik etkileri önemli boyutlardadır.

Vardiyalı çalışma yalnız çalışma saatlerini değiştirmekle kalmamakta, çalışılan günleri de etkilemektedir. Vardiyalı çalışan bir eleman hafta sonlarında, resmi tatil günlerinde de çalışmak zorunda kalmaktadır. Kişinin toplumsal yaşamının alt üst olması bir yana, mevcut uygulamalarda vardiyalı çalışmanın karşılığı ve de bu yolla ortaya çıkan fazla mesailerin karşılığı ödenmemektedir. Ödenen miktarlar ise çok yetersizdir.

Mevcut vardiyalı çalışma uygulamasının anti-demokratik yanı yalnızca ücretlerle sınırlı değildir, işe alınırken elemanlara vardiyalı çalışacağı belirtilmemekte ve bu tür çalışmayı kabul edip etmediği sorulmamaktadır. (Bu

durumda, memur statüsünde çalışacak bir kişinin bu tür bir uygulamayı baştan reddetme olasılığı büyüktür. Bu nedenle idareciler, başlangıçta bu konuya değinmemeyi tercih etmektedir.) Diğer memurlarla birlikte, normal iş saatlerinde, belirli bir kadroda çalışan elemana, belirli bir süre sonra vardiyalı çalışacağı belirtilmektedir. Bu tür bir uygulama, idarecilerin keyfi tutumlarına olanak hazırlamakta, vardiyalı çalışma, sonunda bir cezalandırma yöntemi olarak işlemektedir.

Öte yandan, vardiyalı çalışan elemanlara, normal çalışmada söz konusu olmayan kimi sorumluluklar yüklenmektedir. Genellikle vardiya amiri sayılan bu elemanlar tüm tesisin düzenli olarak çalışmasından sorumlu tutulmaktadır. Ancak yüklendikleri bu olağanüstü sorumluluğun karşılığı olarak da kendilerine herhangi bir ödeme yapılmamaktadır. Oysa, bu elemanların sorumluluğunu yükledikleri kadro için öngörülen miktarda iş riski, vb. tazminatı almaları gerekmektedir.

Yan ödeme kararları bu konuları içermemekte, yaşanan gerçeğe ilintisi olmayan yapay bir takım sınıflandırmalar yapmakta ve uygulamayı iyice içinden çıkılmaz duruma getirecek tavan ve taban rakamları belirlemektedir. Bu nedenle, vardiyalı çalışmanın, fazla mesailerin vb. çalışma biçimleri için ödenecek ek ücretlerin belirlenmesinde tek yasal güvence «GREVLİ - TOPLU SÖZLEŞMELİ SENDİKAL HAKLARIN» ayırım yapılmadan tüm çalışanlara sağlanması olacaktır.

Sorun yalnızca teknik elemanlara özgü de değildir. Nedenleri ve koşulları farklı olmakla birlikte vardiyalı çalışma ve fazla, mesai birçok kesimlerdeki kamu görevlileri için de söz konusudur. Örneğin sağlık görevlileri, gece eğitim yapan orta öğrenim kurumları ve yüksek okulların öğretim görevlileri için de gece çalışma söz konusudur. Ancak bu kesimler için bu tür çalışmanın karşılığı olan ek tazminat kararlarıyla belirlenmiştir. Bu örnekler, sendikal haklar sağlanıncaya kadar bir çözüm olarak vardiyalı çalışan mühendis, mimar ve diğer teknik elemanlara ödenmesi gereken ek tazminatı belirleyen bir kararnamenin zorunlu olduğunu göstermektedir. Bunun için geçici bir çözüm de, konunun hazırlanmakta olan Yan Ödemeler Kararnamesi'nde yeterli açıklığa kavuşturulmasıdır.

Son yan ödeme kararnamesinin (Not 3a) maddesinde «Radyoaktif ve zehirli maddelerle çalışanlar ile açık maden sahasında, kuvvet santrallerinde ve vardiyalı işlerde sürekli olarak çalışanlara ayrıca (125) puana kadar... iş riski zammı verilebilir» denmektedir. Bu maddeden görüleceği gibi vardiyalı çalışmanın, çalışana ek bir külfet yüklediği kabul edilmektedir. Ancak, buna karşılık ödenecek tazminat (en fazla 500 TL) komik denecek düzeyde azdır, üstelik ödenmesi de keyfidir. Ve geçtiğimiz dönemde başta İSDEMİR olmak üzere birçok kamu kuruluşunda ödenmemiştir.

Gene yukarıda sözü geçen maddede, işyerinin durumuna ve çevre koşullarına ilişkin «Radyoaktif, zehirleyici maddeler, açık maden sahaları, kuvvet santralleri» gibi tanımlar ile, çalışma zamanına ilişkin «vardiyalı işler» tanımının aynı madde içinde toplandığı görülmektedir. Farklı kavranılan aynı madde içinde toplayan bu kararnamenin, teknik elemanların çalışma koşullarına ilişkin çözüm getirmekten uzak olduğu açıktır. Örneğin kuvvet

santralinde vardiyalı olarak çalışan bir elemanın durumu ne olacaktır?
Yukarıdaki maddeye göre vardiyalı çalışmanın karşılığı olarak kendisine ek bir ödeme yapılmayacaktır.

Yan ödeme kararnamesinde, özel durumlarda ödenebilecek tazminatları belirleyen kimi maddeler de vardır. Vardiyalı çalışmanın bu maddelerden birinin kapsamı içine sokularak tazminat ödenmesi olanaklıdır. Geçtiğimiz dönemde teknik elemanların işletme yöneticilerine, bu maddelerin işletilmesi yönünde çeşitli başvurulan olmuştur. Ancak, çoğu kez ödenmesi zorunlu olan tazminatları bile engelleyerek taunları bir baskı aracı olarak kullanmak isteyen yöneticiler bu istemleri de geri çevirmişlerdir.

Vardiyalı çalışmanın ek bir külfet yüklediği ve bunun karşılığında ek bir ödeme yapılması gerektiği, gerek İş Yasası, gerekse Yan Ödemeler Kararnamesi ile kabul edildiği halde, herhangi bir tazminat ödenmeksizin teknik elemanların vardiyalı çalıştırılması «ANGARYA» tanımı içine girmektedir. Bilindiği gibi karşılığı ödenmeden yaptırılan iş angaryadır ve Anayasamız angaryayı yasaklamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Vardiyalı çalışmanın mühendis, mimar ve aynı statüde çalışan diğer teknik elemanlar için yarattığı sorunlara kısaca değindik. Vardiyalı çalışma da dahil, teknik elemanların ücretlerinin belirlenmesinde bugünkü uygulamanın çözüm getirmekten 'uzak olduğu ve tek gerçekçi çözümün mühendis ve mimarların da bir parçası olduğu tüm sendikasıız kamu çalışanlarına «Grevli, toplu sözleşmeli sendikal hakların» tanınması olduğunu bir kez daha vurguluyoruz. Sendika] haklarımızı elde etmek için mücadele sürecinde de önerilerimizin dikkate alınmasının gerekli olduğunu belirtiyoruz.

1. Vardiyalı çalışma Yan Ödemeler Kararnamesi'nde ayrı bir başlık altında ele alınmalı, ödenecek tazminat açıkça belirlenmeli ve yeterli düzeyde (en az 3000 TL) olmalıdır.

2. Genel olarak Yan Ödeme Kararnamesi ve özel olarak bu kararnamenin vardiyalı çalışmayı düzenleyen bölümü hazırlanırken, TMMOB'nin ve diğer teknik eleman örgütlerinin görüşleri alınmalıdır.

3. Emekliliğe esas çalışma sürelerinin belirlenmesinde, vardiyalı çalışanların her yılına üç ay fiili hizmet zammı eklenmelidir.

4. Vardiyalı çalışmada, elemanlara daha üst düzeyde bir sorumluluk yükleniyorsa, bu elemanlar ayrıca sorumluluğunu yükledikleri kadro için geçerli olan tazminatları almalıdır.

5. Vardiyalı çalışma, doğal olarak fazla mesaiyi de beraberinde getirmektedir. Fazla mesailer de, yeterli düzeyde değerlendirilmelidir.

6. Vardiyalı çalışmanın söz konusu olduğu görevlerde, bu durum elemanlara işe girerken belirtilmeli ve olurları alınmalıdır. Vardiyalı çalışma bir ceza uygulaması olmaktan çıkarılmalıdır.

7. Vardiyalı çalışma için belirlenecek ek tazminatlar, bundan önce bu statüde çalışmış ve bu hakları alamamış elemanlara, çalıştıkları geçmiş sürenin karşılığı kadar toptan ödenmelidir.

8. Vardiya tazminatları vergisiz olarak ödenmelidir.»

4.12

basın toplantıları ve açıklamaları dizini

4.12.1 TMMOB TARAFINDAN YAPILAN BASIN TOPLANTISI VE AÇIKLAMALARI

(I Nisan 1977 — I Nisan 1078) 28 Nisan 1977

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e, Niksar ve Şiran'da yapılan faşist saldırılar kınandı.

30 Nisan 1977

I Mayıs «İşçi Birlik, Dayanışma ve Mücadele Günü»ne TMMOB olarak katılacağı açıklandı.

5 Mayıs 1977

1 Mayıs'ın, egemen sınıflarca kana bulanması üzerine bir basın açıklaması yapıldı.

12 Mayıs 1977

TMMOB ve Orman Mühendisleri Odası, ortak bir açıklamayla, 2 orman mühendisinin faşistlerin saldırısına uğraması olayını kınadı.

14 Mayıs 1977

4 Mayıs 1977 günkü Resmi Gazete'de yayınlanan «Mahrumiyet Yeri Kararnesi'ne ilişkin bir açıklama yapıldı.

23 Mayıs 1977

Yeni çıkan, «Yan Ödemeler Kararnamesi» üzerine basın açıklaması yapıldı.

26 Mayıs 1977

Ülkemizde, genel yurt sorunlarıyla ilgili tartışmaların yoğunluk kazanması üzerine, TMMOB, ülke sorunları konusundaki görüş ve taleplerini açıkladı.

10 Haziran 1977

ODTÜ öğrenci temsilcisi Ertugrul Karakaya'nın öldürülmesi üzerine yapılan açıklamada, «TMMOB, ODTÜ öğrencilerinin haklı mücadelelerinde, yanlarındadır.» dendi.

11 Haziran 1977

TMMOB, bir telgrafla, MESS'e karşı DİSK Maden-İş Sendikası'na sürdürülen grevi desteklediğini belirtti.

15 Haziran 1977

TMMOB, 30 Mayıs 1977'den beri MESS'e karşı sürdürülen grevi desteklemek amacıyla, üyeleri arasında bir dayanışma kampanyası açtı.

16 Haziran 1977

Doç. Dr. Orhan Yavuz'un faşistlerce katledilmesi üzerine bir basın açıklaması yapıldı.

25 Haziran 1977

TMMOB Başkanı Teoman Öztürk'ün, 22. Genel Kurulu açış konuşması basına dağıtıldı.

28 Haziran 1977

25-26 Haziran günleri Ankara'da yapılan TMMOB 22. Genel Kurulunda beliren görüşler, bir bildiri ile açıklandı.

TÜMAS'ın Ankara Valisince kapatılması üzerine bir açıklama yapıldı. 128

21 Temmuz 1977

TMMOB ve Orman Mühendisleri Odası ortak bir basın açıklaması ile Muğla bölgesinde orman mühendislerine yapılan baskıyı kınadı.

28 Temmuz 1977

Orman Mühendisleri Odasının 23. Genel Kurulunu engellemeye çalışanların yaptıkları sahte toplantının Danıştay'ca iptal edildiği basına açıklandı.

10 Ağustos 1977

TMMOB Dayanışma Fonu'nda biriken 50.500 TL DİSK Maden-İş Sendikasına gönderildi.

12 Ağustos 1977

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Adana Bölge Şubesinin silahlı faşistlerce işgali ve Şube Başkanı Akın Özdemir'e yapılan saldırı üzerine bir açıklama yapıldı.

16 Ağustos 1977

T.C. Emekli Sandığı Müdürler Kurulu üyeliğine memur temsilcisi konusunda açıklama yapıldı.

10 Eylül 1977

Son zamlar üzerine bir açıklama yapan TMMOB görüşlerini belirtti.

13 Eylül 1977

TMMOB ve 18 Odası, Enerji bunalımı konusunda ortak bir açıklama yaptılar.

29 Eylül 1977

MC'nin, enerji bunalımı nedeniyle Seydişehir Alüminyum Tesislerinde üretimi kısıtlamasına ilişkin olarak, TMMOB ve Metalürji, Elektrik, Kimya ve Maden Mühendisleri Odaları ortak bir basın toplantısı düzenlediler.

1 Ekim 1977

Bir basın açıklamasıyla, Mütcaahhit Nabi İnciler'in fedailerıyla Afet işleri Genel Müdürlüğünü basması ve görevlilere tecavüz etmesi kınandı.

2 Ekim 1977

TMMOB ve Makine Mühendisleri Odası ve Ziraat Mühendisleri Odası, üyelerinin uğradığı son baskı ve kıyım uygulamalarına ilişkin ortak bir açıklama yaptılar.

8 Ekim 1977

TSE'nin 1976 Genel Kurulunun, TMMOB'nin açtığı dava sonucu Danıştay'ca iptal edilmesi üzerine bir basın açıklaması yapıldı.

11 Ekim 1977

Yapılan açıklamada, Aşkale TKİ İşyerinin kapatılması kınandı. 18 Ekim 1977 MESS'ce uygulamaya konulan lokavt kararı üzerine TMMOB Başkanı Teoman Öztürk görüşlerini açıkladı.

28 Ekim 1977

TMMOB ve Ziraat Mühendisleri Odası, ortak bir basın açıklaması yaparak ZMO'yu işgal edenlerin eylemleri hakkında Danıştay'ın yürütmeyi durdurma kararı verdiğini belirttiler.

2 Kasım 1977

TMMOB; Jeoloji, İnşaat, Harita ve Kadastro Mühendisleri, Mimarlar ve ŞPMM Odaları adına bir basın açıklaması yaparak, İzmir'in Vezirağa ve 19 Mayıs Mahallelerini etkileyen heyelan konusunda ilgilileri uyardı.

21 Kasım 1977

Uçak Sanayiinin kurulması konusunun yeniden güncellik kazanması üzerine bir açıklama yapıldı.

3 Aralık 1977

2 Aralık 1977 günü ODTÜ'de meydana gelen olaylara ilişkin görüşler açıklandı.

9 Aralık 1977

«10 Aralık / İnsan Hakları Günü» dolayısıyla bir basın açıklaması yapıldı.

10 Aralık 1977

TMMOB ve İnşaat, Kimya, Elektrik ve Metalürji Mühendisleri Odaları Elazığ Ferro-krom Tesislerinde, üyelerine yönelen baskı, terör ve kıyımlar üzerine bir basın açıklaması yaptılar.

14 Aralık 1977

Bir basın açıklaması ile, TSE 1976 Genel Kurulunun —TMMOB'nin başvurusu üzerine— Danıştay'ca iptalinden sonraki gelişmelere değinildi.

16 Aralık 1977

Faşistlerin TMMOB binasına saldırmaları ve güvenlik görevlilerinin izinsiz arama yapmaları üzerine bir basın açıklaması yapıldı.

21 Aralık 1977

20 Aralık 1977 günü saat 20.30'da TMMOB Lokalinin bombalanması konusunda bir açıklama yapıldı.

28 Aralık 1977

TMMOB Başkanı Teoman Öztürk, TÜM-DER Başkanı Erhan Tozgör ve TÜTED Başkanı Aykut Göker, basına yaptıkları ortak açıklamada, Ankara Belediyesi EGO Genel Müdürlüğündeki son atamalara ilişkin görüşlerini belirttiler.

27 Ocak 1978

TMMOB ve ADMMA asistanları, bir basın toplantısı yaparak, 25 Ocak günü akşamı, akademiden ayrılan öğrencilerin üzerine binanın içinden atılan ve 4'ü ağır olmak üzere 27 öğrencinin yaralanmasıyla sonuçlanan bomba olayım kınadılar ve faşist katillerden hesap sorulmasını istediler.

28 Ocak 1978

Bir basın açıklamasıyla, 1978 bütçesi görüşülürken, sendikasız kamu görevlilerinin ücretleri sorunu üzerine görüşler belirtildi.

28 Ocak 1978

TÜTED Genel Başkanı ve TMMOB üyesi Aykut Göker'in EGO'daki görev yerinin değiştirilmesi üzerine bir basın açıklaması yapıldı.

10 Şubat 1978

Yeniden güncellik kazanan yakacak sorunu konusunda bir basın toplantısı yapıldı.

24 Şubat 1978

TMMOB ve İnşaat, Jeoloji Mühendisleri ile Mimarlar ve ŞPMM Odaları, ortak bir basın toplantısı yaparak, İzmir'in Yeşildere heyelan bölgesi hakkında bilgi verdiler ve ilgilileri uyararak, alınması gereken önlemleri belirttiler.

3 Mart 1978

Hükümetçe alman devalüasyon kararı üzerine bir açıklama yapıldı.

16 Mart 1978

Yan ödemeler konusuna ilişkin bir basın açıklaması yapıldı.

16 Mart 1978

Bir basın açıklaması yapılarak, İsrail'in Filistin halkına yönelttiği saldırı konusuna değinildi.

17 Mart 1978

TMMOB ve 18 Odası, 16 Mart 1978 günü İstanbul'da meydana gelen olaylarla ilgili bir basın toplantısı düzenleyerek, insanlık dışı faşist katillerden mutlaka hesap sorulacağına inandıklarını belirttiler.

18 Mart 1978

TMMOB Danışma Kurulu; Birlik Yönetim Kurulu, Birliğe bağlı Odaların Merkez ve İl Temsilcilerinin katılımıyla toplanarak bir açıklama yaptılar.

31 Mart 1978

TMMOB Başkanı Teoman Öztürk ve Orman Mühendisleri Odası Başkanı İyigün Pulat bir basın açıklamasıyla, TMMOB'nin Orman Kadastro Yönetmeliği'ndeki değişiklik üzerine açtığı davada Danıştay'ın iptal kararı vermesi üzerine görüşlerini belirttiler.

4.12.2 DEMOKRATİK KURULUŞLARLA ORTAK YAPILAN BASIN TOPLANTISI VE AÇIKLAMALARI

(1 Nisan 1977 — 1 Nisan 1978)

7 Nisan 1977

ODTÜ'de gelişen olaylar kınanarak, ODTÜ öğrencileri, öğretim üyeleri ve işçilerinin haklı mücadelelerinin sonuna kadar destekleneceği belirtildi.

7 Nisan 1877

Komandolarca Hacettepe Üniversitesine yapılan saldırılar üzerine, ortak bir basın açıklaması yapıldı.

18 Nisan 1977

Genel seçimler öncesi bir basın açıklaması yapıldı.

25 Mayıs 1977

Bir basın toplantısı yapılarak, 22 Mayıs 1977 günü TÖB-DER Genel Merkezine yapılan saldırı kınandı.

25 Mayıs 1977

Eğitim kurumlarında faşist terör ve uygulamaların yoğunluk kazanması üzerine bir açıklama yapıldı.

15 Haziran 1977

5 Haziran Genel Seçimlerinden sonra ortaya çıkan durum üzerine ortak bir basın açıklaması yapıldı.

7 Temmuz 1977

Temmuz ayı içinde ülkemizdeki gelişmeler değerlendirilerek, «Yeni bir MC, karşısında daha güçlü bir direniş bulacaktır.» dendi.

23 Temmuz 1977

MC'nin yeniden kurulması üzerine ortak bir açıklama yapılarak, «Tüm demokratik güçlerin, dayanışma içinde mücadelelerini güçlendirerek sürdürme çeklerine inanıyoruz.» dendi.

30 Temmuz 1977

İşçilerin ve tüm emekçilerin demokrasi mücadelesindeki birliğinin büyük önem taşıdığı vurgulandı.

13 Eylül 1977

«Nötron Bombası» konusunda bir basın açıklaması yapıldı ve görüş belirtildi.

16 Eylül 1977

Son işkencelerle ilgili olarak, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e bir telgraf çekilerek; tüm ilerici devrimci demokrat güçlerin, demokratik hak ve özgürlüklerinin gasp edilmesine gerekli duyarlılığın gösterilmesi ve bu konuda girişimde bulunulması istendi.

30 Eylül 1977

Bir basın açıklaması ile, 1 Ekim 1977'de düzenlenecek NATO ile ilgili foruma katılma çağrısı yapıldı.

4 Ekim 1977

Hayat pahalılığına, düşük taban fiyatlarına ve faşist baskılara karşı ortak mücadele verileceği açıklandı. 7 Ekim 1977
Örgüt başkanları ortak bir basın açıklaması ile, 9 Ekim 1977 günü Antalya'da ve Niğde'de düzenlenecek «Taban Fiyatlarını, Hayat Pahalılığını ve Faşist Baskıları Protesto Mitingleri»ne katılmaları için üyelerine çağrıda bulundular.

18 Ekim 1977

Solfasol Yıldıztepe bloklarının, halen oturmakta olan yoksul insanlar ve depremzedelerce boşaltılması istenmesi üzerine bir açıklama yapıldı.

23 Ekim 1977

MESS'in 12 işyerinde 4.500 işçiyi kapsayan ve daha da genişletileceği belirtilen lokavt uygulaması üzerine bir basın toplantısı yapıldı.

24 Ekim 1977

Basına bir açıklama yapılarak, «Emperyalizmin yerli ortakları ve onun temsilcisi MC, içine düştüğü ekonomik çıkmazın yükünü, zamlarla yine emekçi halkımızın sırtına yükledi.» dendi.

26 Ekim 1977

Memur ve memur emeklilerine yapılacağı söylenen 750 - 1000 liralık yardıma ilişkin görüş belirtildi.

3 Kasım 1977

Üniversitelerde yoğunlaşan faşist saldırılar ve demokratik örgütlere yönelen baskılar üzerine ortak bir basın toplantısı düzenlendi.

3 Kasım 1977

Örgüt başkanları, ortak bir demeç vererek, 5 Kasım «Taban Fiyatlarını, Hayat Pahalılığını ve Faşist Baskıları Protesto» bölgesel miting ve yürüyüşlerini desteklediklerini açıkladılar.

9 Kasım 1977

Son günlerde yoğunlaşan faşist saldırılar üzerine bir açıklama yapıldı.

12 Kasım 1977

Hıfzıssıhha Enstitüsü konulu bir basın açıklaması yapıldı.

17 Kasım 1977

Faşist saldırıların yoğunluk kazanması üzerine yapılan basın toplantısında «Demokratik örgütler olarak, tüm bu olayları şiddetle protesto eder, bu tür girişimlere karşı, tüm ilerici demokrat kişi ve güçleri ortak mücadele etmeye çağırırız.» dendi.

3 Aralık 1977

2 Aralık günü ODTÜ'de, öğrencilere karşı yapılan saldırıya ilişkin bir açıklama yapıldı.

6 Aralık 1977

Örgüt başkanları, verdikleri özel demeçle, Ankara'nın Mamak semtindeki faşist baskıları ve Halkevi Şubesi üzerindeki baskılan protesto ettiler.

19 Aralık 1977

Devlet bursları ile yurt dışına doktora yapmak üzere gönderilecek öğrencilerin seçme sınavıyla ilgili olarak bir açıklama yapıldı.

22 Aralık 1977

24 Aralık günü İzmir'de yapılacak «İşsizliği, Hayat Pahalılığını ve Faşist Baskılan Protesto Mitingi»ne ilişkin bir basın açıklaması yapıldı.

24 Aralık 1977

Düzenlenen basın toplantısında, ADMMA öğrencisi Adnan Şahingöz'ün, faşist çetelerce ADMMA'ya atılan bomba ile yaralanarak daha sonra ölmesi olayı konulu açıklama yapıldı.

28 Aralık 1977

Hacettepe Üniversitesi Fizik Bölümü Bakanı Prof. Dr. Yalçın Sanalan'a 27 Aralık gecesi, faşistlerce evinde yapılan saldırı kınandı.

4 Ocak 1978

Türk Hukuk Kurumu ve Çağdaş Hukukçular Derneği'nin buldukları binanın bombalanmasına ilişkin bir basın açıklaması yapıldı.

4 Ocak 1978

Örgüt başkanları, üniversite ve yüksek okullarda gelişen son olaylar konusunda görüşlerini belirttiler.

9 Ocak 1978

Kıbrıs Erkek Öğrenci Yurdunun boşaltılması girişimlerine karşı bir açıklama yapıldı.

11 Ocak 1978

Örgüt yetkilileri, Ankara'daki hava kirliliği konusunda bir basın toplantısı yaptılar.

11 Ocak 1978

Ankara'da Makine Mühendisleri Odası toplantı salonunda, «Faşist Saldırıları ve Üniversite — Yüksek Okulların Kapatılması Sorunu» konulu bir forum düzenlendi.

19 Ocak 1978

13 ve 15 Ocak geceleri Ankara'da olan olaylara ilişkin bir basın açıklaması yapıldı.

1 Şubat 1978

Örgüt başkanları, Ankara Belediyesi ve ona bağlı kuruluşlardaki son gelişmeler üzerine, belediye binası önünde basına ve kamuoyuna bir açıklama yaptılar.

7 Şubat 1978

Düzenlenen basın toplantısında, Eğitim Enstitüleri konulu açıklama yapıldı.

8 Şubat 1978

Örgütlerin Ankara Şubeleri, tüm faşist örgütlerin kapatılması, kontrgerillanın dağıtılması, faşist katillerin bulunması ve hesap sorulması, tüm antidemokratik yasaların kaldırılması taleplerini içeren bir imza kampanyası açmak üzere, basın toplantısı düzenlediler.

11 Mart 1978

Kızılay Derneği'ne bağlı Etimesgut deposunda sendikal haklar ve sendikalaşma konularında çağdışı bir tutum içinde olan işverene karşı 160 kişi tarafından sürdürülen greve ilişkin bir basın açıklaması yapıldı.

12 Mart 1978

1971/12 Mart'ının yıldönümü nedeniyle, bir basın toplantısı yapılarak, konuya ilişkin görüşler belirtildi.

18 Mart 1978

Yapılan basın açıklamasında, «DİSK'in 17 Mart 1978 tarihli kararı, anti-faşist mücadele yolunda atılmış önemli bir adımdır. Üyelerimizin, bu konuda üzerine düşeni yerine getireceğine inanıyoruz.» dendi.

23 Mart 1978

Örgüt başkanları, «Faşizme İhtar Eylemi» ve sonraki gelişmeler konusunda bir basın toplantısı düzenleyerek, görüşlerini açıkladılar.

24 Mart 1978

ABD emperyalizminin Ortadoğudaki öncü karakolu İsrail'in siyonist yönetiminin, yiğitçe bağımsızlık savaşı veren Filistin halkına bir kez daha saldırması üzerine bir basın açıklaması yapıldı.